

GRALLERA

Revista de divulgació espeleològica

Núm. 5

Any 1999

Montserrat
Mont-roig-Camarasa
Eriste

**GRUP
ESPELEOLÒGIC
LLEIDATÀ**

**CENTRE
EXCURSIONISTA
DE LLEIDA**

Equip de Redacció:

Jaume Pedrós
Lluís Pérez
Antoni Mòdol
Antoni Satorra
Mateu Farrús
Josep Lluís Gàzquez

Composició i Impressió:

Arts gràfiques Bobalà

Edita:

Grup Espeleològic Lleidatà
Centre Excursionista de Lleida
C/ del Comerç, 25, 25007 Lleida
Tel. 973 24 23 29 - Fax 973 23 44 97
Mail. cel@lleida.et

Dipòsit legal:

L-414-1984

Publicació sense cap finalitat lucrativa

Els articles publicats en la GRALLERA expressen solament l'opinió de llurs autors.

GRALLERA permet la reproducció dels seus articles sempre que es faci constar la seva procedència.

Tirada d'aquest número: 500 exemplars

Es prega bescanvi / Se ruega intercanvi

ÍNDEX

Presentació	3
Resultat de les campanyes del grup espeleològic lleidatà a la serra del Montsant <i>Per M. Farrús, A. Satorra i L. Pérez</i>	5
Montroig-Camarasa <i>Per L. Pérez i A. Mòdol</i>	45
Món de foscor <i>Per A. Mòdol</i>	54
Coves de Rufino, Crònica d'una descoberta <i>Per J. L. Gàzquez</i>	55
Notes d'espeleologia tretes dels butlletins del Centre <i>Per A. Gàzquez</i>	57
L'espeleòleg <i>Per M. O'Neil</i>	73
Les imatges del món subterrani <i>Per M. Marsan</i>	74
Campanya Espigantosa.Llardaneta <i>Per L. Pérez</i>	75

Foto portada:

Escalada d'accés a la boca de la Cova Alta d'Espigantosa.
Quim Abadia.

Foto contraportada:

Avenc Estret. *Josep Lluís Gàzquez*

Galeria del Primer Dia del Graller del Corralot. Sortida del 40è aniversari de Grup Espeleològic Lleidatà.

Galeria del Primer Dia del Graller del Corralot. Sortida del 40è aniversari de Grup Espeleològic Lleidatà.

PRESENTACIÓ

Amics,

Novament tenim davant de nosaltres la revista que parla una mica de les nostres activitats espeleològiques; una mica, diem, perquè aquestes no són, ni de bon tros, totes les coses que fem.

Podrem veure, en aquest cinquè número de la revista GRALLERA, l'esforç i la il·lusió que estem posant en les diferents zones de les que us parlarem, que si bé no són tan potents i importants com algunes de les zones estel·lars de l'actualitat (diguem Picos d'Europa, per exemple), sí que són per a nosaltres suficientment rellevants i els dediquem el nostre interès.

Us parlarem del **Montsant**, que és una zona espeleològica estranyament oblidada i desconeguda, situació que intentem corregir en la mesura de les nostres possibilitats i que ens ha valgut el reconeixement de la Federació Catalana d'Espeleologia, atorgant-nos el **Primer premi Font i Saguer** pel treball realitzat a la zona. En l'article agregat fem referència a la important troballa d'una **tina de l'edat del bronze**, actualment exposada al Museu Salvador Vilaseca de Reus.

També parlarem de les activitats al **Mont-roig i Camarasa**, on s'han trobat cavitats suficientment destacables que justifiquen la dedicació que li hem donat.

En estenem també, en un bon nombre de pàgines, a recordar la història del nostre grup, amb motiu del seu **quarantè aniversari**. Veureu que hem donat cabuda a diversos **articles de fons**, amb els quals hem volgut cuidar una mica l'aspecte literari de la revista.

Per acabar hi reflectim també els resultats actuals de la zona actual als **Pirineus**, concretament a la **vall del Forcau i voltants de Posets**, que és una zona difícil, però prometedora.

Us deixem en la bona companyia de la revista, i la revista en bones mans.

L'equip de redacció

Acceso al Fondo de Ayuda de Emergencia

federació
catalana
d'espeleologia

Resultats de les campanyes del grup espeleològic lleidatà a la serra del Montsant. Anys 1995-1997. El Montsant

Treball guardonat amb el primer premi en la vuitena edició, corresponent a l'any 1998, del Premi Norbert Font i Sagué convocat per la Federació Catalana d'Espeleologia.

Text: Mateu Farrús, Antoni Satorra i Lluís Pérez
Fotos: Antoni Satorra, Josep Lluís Gàzquez

El Montsant és un massís muntanyós situat a l'extrem sud-occidental de la serralada Pre-litoral Catalana. Constitueix un potent bloc de conglomerats oligocènics, amb una superfície de 135 km² i una longitud de 17 km. Culmina la serra la Roca Corbatera amb 1.166 m sobre el nivell del mar, i s'eleva uns 80 m per damunt la fase oleozòica del Priorat. Al vessant sud, la serra se'ns apareix tallada en enormes cingleres, mentre que en el vessant nord, els estrats s'inclinen intensament i s'enfonsen vers el llit del riu Montsant. Encara que constitueix un sol bloc, el Montsant sembla partit en dos pel barranc dels Pèlags, principal afluent del riu Montsant.

Aquesta serra bastant oblidada i gairebé menyspreada espeleològicament, ha estat una de les zones de treball que més temps ens ha ocupat les tres darreres temporades.

La localització de les cavitats ha estat molt guiada per les veus de la gent dels pobles de la zona i d'altres persones que amb més o menys mesura són coneixedores d'aquesta serra. La recerca, no sempre fàcil, ni dolça, ni fructuosa, ha comportat en ocasions llargues caminades, atès que els accessos s'han vist complicats amb la construcció de l'embassament i la manca d'alternatives per a vorejar-lo.

Tot i amb això, s'han localitzat i topografiat més d'una quarantena de cavitats inèdites que es catalogaran per zones de treball:

- I. Sarraí.
- II. Planes del Forn del Vidre.
- III. Cornaleda
- IV. Auferí.
- V. Castells - El Graner.
- VI. Lleberida.
- VII. Altres zones.

CAVITATS ABANS DE LES CAMPANYES DEL GELL

Per parlar de l'espeleologia abans del GELL a la serra del Montsant, cal remuntar-se a la prehistòria, perquè en aquesta activitat els nostres avantpassats ens passaven davant.

S'han trobat restes a la cova Filador (Margalef) que daten de l'epipaleolític i a la cova del Boix del paleolític superior.

Si bé les restes s'han trobat en aquestes balmes, no crec que sigui absurd pensar que alguna cavitat ja havia estat explorada en part per aquesta gent.

Després podríem fer una diferenciació entre la gent que ha visitat cavitats d'aquesta serra, la gent del país i els espeleòlegs.

La gent del país anaven a la serra per feina però sempre n'hi havia alguns més atrevits i visitaven cavitats petites o alguna com la Santa o la Taverna, els Bassis, la cova del Forn i algunes balmes més o menys grans.

Les primeres dades referents a l'espeleologia es remunten al segle passat, el 1896 Puig i Larraz visità la cova Santa, Faura i Sans ho féu el 1911 i en Jeannel i Racovitza el 1910.

Uns anys després, el 1955 un grup d'espeleòlegs de Reus (ERE) visitaren l'avenc de Montlleó o avenc del Moliner, com consta en una placa deixada al fons de la cavitat.

En els anys seixanta un grup, el CGB-SAS fou el primer a fer un seguiment seriós de cavitats. Tot i que la major part eren balmes més o menys grans, també localitzaren avencs i algunes coves amb més interès, suposem que guiats per la gent dels pobles de la vora tal i com nosaltres fem.

De fet, mirant el catàleg del Priorat, podem deduir que no es va fer reconeixement de zones o almenys no va donar bon resultat, sortosament per a nosaltres.

L'Auferí és la zona d'on va sortir més fruit, 10 cavitats, entre elles l'avenc del Pòdol, un -85 i 380m de recorregut, continua des de llavors imbatut en fondària.

També es va retopografiar la cova de la Taverna que amb +55 de desnivell i 472m de recorregut ha quedat enrere enfront de la cova de les Campanes -70 m f, 700 m r i l'avenc de l'Aisling -53 m f, 780 m r.

Després del SAS, alguns joves de Margalef i Ulldemolins han fet visites a algunes cavitats equipats amb electró, però no han estat significatives tret de la realitzada a l'avenc del Vent (Ulldemolins) on es van dedicar a escriure sobre una gran colada.

Per acabar, membres del GELL vam acudir a la zona per trobar la cova de les Campanes i avui, tres campanyes després, ens continuem esgarrinxant de manera profitosa.

manera que quan feia un temps que voltava per aquesta serra em vaig apuntar al grup espeleològic.

Vaig continuar preguntant a la gent que havia visitat la cova fins a arribar a trobar un noi que es va oferir a acompanyar-nos-hi, aquesta va ésser la primera cavitat explorada pel GELL en aquest indret.

Ben aviat començaren a sortir d'altres cavitats no tan grans però també restaven inexplorades, i així vam començar a pensar a dedicar-nos a fer prospeccions en zones de les quals ens havien donat referències la gent dels pobles veïns. Sense la seva col·laboració no hauria estat possible la tasca realitzada, així com la companyonia, si no de tots d'una molt bona part, dels membres del grup espeleològic.

Entre tots, jo empenyent i animant la gent i ells amb el desig d'augmentar la quantitat de cavitats i amb l'esperança de trobar una zona millor i cavitats més grans, cosa que no sempre ha estat així, ens hem anat recolzant els uns als altres fins arribar a avui, que encara ens resten un bon nombre de cavitats a explorar, o almenys així ho crec i ho desitjo.

Mateu

PER QUÈ ANEM AL MONTSANT

Podria explicar moltes històries de per què hem anat a aquesta serra, però el cert és que per a mi no n'hi ha d'altra amb tant d'atractiu.

No és una serra de grans pretensions, el potencial no "suficient", els accessos són gairebé sempre costosos, però arriba un moment que de tant anar-hi s'hi queda gairebé "enganxat" de manera que quan faig cavitats en altres llocs tot i que reconec que poden ésser més grans i fins i tot més boniques, en el moment que torno a casa no em sento del tot satisfet, em queda un buit a l'interior que no s'omple si no és al Montsant.

Aquesta és una opinió personal que molta gent no entendre ni compartirà, però jo sóc així.

Vam començar (fora del grup espeleològic) a visitar algunes cavitats ja molt conegudes, fins que un dia vaig sentir referències sobre la cova de les Campanes. Això em va picar la curiositat de tal

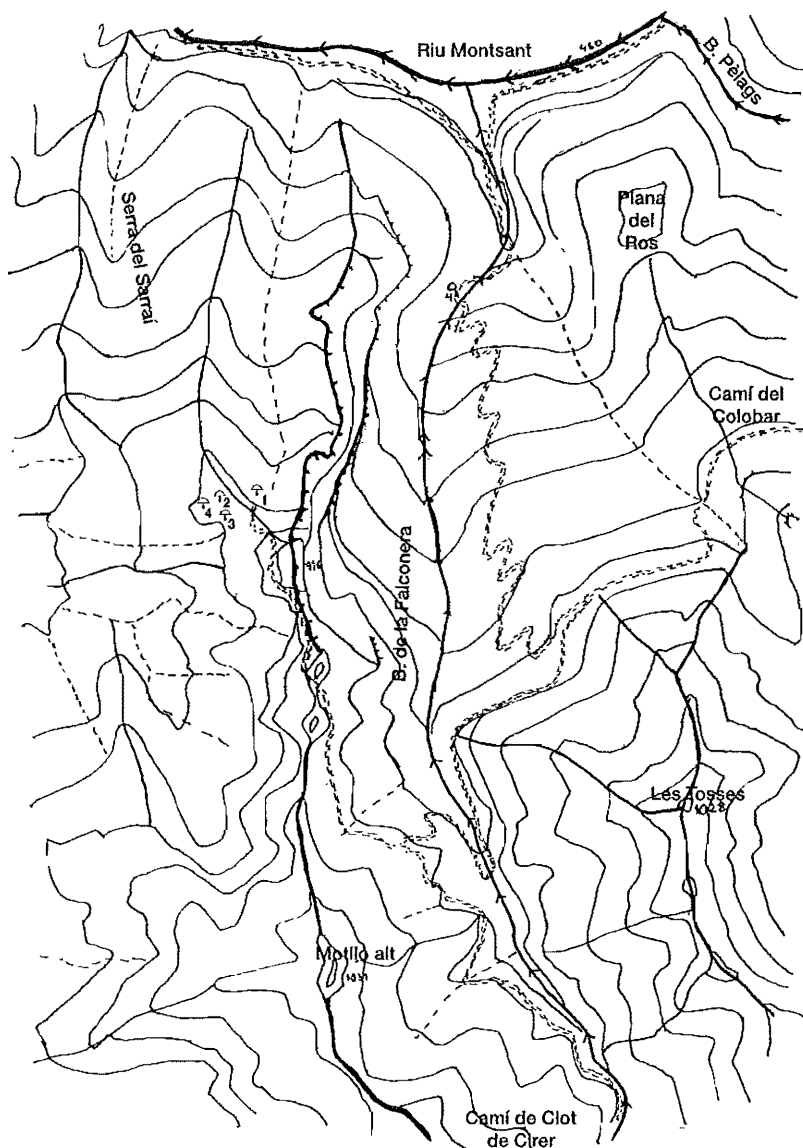
ZONA I

Sarraí

Zona situada entre el barranc de la Falconera i el barranc de l'Auferí. Si ens situem al barranc de la Falconera, podrem observar que ha sofert un plegament, prou accentuat, vers l'extrem nord, i, un cop situats sobre la cinglera també es fa visible el desplaçament sofert per aquesta massa rocosa vers el WSW, aquests moviments han estat prou forts com per ocasionar una gran diàclasi visible des del pla de la serra, i que la segueix en gairebé 200 m de forma longitudinal N.S; també són visibles, prop d'aquesta diàclasi, alguns enfonsaments que la segueixen de manera més o menys equidistants.

MAPA DE LA FALCONERA

1. COVA DE LES CAMPANES / 2. AVENC DE L'ALBA
3. AVENC DEL MAURICI / 4. AVENC DEL VOLIAC

1.01 Cova de les campanes

Municipi: La Morera de Montsant

Coordenades: UTM: X=316.660, Y=4.574.530, Z=860.

Cartografia: Mapa Comarcal de Catalunya. El Priorat. 1:50.000.

Terreny: Conglomerat.

Espeleometria: -70 m d 800 m r.

Situació: S'hi pot arribar per la Morera o bé per Margalef. Un cop arribats al Clot del Cirer, cal baixar pel camí que surt d'aquest indret vers el barranc de la Falconera. Tot seguint el camí i poc abans de creuar el barranc, s'arriba

a un pla de cingle on cal seguir el corriol a mà esquerra per pujar a sobre de la Falconera; un cop allí i tot seguint la carena fins remuntar un llisar de cingle que és damunt del Clot de la Boira, a l'altre vessant, hi ha un rotlle d'alzines que cal travessar sempre anant per la carena fins arribar a un petit turó on hi ha un pal clavat des d'on en veurem un altre a uns 50 m amb una alzina a sobre. Un cop arribats a aquest últim punt, al peu del qual hi ha un enfonsament, cal baixar en direcció a l'obac girant una mica a la dreta per tal de trobar la boca a uns 20 m d'aquest turó.

Descripció: La petita boca dona pas amb un ressalt fàcilment superable a la galeria que, obstruïda per un gran bloc, baixa amb pendent regular entre blocs fins la Sala del Celestino, des d'on surten diferents vies. Remuntant des del fons de la Sala, a la dreta surt una galeria que ens condueix al primer pou de la cavitat, i seguint per la mateixa, gairebé al fons i a la dreta, en surt una altra que marxa de forma paral·lela ascendent i contrària (galeria transversal). A l'inici d'aquesta galeria, un pou ens porta a una altra galeria que marxa descendent fins fer-se impenetrable.

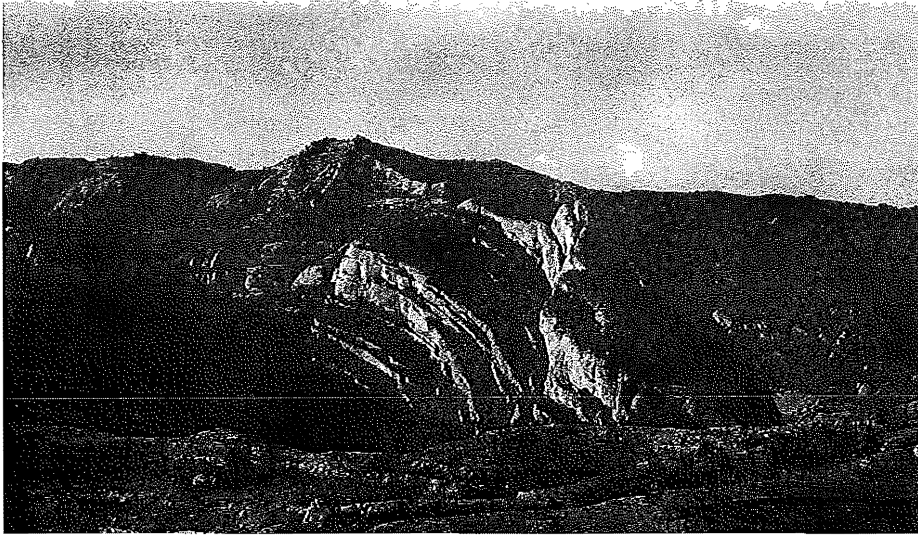
Baixant el primer pou esmentat, arribarem a la Sala de la Distribució, que ve a ser la continuació de la Sala del Celestino en un nivell inferior; un cop aquí es pot seguir quatre galeries, la directa, la més evident,

segueix el descens amb un petit ressalt de 4 m fins arribar a un punt impenetrable on cal seguir remuntant per darrere d'un bloc i baixant un altre ressalt fins quedar obstruïda per blocs.

En direcció contrària a la galeria directa apareix una finestra que dona pas a un pou de 8 m. a la Galeria Gominoles, on després de superar un gran bloc, hi ha una galeria descendent que comunica amb el Pastafang, el punt de més profunditat de la cavitat (-70 m).

Al Pastafang també s'hi pot accedir des de la Sala de la Distribució pel pou que hi ha a l'esquerra de la Galeria Directa.

Vessant nord del Montsant, barranc de la Falconera. En la carena que es dibuixa sobre el plegament característic es localitza la boca de la cova de les Campanes.

Per fer la Galeria del Passamà, cal instal·lar una corda al pou del Pastafang i arribar a l'altra banda on hi trobem dues vies, a la dreta el Passamà Inferior i a l'esquerra el Passamà Superior.

El Passamà Inferior baixa per un fort pendent on és necessari instal·lar una corda per arribar a una sala que comunica amb el Passamà Superior per una xemeneia i acaba amb un pou de 7 m.

Pel Passamà Superior, després d'un ressalt d'uns 4m s'arriba a una saleta que segueix per una gatera fins a una xemeneia.

La cavitat és tectònica, seguint totes les seves galeries una direcció aproximada N-S.

Història: Les Campanes és la cavitat on va començar tot, és el nostre rècord de fondària al Montsant.

Es una cavitat de la qual teníem referències des de feia molts anys però que havia quedat perduda en el temps, sense que ningú la pogués situar amb certesa.

Era l'any 1914 quan en Josep Segura, veí del Soleràs, s'interessà per comprar un terreny de la Serra del Montsant, de què era propietari un senyor de Tivissa.

En Josep no tardà gaire a quedar encisat d'aquell indret. Hi anava sovint amb la seva dona i amb les seves filles, quedant-se sota una balma a dormir.

El 1917 construïren el que avui es coneix com a Mas de Soleràs; d'aquesta manera, les sortides al Montsant encara es feien més sovint.

En una de les estades que en Josep feia allí, un dels pastors que pasturava el seu ramat en aquells indrets, li comunicava que en les seves terres, dalt a la carena hi ha un forat

d'on sortia fum. L'esmentat propietari es queda ben intrigat amb aquelles declaracions i en una de les sortides al mas, aprofitant que també hi havia un noi del poble, es decidí a cercar aquell forat.

En Josep Segura, en Celestino Tamarit, una sogra i els llums de carbur van pujar fins sobre de la Falconera que és on havien de trobar el forat; seguint les indicacions del pastor, arribaren a l'indret. Se separaren per a fer la recerca i després d'una estona, en Celestino pujat sobre un cingle veié una ombra sota un marfull tremolós, s'hi apropà i començà a cridar el Josep.

Localitzat el forat tan sols faltava entrar, encengueren els llums, lligaren la sogra a un roure i després de resar un parenostre entraren al forat. Baixant amb molt de compte arribaren a unes grans banderes que hi havia a la dreta de la galeria descendent, i en copejar-les en Josep decidí el nom de la cova: "Aquesta es dirà la Cova de les Campanes".

En Celestino, molt més jove, continuà baixant entre blocs fins a la sala on veié unes continuacions per on volia endinsar-se, però Josep, més gran i amb més experiència, decidí que ja era l'hora de marxar, de no entrar més perquè eren sols i ningú sabia on eren.

Aquesta cova fou gairebé motiu de peregrinació al Montsant, cada any hi anaven els quintos a passar uns dies al Mas i aprofitaven per pujar a veure-la, àdhuc ens consta que un cop van anar-hi preparats amb sogues i intentaren baixar un pou, però la sogra no era prou llarga i no ho van aconseguir. Van passar els anys i la memòria quedà coberta d'aquella boirina que fa dubtar, i ningú sabia explicar amb certesa la situació de la boca, tan sols aquell noi del Soleràs que la va trobar, quasi 50 anys després ens en dóna una descripció i una situació fiable però que contrastava amb la dels altres.

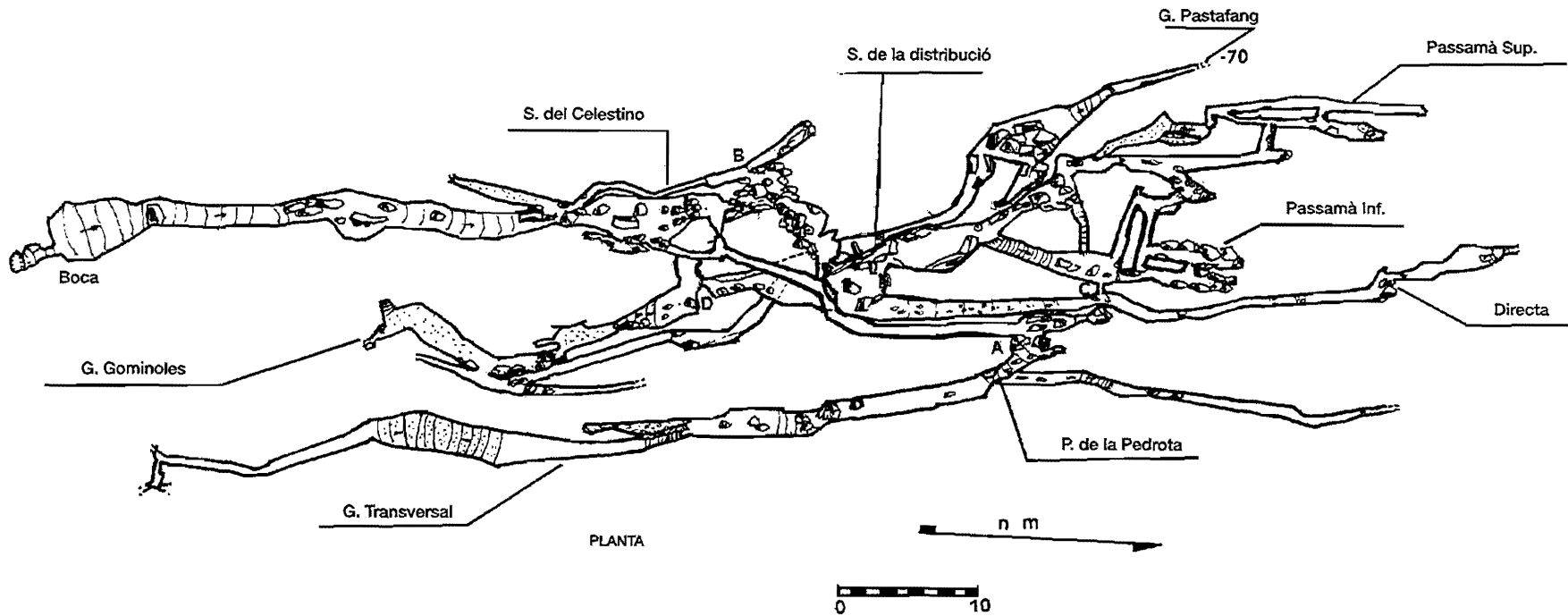
Fins que vam conèixer el Jaume i el Carles no es va decidir anar-hi. Aquests nois hi havien estat de poc i es van oferir a acompanyar-nos-hi.

Aquell dia, tres anys després d'haver fet la primera sortida de recerca, es trobà la cova de les Campanes i la cova de l'Alba.

Per la quantitat de temps emprat a trobar-la o qui sap si per tota aquesta història, és una cova a la que tenim un cert afecte. Qui sap si no és a causa dels moments viscuts.

COVA DE LES CAMPANES

LA MORERA DEL MONTSANT
(PRIORAT)

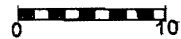
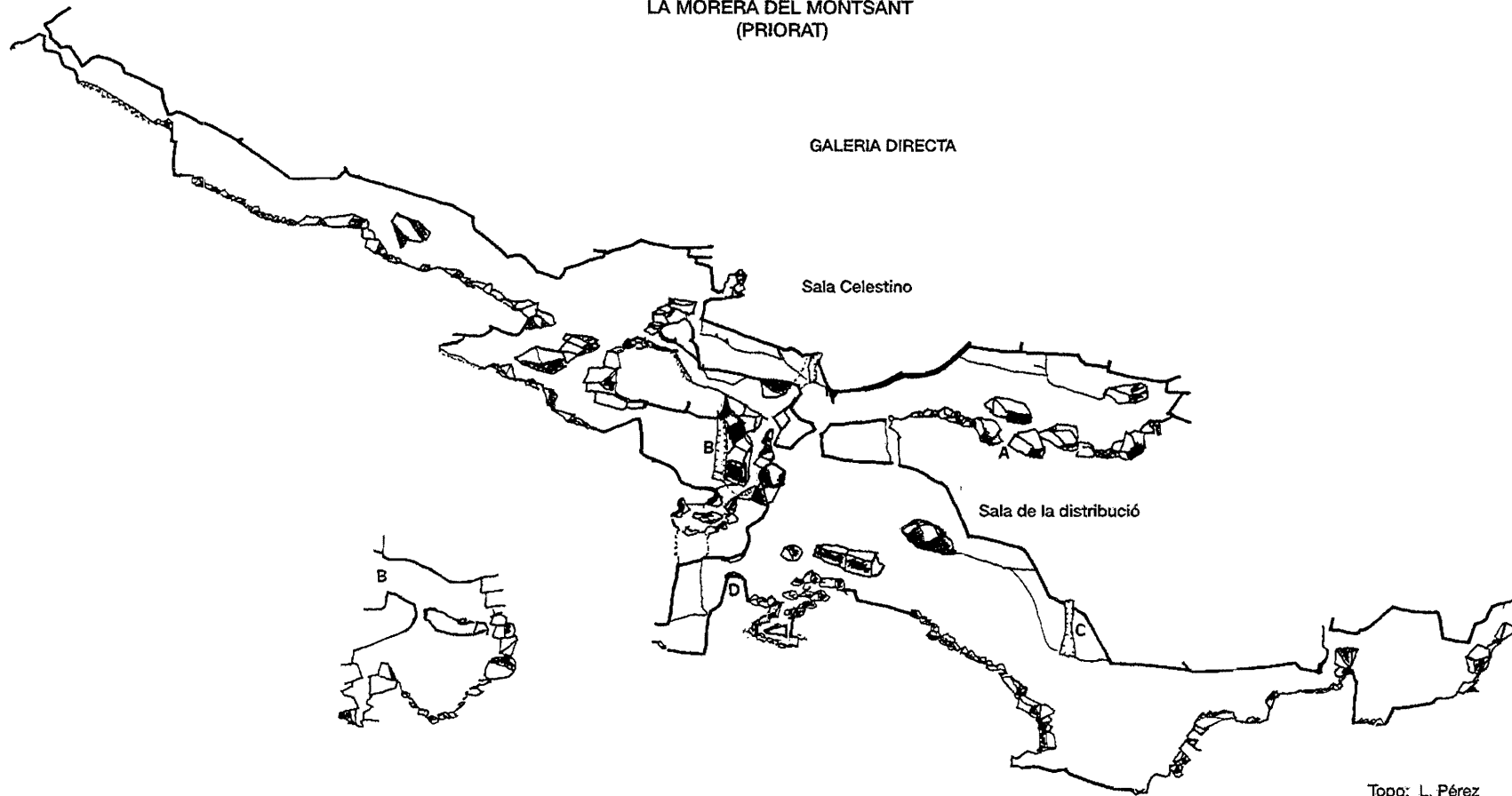

Topo: L. Pérez
J. L. Gàzquez
Mateu
J. Pedrós
R. Miquel
M. A. Olóndriz

6 - 1995
GELL

COVA DE LES CAMPANES

LA MORERA DEL MONTSANT
(PRIORAT)

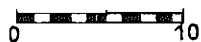
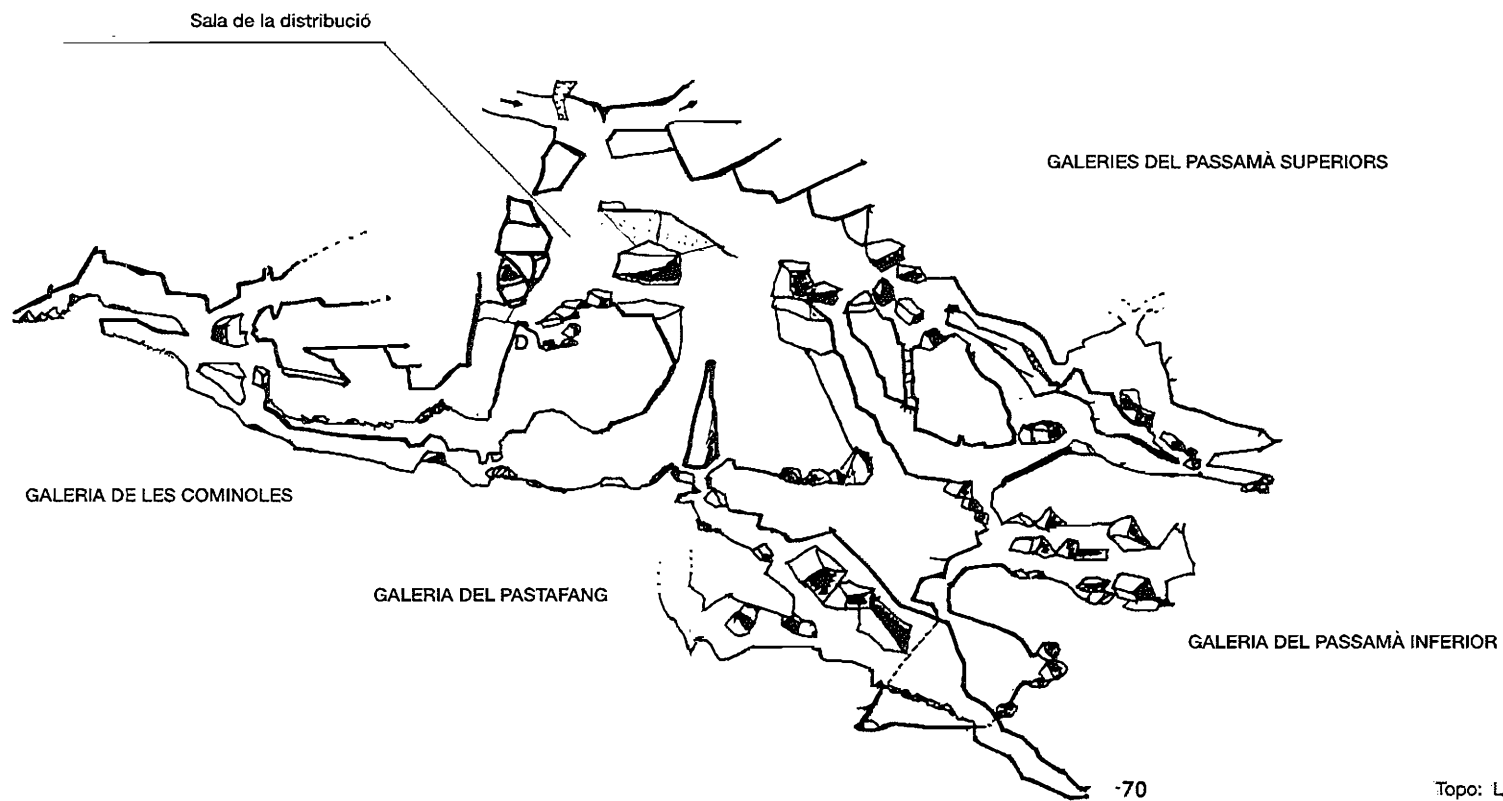

Topo: L. Pérez
J. L. Gàzquez
Mateu
J. Pedrós
R. Miquel
M. A. Olóndriz

6 - 1995
GELL

COVA DE LES CAMPANES

LA MORERA DEL MONTSANT
(PRIORAT)

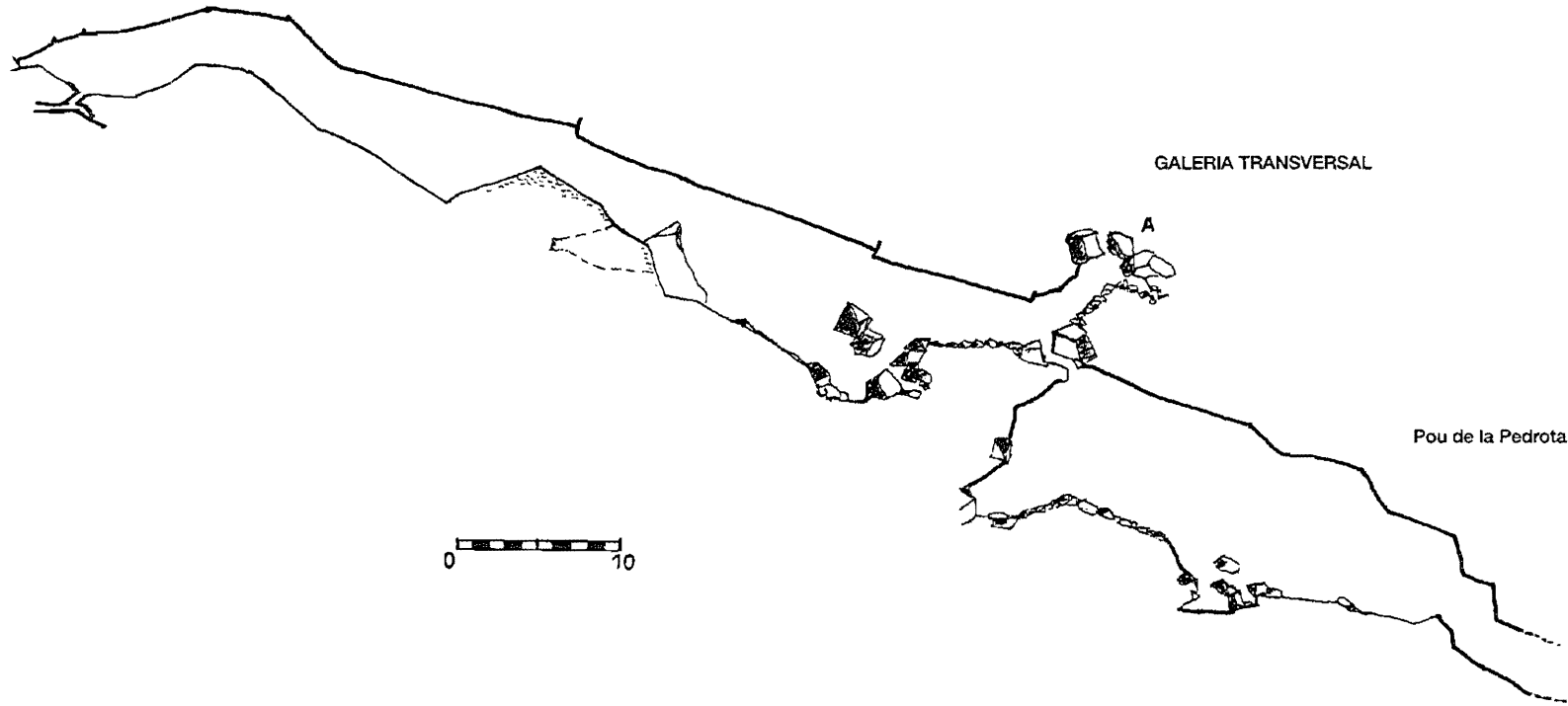

Topo: L. Pérez
J. L. Gàzquez
Mateu
J. Pedrós
R. Miquel
M. A. Olóndriz

6 - 1995
GELL

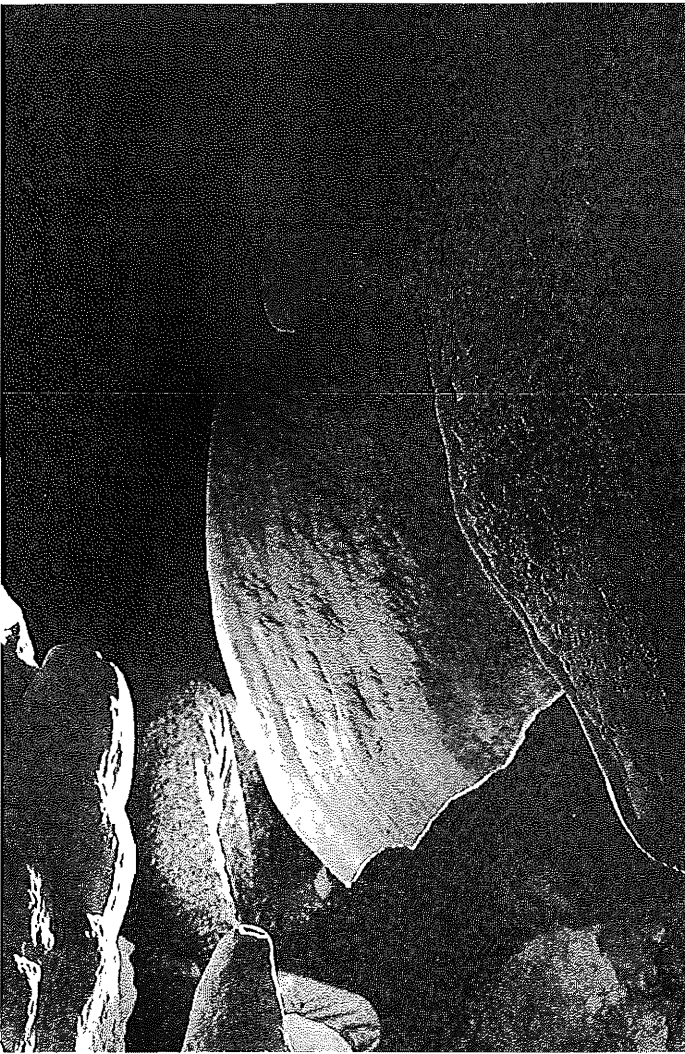
COVA DE LES CAMPANES

LA MORERA DEL MONTSANT
(PRIORAT)

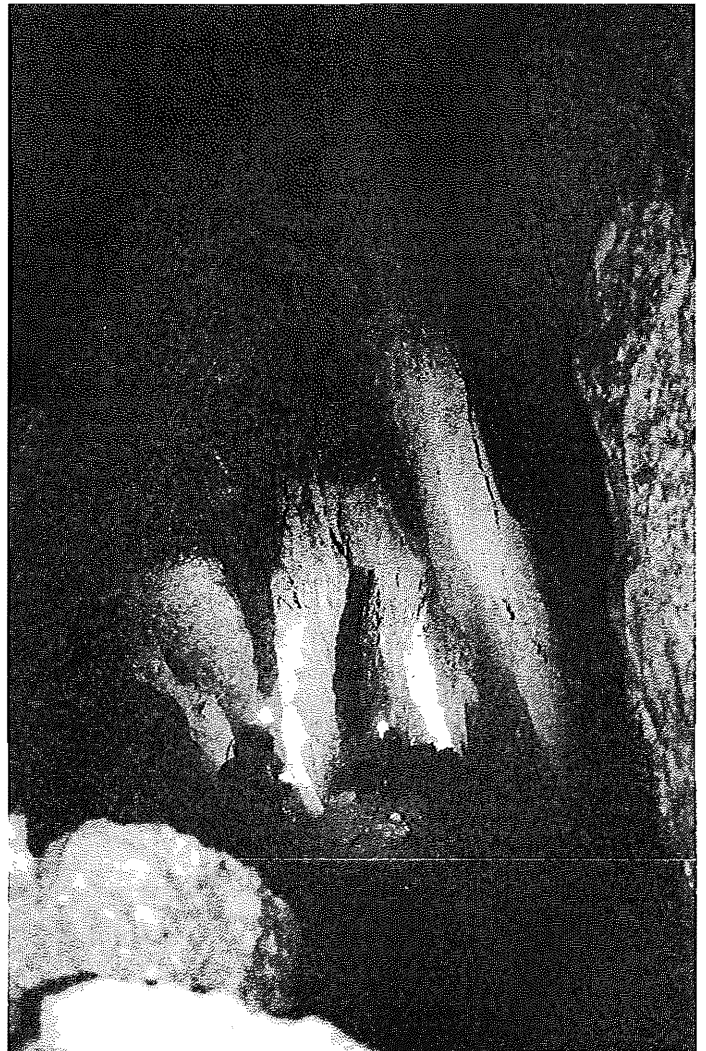

Topo: L. Pérez
J. L. Gàzquez
Mateu
J. Pedrós
R. Miquel
M. A. Olóndriz

6 - 1995
GELL

Cova de les Campanes. Bandera que dóna nom a la cavitat.

Cova de les Campanes. Sala de distribució.

1.02 Avenc de l'Alba

Municipi: La Morera del Montsant.

Coordenades: UTM: X=316.410, Y=4.574.190, Z=845.

Cartografia: Mapa Comarcal de Catalunya. El Priorat. 1:50.000.

Terreny: Conglomerats.

Espeleometria: -25 md, 161 mr.

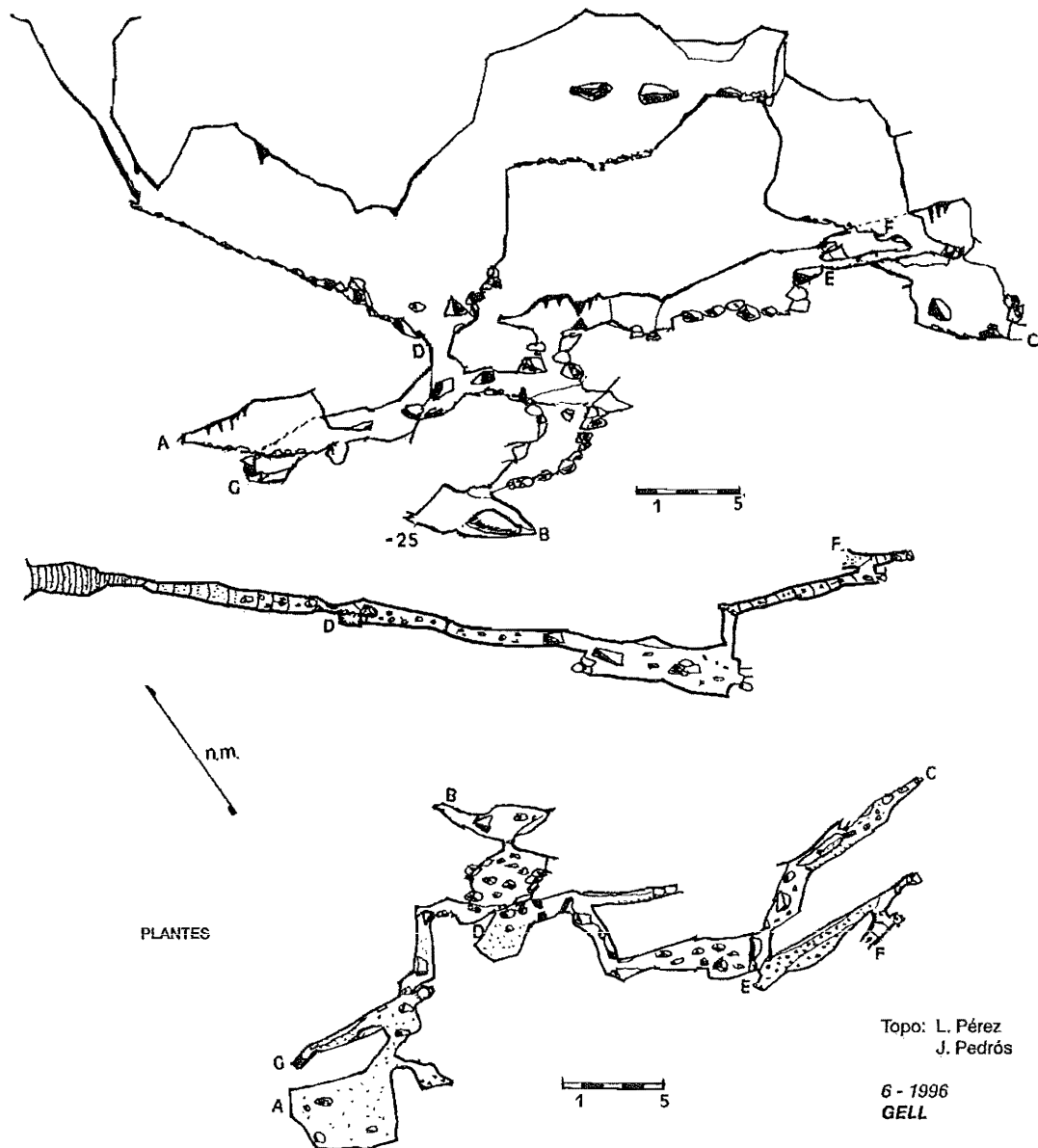
Situació: Des del turó que ens serveix de referència per a trobar la cova de les Campanes, cal seguir baixant per

la vora de la diàclasi uns 100 m fins arribar a un petit replà bastant net de brossa; a l'esquerra de la diàclasi i separada uns 10 m es troba la boca entre dues alzines.

Descripció: La boca, en forma d'esquerda, baixa per un fort pendent per arribar a una gatera per on s'accedeix a l'interior de la cavitat. Ja dins la galeria descendent s'arriba a un pas estret, que un cop passat arriba a la part superior d'un pou fins on es pot baixar sense necessitat d'instal·lació. A baix, un llaminador dóna pas a una saleta arrodonida que comunica amb una altra d'inferior; en

AVENC DE L'ALBA

LA MORERA DEL MONTSANT
(PRIORAT)

direcció contrària al llaminador, una galeria condueix a una saleta d'on surt una altra galeria descendent que dóna a una altra sala inferior on hi ha el punt més fondo de la cavitat. Des de la galeria descendent hom pot remuntar per una xemeneia que arriba a una sala amb moltes concrecions i seguint la mateixa galeria coberta de blocs s'arriba a un pas estret on hi ha un pou que queda obstruït; a la dreta d'aquest últim pas estret trobem una gatera ascendent que ens condueix al peu d'una xemeneia. Dalt d'una saleta, ja a prop de la superfície, parteix una esquerra descendent que ens condueix un altre cop al primer pou d'entrada.

La cavitat, en la part superior, segueix una orientació aproximada E-SE, mentre que la galeria inferior el trencament és caòtic i laberíntic en totes direccions.

1.03 Avenc del Voliac

Municipi: La Morera del Montsant.

Coordenades : UTM: X=316.410, Y=4.574.130, Z=845.

Cartografia: Mapa Comarcal de Catalunya. El Priorat. 1:50.000.

Terreny: Conglomerats.

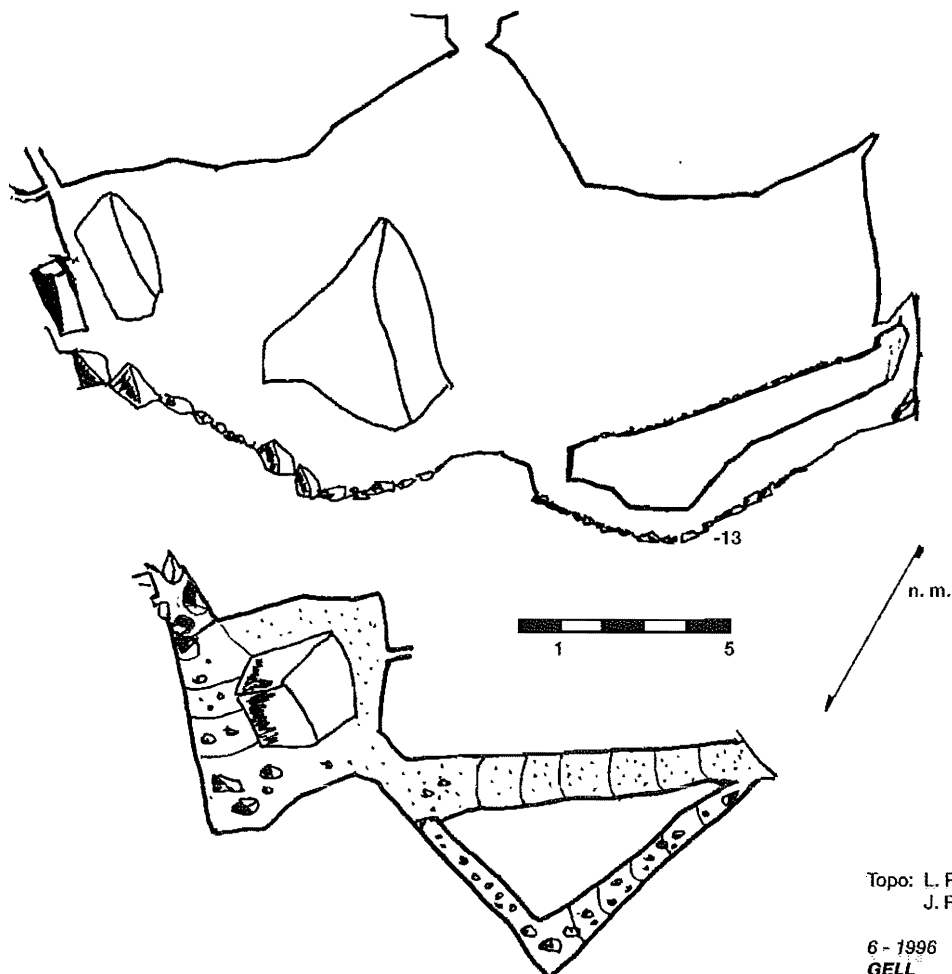
Espeleometria: -13 md, 53 mr.

Situació: A 15 m escassos de l'avenc de l'Alba en direcció oest, amagat entre la vegetació.

Descripció: El pou d'entrada de -9 m facilita l'accés a una ampla sala, partida per un bloc on s'aprecien dades parietals. Per un extrem, baixant un ressalt progressem per una galeria que torna a comunicar amb la sala per un pas impracticable.

AVENC DEL VOLIAC

LA MORERA DEL MONTSANT
(PRIORAT)

Topo: L. Pérez
J. Pedrós

6 - 1996
GELL

1.04 Avenc del Maurici

Municipi: La Morera del Montsant.

Coordenades: UTM: X=316.520, Y=4.574.050, Z=870.

Cartografia: Mapa Comarcal de Catalunya. El Priorat. 1:50.000.

Terreny: Conglomerats.

Espeleometria: -15 md.

Situació: En el pla del Sarraí, abans de prendre el corriol en descens que ens porta a la boca de les Campanes, dos grans pins senyalen la seva situació enmig de la vegetació.

Descripció: Una única esquerda, plena de fullaraca, ens condueix sense més dificultats al fons de la cavitat on es fa impracticable.

Fondes. D'aquest indret, un senderó segueix per la vora del riu i cal seguir-lo fins arribar al Bisbe, d'on surt un camí a l'esquerra que va remuntant serra amunt fins arribar a les planes del Forn del Vidre. Temps aproximat 50 m.

2.01 Avenc 1 de les planes del Forn del Vidre

Municipi: Ulldemolins.

Coordenades: UTM: X=318.410, Y=4.575.250, Z=730.

Cartografia: Mapa Comarcal de Catalunya. El Priorat. 1:50.000.

Terreny: Conglomerats

Espeleometria: - 44 md, 81 mr.

Situació: Un cop a l'avenc del Vent, cal pujar a la carena i baixar girant una mica a l'esquerra per trobar la boca d'aquest avenc.

Descripció: La boca en forma rodona i d'embut dóna pas al primer ressalt de 4 m que es pot baixar sense instal·lació, per arribar a un replà on es farà la instal·lació per arribar fins al fons del pou amb un parell de fraccionaments.

ZONA II

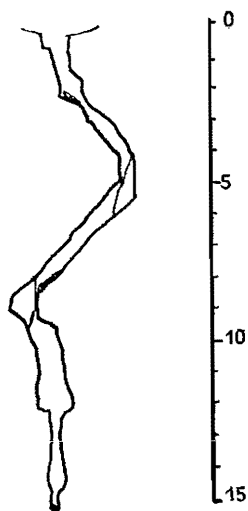
Planes del Forn del Vidre

Aproximació a les planes del Forn del Vidre

Des d'Ulldemolins cal anar a l'ermita de Sant Antoni des d'on surt un camí que baixa a les Cadolles

AVENC DEL MAURICI

LA MORERA DEL MONTSANT
(PRIORAT)

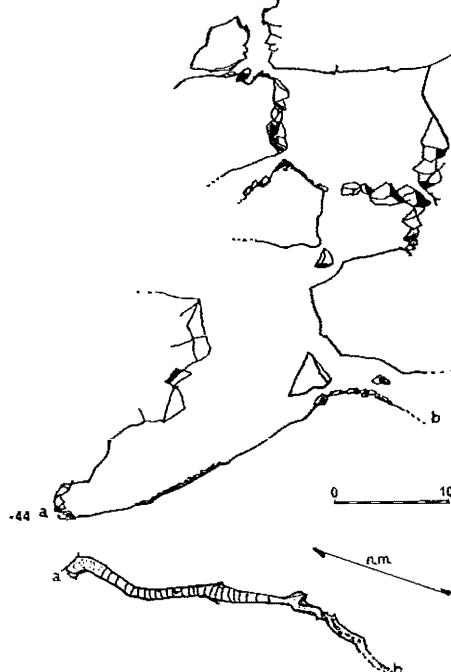

Topo: GELI

4 - 1997
GELL

AVENC DE LES PLANES DEL FORN DEL VIDRE I

ULLDEMOLINS
(PRIORAT)

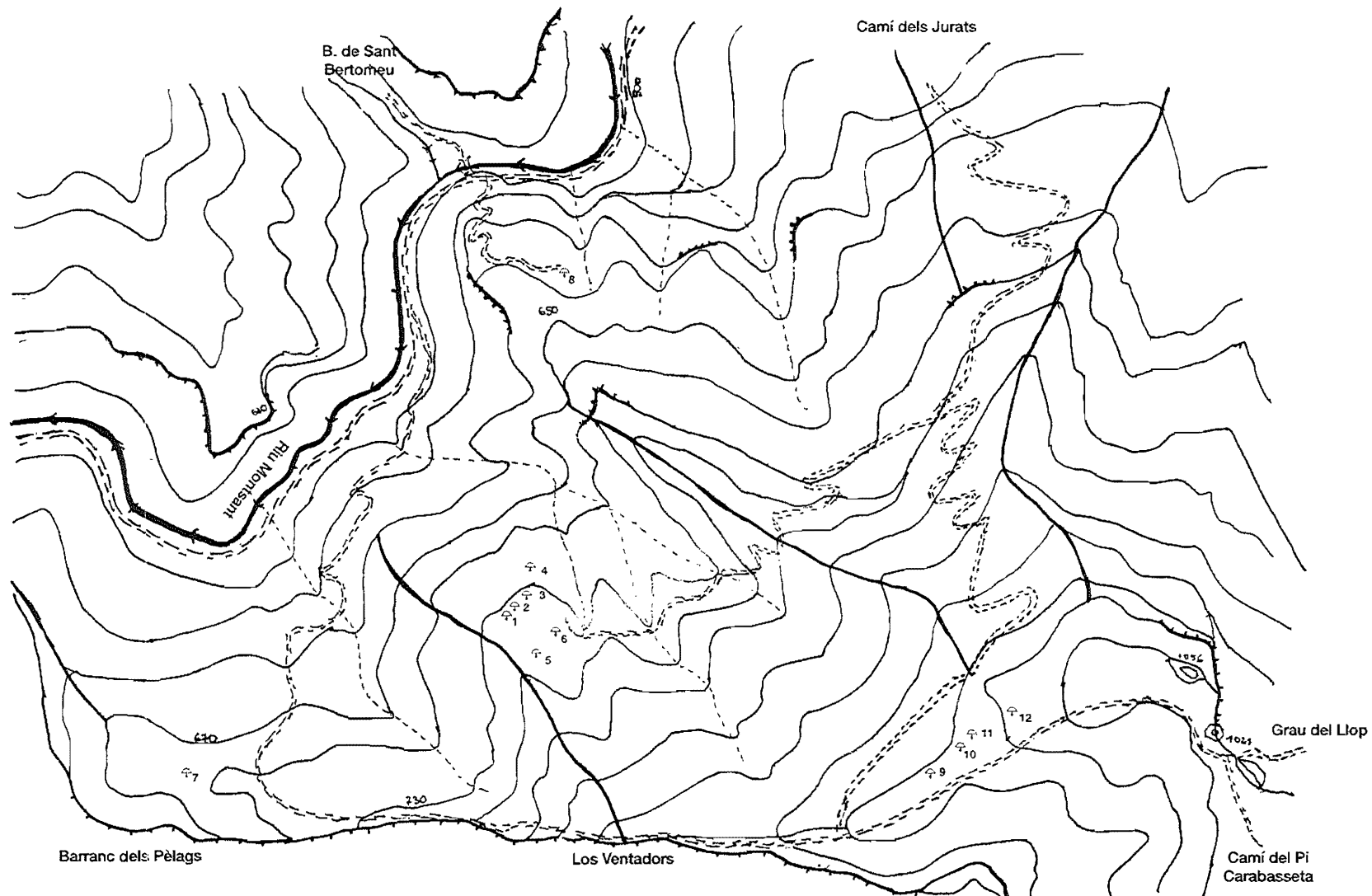

Topo: L. Pérez
M. Farrús
A. Satorra
J. M. Molgó

1 - 1996
GELL

MAPA SANT BARTOMEU

1. AVENC I DEL FORN DEL VIDRE / 2. AVENC II DEL FORN DEL VIDRE / 3. AVENC III DEL FORN DEL VIDRE / 4. AVENC IV O DE L'ÀNGEL FRED / 5. AVENC DE LA CABRA / 6. AVENC DEL VENT
7. AVENC DELS VENTADORS / 8. AVENC DE MONTLLÉO O DEL MOLINER / 9. ESQUERDA GRAN DE LA CORNALEDA / 10. FORAT II DEL BOSC / 11. ESQUERDA PETITA
12. FORAT I SUPERIOR DE LA CORNALEDA

Al peu del pou, i per sota d'un bloc s'arriba a una esquerra impracticable, d'on surt un intens corrent d'aire. Cap a l'altre sentit, la galeria baixa amb una amplada còmoda i un fort pendent fins a fer-se impenetrable i quedar possiblement obstruïda per una gran quantitat de grava.

Morfologia: La cavitat és tectònica i segueix una direcció aproximada N-S.

2.02 Avenc 2 de les planes del Forn del Vidre

Municipi: Ulldemolins.

Coordenades: UTM: X=318.360, Y=4.575.260, Z=730.

Cartografia: Mapa Comarcal de Catalunya. El Priorat. 1:50.000.

Terreny: Conglomerats.

Espeleometria: Profunditat: -21. Recorregut: 61 m.

Situació: Des de la boca de l'avenc 1 cal pujar girant a l'esquerra uns 15 o 20 m per a trobar les boques d'aquesta cavitat.

Descripció: La cavitat té tres boques, les més baixes són accessibles sense que calgui cap mena d'instal·lació.

Entrant, per oposició s'accedeix al fons de la cavitat, en direcció N, trobarem una galeria descendent on hi ha el punt de màxima fondària, i a partir d'aquest punt amb una petita grimpada arribarem al final de la galeria. Poc abans d'arribar al punt més fondo de la cavitat, i en un

cantó hi ha una petita fissura per on surt un fort corrent d'aire. En direcció contrària, la continuació la trobem enmig d'uns blocs i en forma de ressalt; un pou de 7 m de profunditat ens porta al fons d'una saleta plena de blocs i bastant descomposta.

Morfologia: L'origen de la cavitat, com de costum, és tectònic.

2.03 Avenc 3 de la plana del Forn del Vidre

Municipi: Ulldemolins

Coordenades: UTM: X=318.470, Y=4.575.260, Z=730.

Cartografia: Mapa Comarcal de Catalunya. El Priorat. 1:50.000.

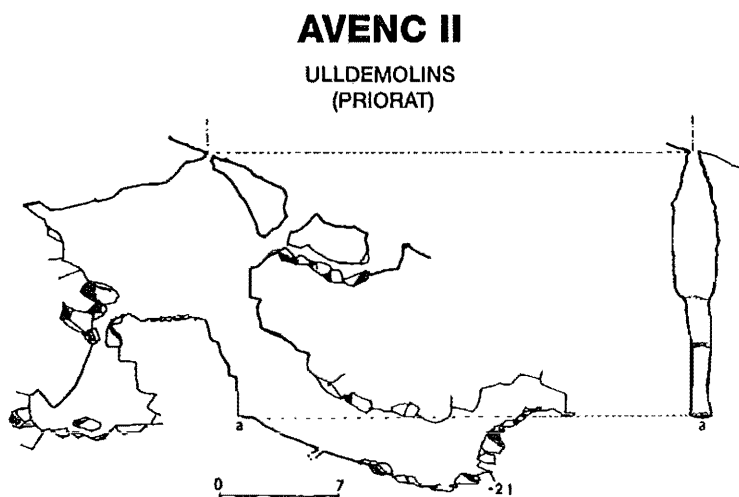
Terreny: Conglomerats.

Espeleometria: -17 md, 29 mr.

Situació: Des de l'avenc II i seguint de pla uns 40 m a l'esquerra, trobarem la boca d'aquesta cavitat en un forat de la vegetació.

Descripció: Per un ressalt de 12 m s'arriba al fons de la galeria que encara es pot baixar una mica més fins arribar a un petit habitacle on hi ha el punt de màxima fondària.

En direcció contrària, i remuntant entre blocs es pot remuntar gairebé fins sota la superfície ja que abunden les arrels en el sostre al punt més alt.

Topo: L. Pérez
J. Pedrós

2 - 1996
GELL

2.04 Avenc IV o de l'Àngel Fred

Municipi: Ulldemolins.

Coordenades: UTM: X=318.480, Y=4.575.320, Z=720.

Cartografia: Mapa Comarcal de Catalunya. El Priorat. 1:50.000.

Terreny: Conglomerats.

Espeleometria: -30 md, 64 mr.

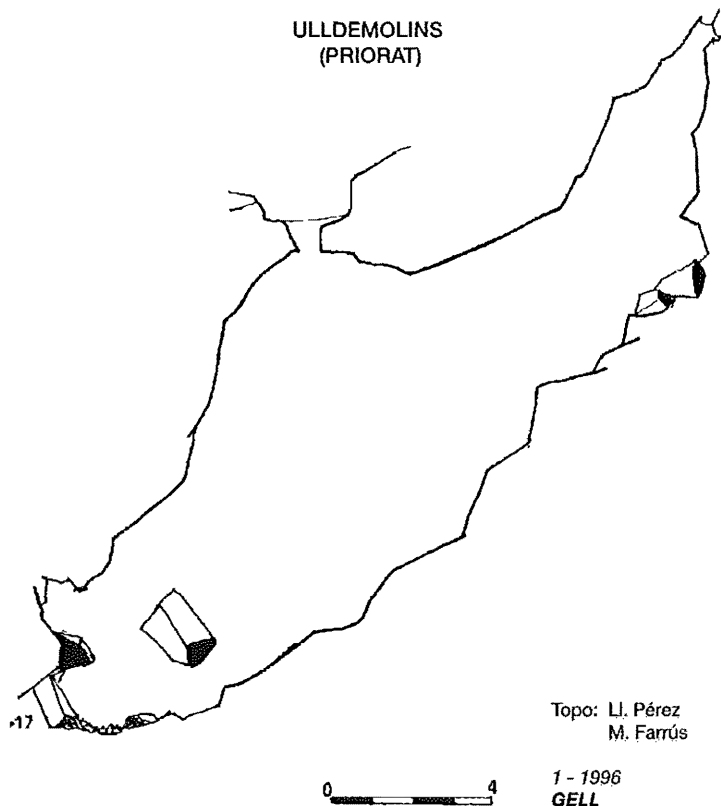
Situació: En el mateix sector dels avencs I, II i III, cal descendir pel bosc pràcticament fins als límits encinglerats de la barrancada que tenim al marge dret, un enfonsament ens anuncia la presència de la cavitat.

Descripció: L'avenc presenta tres obertures a l'exterior, la més evident és la superior, però és més factible penetrar per la boca intermèdia després d'instal·lar-hi un pouet de -5 m. A la seva base continua una rampa ascendent i comunica per una estretor amb la boca superior. Seguint avall i per uns blocs incòmodes dona a l'esquerra inferior. Poc abans la cavitat pren fondària per una pedregosa rampa que desemboca en un estret i allargassat ressalt de -6 m. La galeria es fa impenetrable per una banda, és per on surt el corrent d'aire gelat que dona nom a l'avenc. Per l'altre costat aviat arribem a un pas descurrellat. Vorejant aconseguim una terrosa estança amb un ressalt de -6 m on finalitza la exploració.

Morfologia: Aquesta cavitat presenta una diferència de direcció a les seves germanes, propiciada per una atracció del cingle del barranc proper que ha constituït el seu origen.

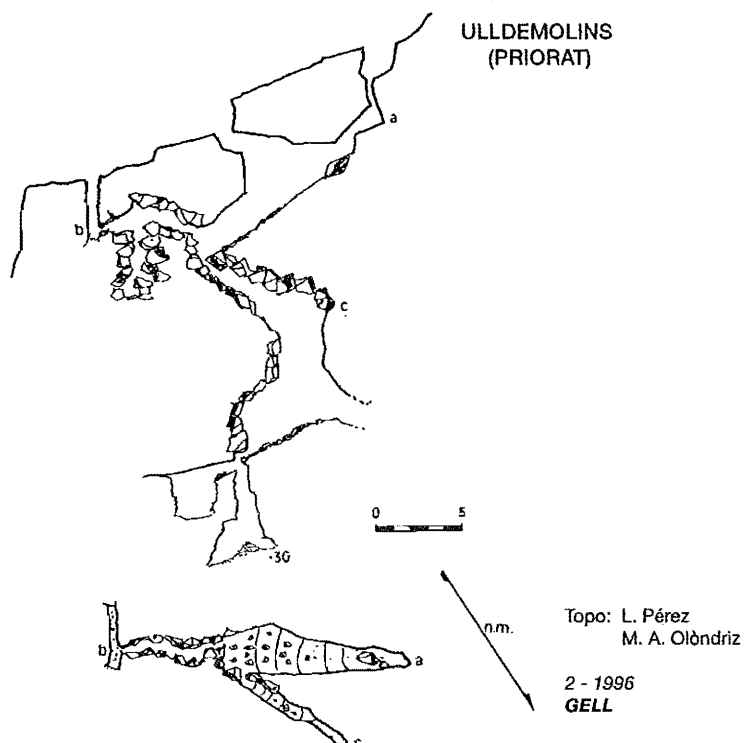
AVENC III

ULLDEMOLINS
(PRIORAT)

AVENC IV O DE L'ÀNGEL FRED

ULLDEMOLINS
(PRIORAT)

2.05 Avenc de la Cabra

Municipi: Ulldemolins.

Coordenades: UTM: X=318.470, Y=4.575.010, Z=800.

Cartografia: Mapa Comarcal de Catalunya. El Priorat. 1:50.000.

Terreny: Conglomerats.

Espeleometria: -25 md, 46 mr.

Situació: Un cop situats a l'avenc del Vent, cal pujar pel racó i a 50 m una mica pel davall de la carena a la dreta trobarem la seva boca.

Descripció: Una espectacular boca en forma d'embut dóna pas a una galeria amb fort pendent, que desemboca en un pou de -7 m al fons d'una saleta, en sentit S s'arriba al punt de màxima fondària i en sentit N i pel mig d'uns blocs s'accedeix a un reduïtíssim habitacle on s'acaba l'exploració.

Morfologia: La cavitat és tectònica i el trencament pren una orientació N-S.

2.06 Avenc del Vent

Municipi: Ulldemolins.

Coordenades: UTM: X=318.440, Y=4.575.110, Z=760.

Cartografia: Mapa Comarcal de Catalunya. El Priorat. 1:50.000.

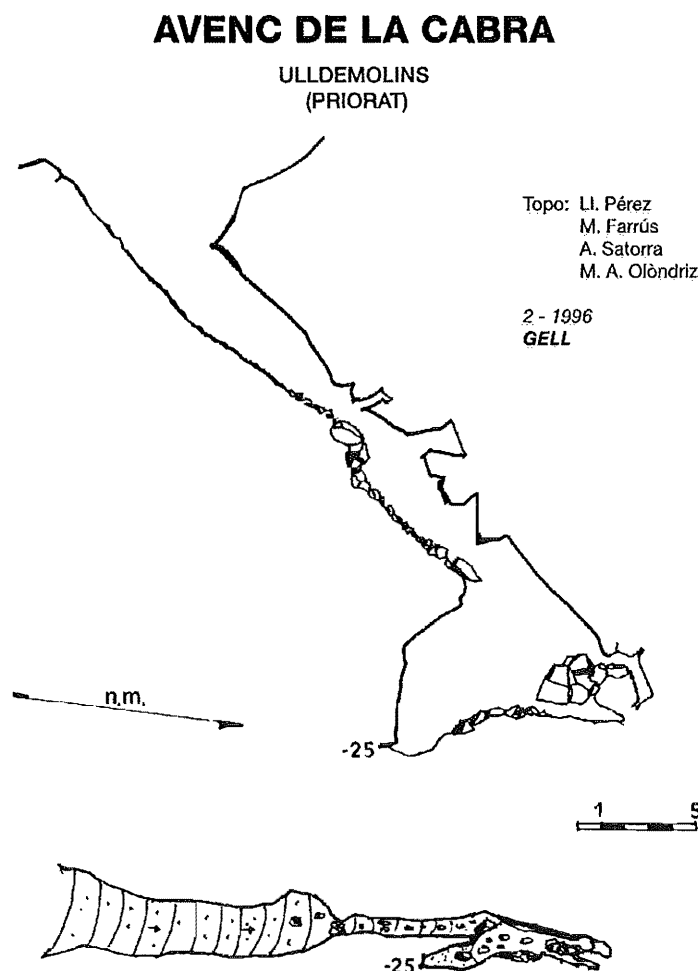
Terreny: Conglomerats.

Espeleometria: -39 md, 107 mr.

Situació: A l'oest de la Punta dels Pins Carrassers. Prenent el camí de les Cadolles Fondes cap a Sant Bartomeu, cal agafar el trencall que, passant pels Tres Jurats, puja vers la Punta dels Pins Carrassers, a mitja pujada un senyal metàl·lic indica un desviament, cal deixar el sender principal i prendre el de la dreta que un cop arribat a un coll, es va fent menys evident; seguint poc més o menys la mateixa alçària, i després de passar dues carenes més, s'arriba a una petita depressió on es localitza la boca de la cavitat, entre vegetació i a uns 20 metres sota la carena.

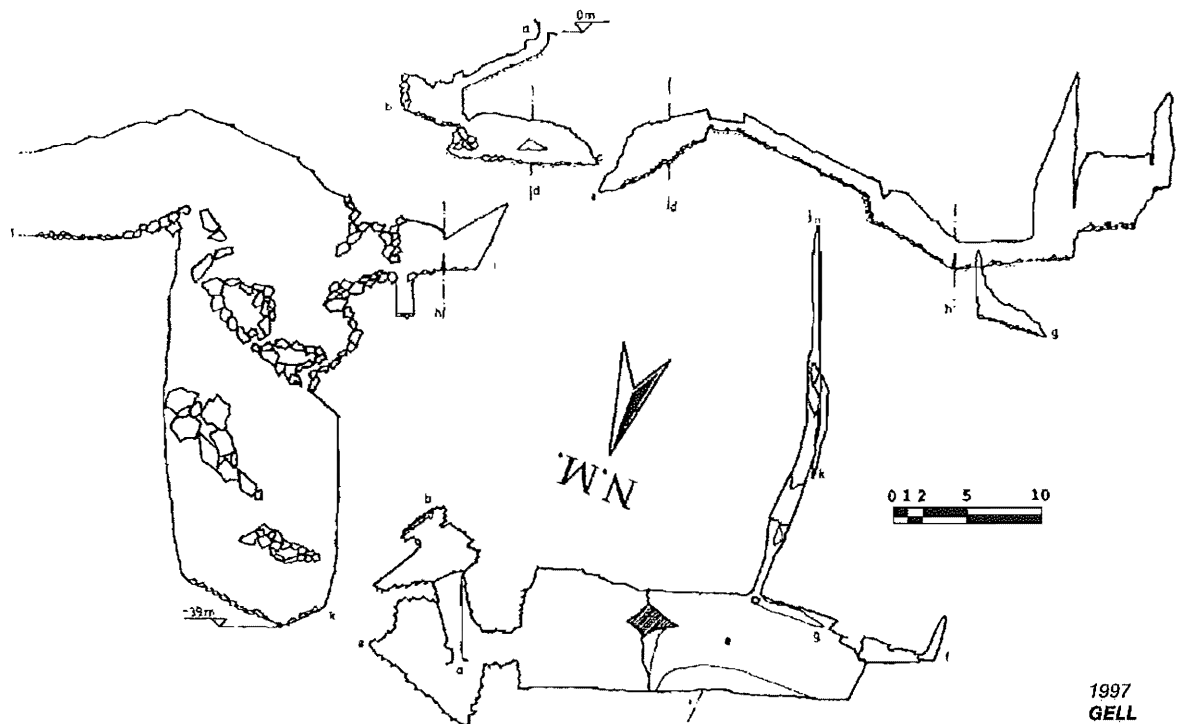
Descripció: La boca, de 40x70 cm, dóna pas a un conducte de reduïdes dimensions que, després un ressalt, mena a una primera sala de 7x7 m i sostre irregular. Una gatera situada en el lateral nord de la sala permet accedir a la galeria principal, d'uns 30 metres de recorregut i una amplada que oscil·la entre els 6 i els 10 metres; el sostre baix, al primer terç de la galeria, guanya alçada després d'un ressalt, fins els 5-6 metres. La galeria principal entra en contacte amb dues diàclasis ortogonals per l'oest, l'una a l'extrem final que es fa impracticable als pocs metres; l'altra se situa a mitja galeria i s'hi accedeix per un pas estret entre blocs, un cop traspasat aquest i superats diversos ressalts, tant descendents com ascendents, s'arriba a una estretor vertical que mena la cota màxima de la cavitat.

Morfologia: Es tracta, com la resta de cavitats de la zona, del producte dels moviments tectònics gravitacionals, tal com ho demostra el paral·lisme entre la cavitat i el cingle proper, la cavitat té la seva imatge a la superfície en la depressió on es localitza la boca, formada molt possiblement, amb posterioritat a la resta de la cavitat.

FORAT DEL VENT

SERRA DEL MONTSANT

1997
GELL

Vessant nord del Montsant, sector dels Ventadors. L'avenc del Vent es troba situat en la depressió més occidental del serrat, mentre que l'avenc del Moliner es localitza al peu dels conglomerats del centre de la fotografia.

2.07 Esquerda del Miquel Àngel

Municipi: Ulldemolins.

Coordenades: UTM: X=318.460, Y=4.575.060, Z=780.

Cartografia: Mapa Comarcal de Catalunya. El Priorat. 1:50.000.

Terreny: Conglomerats.

Espeleometria: En curs d'exploració.

Situació: A uns 30 m de l'avenc del Vent seguint el tàlveg aigües amunt.

Descripció: Una boca allargada de 1,50 m per 30 cm dóna pas a un ressalt de les mateixes dimensions fins arribar a un pis a uns 4m per sota de la boca on es va suspendre l'exploració per estar massa grassos.

2.08 Avenc dels Ventadors

Municipi: Ulldemolins.

Coordenades: UTM: X=317.830, Y=4.575.000, Z=865.

Cartografia: Mapa Comarcal de Catalunya. El Priorat. 1:50.000.

Terreny: Conglomerats.

Espeleometria: -23 md, 69 mr.

Situació: El camí comença al peu del Bisbe, cal remuntar fins una evident esplanada cremada, tallada pels cingles del Ventadors. En aquesta esplanada un únic roble ens situa clarament on és la boca de l'avenc.

Descripció: La boca presenta múltiples obertures entre blocs, però entre un marfull, guanyem un ressalt de 7 m, que ens col·loca en la sala principal de la cavitat. Prosseguim per on hem baixat, descendint ràpidament entre blocs fins a -20 m, restant tancat per blocs la continuació. Penetrant a la sala, s'observa clarament un nou ressalt que es pot desgrimpar tranquil·lament, per on continua una curta galeria, agafant llavors una xarxa d'esquerdes, de seccions modestes per on fem ziga-zagues; superant blocs podem arribar al punt on queda col·lapsada l'exploració.

Morfologia: Situada al pla, s'obre un plegament, pot tractar-se d'una ruptura produïda en el moment de la seva formació.

2.09 Avenc del Moliner o de Montlleó

Municipi: Ulldemolins.

Coordenades: UTM: X=318.380, Y=4.575.790, Z=590.

Cartografia: Mapa Comarcal de Catalunya. El Priorat. 1:50.000.

Terreny: Conglomerats.

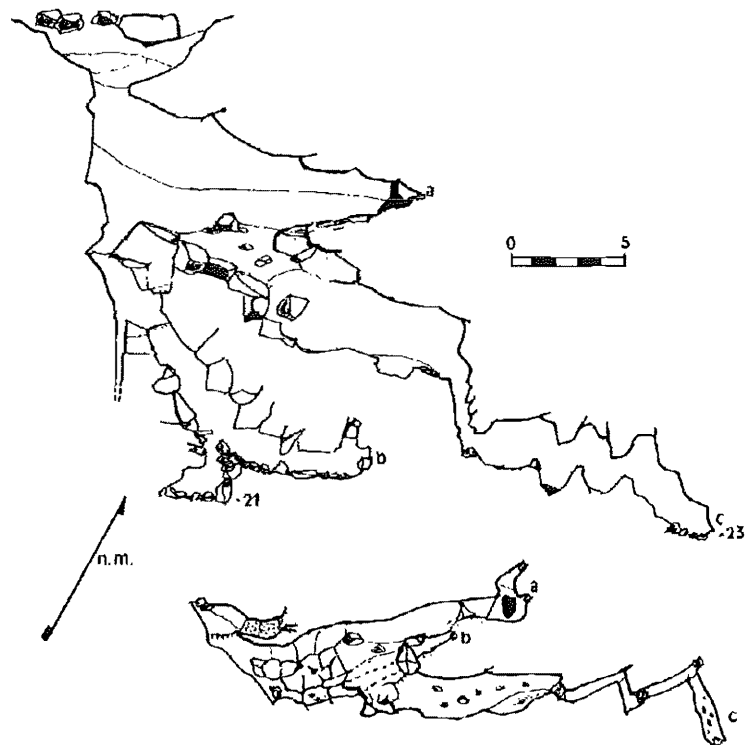
Espeleometria: -41 md

Situació: Cal seguir el camí que sortint de les Cadolles Fondes porta fins a Sant Bartomeu vorejant el riu.

Un cop arribats al pont que travessa el riu, cal agafar un corriol amb bastant pendent que surt per l'esquerra del camí i que remunta fins arribar a uns cingles al nivell del Bisbe, i al peu dels cingles, cal girar a l'esquerra fins

AVENC DELS VENTADORS

ULLDEMOLINS
(PRIORAT)

Topo: L. Pérez
A. Satorra

1 - 1997
GELL

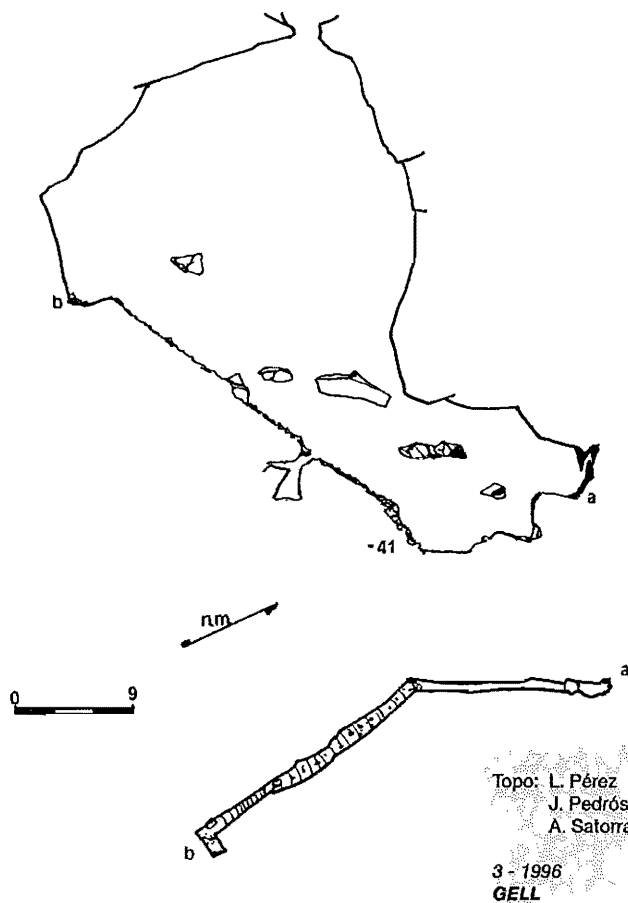
arribar a un pi que té dues branques i està sol, des d'on es veu l'ermita de Sant Bartomeu. A 5 m del pi i a peu de cingle es troba la boca de la cavitat.

Descripció: El pou de 32 m de fondària, arriba a un fort pendent on es troba una gatera que dona pas a un petit habitacle amb un ressalt de 4 m. La galeria segueix baixant fins arribar a una zona coberta de pedres on s'hi observen les restes de la família Montlleó, punt més fondo de la cavitat i seguint amb una grimpada arribem a una zona concrecionada on acaba la cavitat, on trobem una placa del GES. En direcció contrària, la galeria remunta per una rampa de grava fins arribar a una esquerra impracticable.

Morfologia: La cavitat és tectònica, seguint una direcció SE-N W/S W-NE.

AVENC DE MONTLLIÓ O DEL MOLINER

ULLDEMOLINS
(PRIORAT)

Clot del Cirer, al fons del qual s'obre la surgència del mateix nom.

ZONA III

Cornaleda

Aproximació a la Cornaleda.

Des d'Ulldemolins cal anar a l'ermita de Santa Magdalena, d'on surt un camí que porta al Pi de la Carabasseta. Un cop dalt seguim la carena en direcció a Margalef fins arribar al punt on la serra comença a caure, que és la Cornaleda. Temps aproximat 1h 10m.

3.01 Esquerda gran de la Cornaleda

Municipi: Morera del Montsant.

Coordenades: UTM: X=318.990, Y=4.575.000, Z=980.

Cartografia: Mapa Comarcal de Catalunya. El Priorat. 1:50.000.

Terreny: Conglomerats.

Espeleometria: -11 md, 126 mr.

Situació: Arribats al pla de les Cornaledes i situats al forat del Bosc, cal seguir per la carena del vessant dret fins a un petit cingle on s'obre la cavitat, just abans del camí de la serra.

Descripció: La boca en forma d'esquerda dona pas a un ressalt fàcil de baixar per oposició i desgrimpar entre blocs, per arribar a una galeria llarga i alta de sostre. Seguint ara a peu pla arribem a una cruïlla de galeries.

3.02 Forat II de la Cornaleda o del Bosc

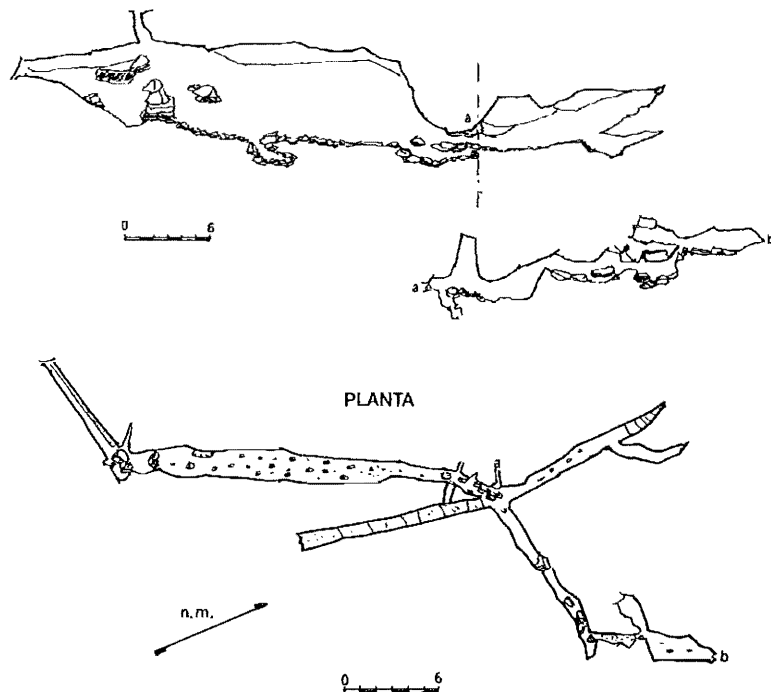
Municipi: Morera del Montsant.

Coordenades: UTM: X=319.060, Y=4.575.040, Z=980.

Cartografia: Mapa Comarcal de

ESQUERDA GRAN DE LA CORNALEDA

MORERA DEL MONTSANT
(PRIORAT)

Topo: L. Pérez
J. Pedrós
M. A. Olòndriz

3 - 1996
GELL

Catalunya. El Priorat. 1:50.000.

Terreny: Conglomerats.

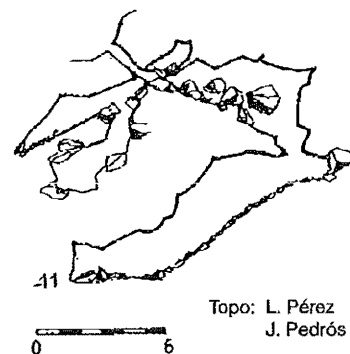
Espeleometria: -11 md, 37 mr.

Situació: Entre el camí de la Cornaleda i el cingle del vessant del riu Montsant, trobem un enfonsament clar entre el bosc, per sota del Forat I i de l'esquerda petita de la Cornaleda. La boca s'obre en un marge.

Descripció: Traspassada la rampa de la boca tenim dues possibilitats: tornant en direcció contrària per una curta galeria accedim a dues sales sobreposades. Seguint en direcció de l'entrada i entre dos blocs, baix de sostre, apareix un ressalt de -4 m. A la seva base, per una altra galeria arribem al final de la cavitat.

FORAT II DEL BOSC DE LA CORNALEDA

MORERA DEL MONTSANT
(PRIORAT)

Topo: L. Pérez
J. Pedrós

3 - 1996
GELL

3.03 Esquerda petita de la Cornaleda

Municipi: Ulldemolins.

Coordenades: UTM: X=319.070, Y=4.575.070, Z=985.

Cartografia: Mapa Comarcal de Catalunya. El Priorat. 1:50.000.

Terreny: Conglomerats.

Espeleometria: -6 md, 18 mr.

Situació: A poca distància del Forat I ens situem en una interessant zona solcada per enfonsaments, però només un ofereix possibilitats penetrables.

Descripció: Una rampa de fulles ens condueix a l'entrada en forma de diàclasi que, amb comoditat, ens du fins el seu extrem.

3.04 Forat I de la Cornaleda

Municipi: Morera del Montsant.

Coordenades: UTM: X=319.150, Y=4.575.110, Z=1.005.

Cartografia: Mapa Comarcal de Catalunya. El Priorat. 1:50.000.

Terreny: Conglomerats.

Espeleometria: -10 md, 34 mr.

Situació: És la cavitat més alta de tot el trencament de la Cornaleda.

Descripció: Una petita boca i un ressalt donen accés a una gatera, a la qual segueix una rampa descendent, al final, per un altre pas estret s'obre una sala totalment tancada amb un terra completament pla.

3.05 Forat Terregós

Municipi: Ulldemolins.

Coordenades: UTM: X=319.190, Y=4.575.110, Z=1.000.

Cartografia: Mapa Comarcal de Catalunya. El Priorat. 1:50.000.

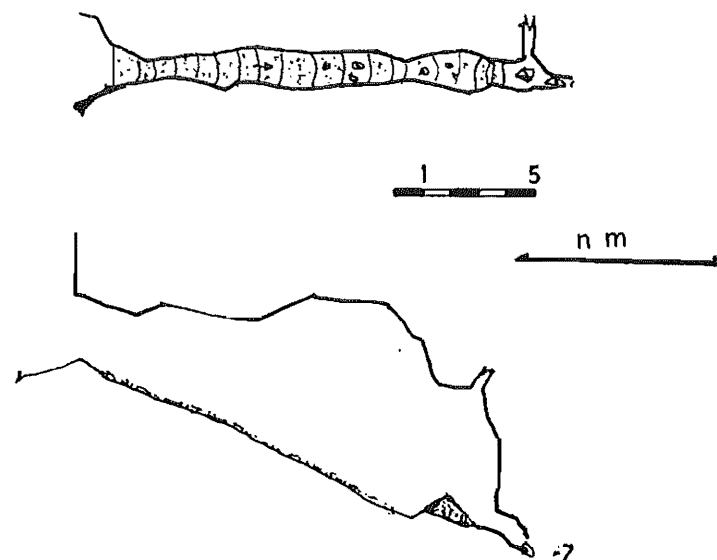
Terreny: Conglomerats.

Espeleometria: 10 mr.

Situació: Des del Forat I de la Cornaleda seguint en direcció W a

ESQUERDA PETITA DE LA CORNALEDA

ULLDEMOLINS
(PRIORAT)

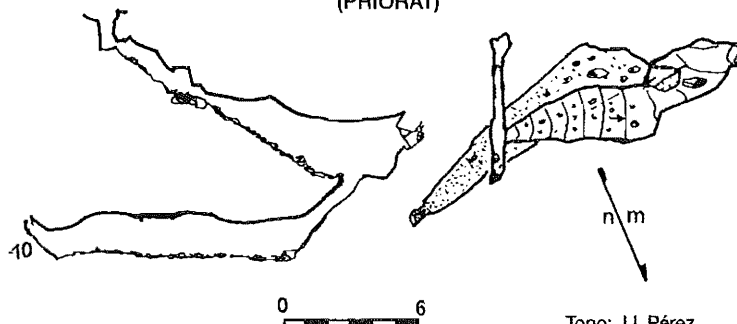

Topo: L. Pérez
J. Pedrós

3 - 1996
GELL

FORAT I SUPERIOR DE LA CORNALEDA

MORERA DEL MONTSANT
(PRIORAT)

Topo: Ll. Pérez
J. Pedrós

3 - 1996
GELL

uns 30 m enmig d'un bosquet trobarem les seves boques.

Descripció: Les 3 boques donen pas a una saleta a sota d'un bloc; en

direcció E se'ns presenta un pou que baixant uns 2m és tot voltat de terra en estat precari. Es va desestimar seguir amb l'exploració.

ZONA IV

Auferí

Descripció zona Auferí.

La zona de l'Auferí és delimitada pel barranc de la Taverna al NW, pel barranc de l'Auferí al NE, al nord pel riu Montsant i al sud s'uneix amb el Sarraí al Motlló Alt.

Morfològicament, podem assegurar que la zona de l'Auferí es recolza sobre materials lleugers. Així ho demostren el sondejos fets per la construcció de l'embassament, entre 40 i 50 m de graves, fet que va afavorir que la zona de l'Auferí i la del Sarraí es pleguessin i es produïssin desplaçaments de masses. Les dues zones queden delimitades per falles (barranc de la Taverna i barranc de la Falconera) i l'Auferí és la zona que més va sofrir en aquest moviment, fracturant-se i donant lloc a nombroses cavitats que en bona part ja han estat trobades pel grup del SAS.

Aproximació zona Auferí.

Avui, la zona de l'Auferí és una mica complicada quant a accessos. La construcció de l'embassament del riu Montsant, molt beneficiós per als habitants de la zona, no ho ha estat per als excursionistes i espeleòlegs.

Actualment cal baixar fins al peu de la resclosa de l'embassament, d'on surt un corriol nou fet per accedir a les boques superiors de la cova de la Taverna; des d'aquest punt cal prendre un camí semiesborrat que surt del marge dret del barranc i que puja fins l'Auferí. Temps d'aproximació: 1h 30m.

4.01 Avenc de l'Àngels

Municipi: Margalef de Montsant.

Coordenades: UTM: X=315.460, Y=4.574.210, Z=640.

Cartografia: Mapa Comarcal de Catalunya. El Priorat. 1:50.000.

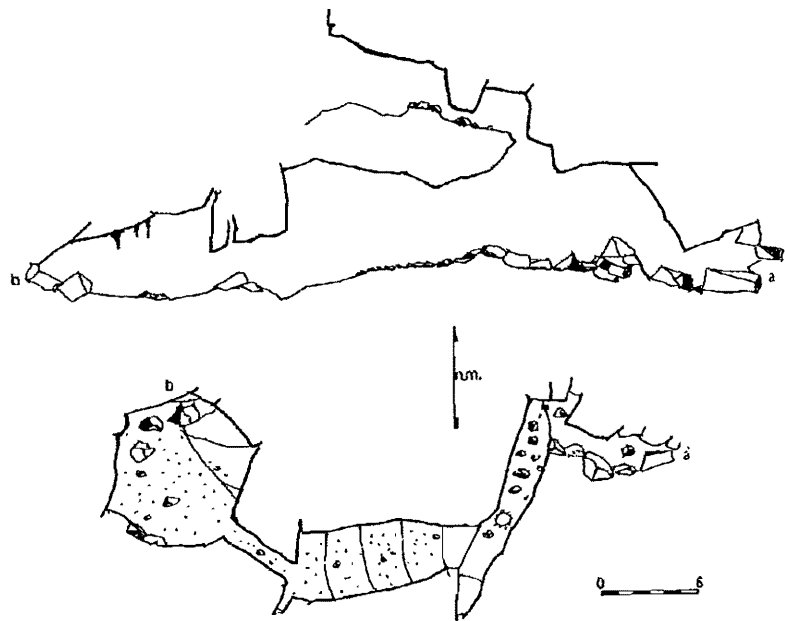
Terreny: Conglomerats.

Espelcometria: -12 md, 53 mr.

Situació: Pujant pel camí que porta al pla de l'Auferí i abans d'arribar al pla, el camí passa a frec per uns cingles on hi ha una carbonera, aleshores, el camí trenca a l'esquerra i va una mica més planer, en arribar al proper tomb del camí, davant i veient una fondalada on hi ha un munt de pedres i un esbarzer, just on el foc va tallar, allí és on es troba l'avenc, al fons de la fondalada.

AVENC DE L'ÀNGELS

MARGALEF
(PRIORAT)

Topo: L. Pérez
M. Farrús

4 - 1996
GELL

Descripció: L'entrada en un principi es presenta enganyosa, semblant a uns blocs travats que formen una estança, però en el fons d'aquesta, una gatera ens porta a un pou de -8 m, a baix seguint a la dreta, la galeria queda obstruïda per blocs fent-se impossible qualsevol continuació. A l'esquerra al cap de pocs metres la galeria ens porta a la part alta d'una sala coberta de graves i amb pendent mitjà assoleix el punt més fondo de la cavitat; una curta galeria ens condueix a una sala amb concrecions, on s'acaba la cavitat.

Morfologia: Cavitat tectònica.

4.02 Cova 2 de Maig

Municipi: Margalef.

Coordenades: UTM: X=315.910, Y=4.573.840, Z=670.

Cartografia: Mapa Comarcal de Catalunya. El Priorat. 1:50.000.

Terreny: Conglomerats.

Espeleometria: -7 md, 14 mr.

Situació: Cal pujar a l'Auferí fins al pla, queda situada enmig del pla que queda sota l'avenc del Pòdol, a la zona cremada.

Descripció: La boca presenta una petita vertical desgrimpable que enllaça amb una curta galeria de minses dimensions, sense més opcions per cap dels seus dos extrems.

4.03 Forat de l'Auferí

Municipi: Margalef.

Coordenades: UTM: X=315.680, Y=4.573.750, Z=775.

Cartografia: Mapa Comarcal de Catalunya. El Priorat. 1:50.000.

Terreny: Conglomerats.

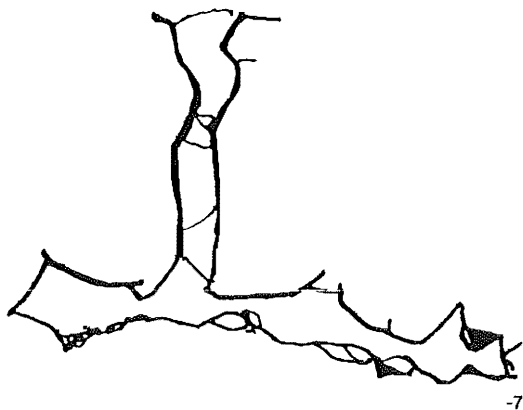
Espeleometria: -8 md, 17 mr.

Situació: Pujant des del riu un cop arribats al pla, passem a la vora d'una carbonera que ens queda a l'esquerra. Poc més amunt girant a la dreta i travessant un petit tributari arribarem a la boca de la cavitat.

Descripció: La boca té unes mides còmodes per l'accés al fons mitjançant un pendent de 5m on és aconsellable instal·lar un tros de corda per agafar-se amb les mans.

Un cop a baix una saleta amb una petita formació ens dona dues possibilitats; una galeria plana que ens porta a un petit habitacle, i un altre petit ressalt que ens tanca la continuació 3m més avall.

COVA 2 DE MAIG

5 - 1996
GELL

FORAT DE L'AUFERÍ

5 - 1996
GELL

ZONA V

Castells-El Graner

Aproximació als Castells-El Graner.

L'aproximació als Castells més indicada és a partir de la Morera del Montsant, pujar pel grau de la Grallera fins arribar a la Serra Major; un cop allí, anirem cap al camí que porta al Comellar de l'Ós, seguirem per la carena deixant el camí que baixa al Comellar a la dreta fins arribar a les canals on hi trobarem les primeres cavitats, i seguint el sender molt perdut arribarem a un pla que és ple de dolines i cingles solcats, damunt mateix de la Bitlla.

Temps d'aproximació: 1 h 45'.

Descripció de la zona.

La zona és delimitada pel vessant esquerre pel barranc del Vidobar, pel vessant dret pel Comellar de l'Ós i per la part del nord pel barranc dels Pèlags.

L'altiplà dels Castells és un cingle trencat per totes bandes on no s'aprecien trencaments ni obertures enlloc. Sota, queda el pla de l'Escoter, situat sobre un fort plegament d'estrats que donen lloc al Pont Natural i moren literalment clavats al barranc dels Pèlags, concretament a l'Engollidor.

Aquest fort plegament sembla haver produït una fractura del terreny molt visible, que correspon a les canals que hom troba abans d'arribar a la zona si ens guiem pel trencament brusc del cingle.

L'esmentat moviment ha deixat cavitats obertes en la mateixa canal, seguint una zona sencera i, per finalitzar, la zona més trencada que correspon a la zona de més tensió, comencem trobant el Forat del Pit-roig, cavitat més petita de la zona i que és situada més al sud, i a mesura que anem avançant al nord les cavitats es tornen més importants.

El vessant nord és abrupte, tallat pel barranc dels Pèlags, mentre que el vessant oest és més suau, sembrat de blocs que s'han després a causa de la decantació del terreny vers el barranc del Vidobar.

A la zona inferior de la plana de l'Escoter o del Graner, i al vessant dels Pèlags, trobem un pla infe-

rior on hi ha la Llibreria, que és un conjunt d'esquerdes produïdes per la tensió soferta vers el barranc; grans blocs formen un conjunt de galeries paral·leles que inevitablement recorden els avencs de la Febró. Amb l'avenc de l'Aisling com a cavitat més important situada a la zona de màxima inflexió.

La zona, tot i essent plena de dolines a causa d'ensorraments, no mostra signes de cavitats on hi hagi treballat l'aigua, ni tan sols es troben gairebé formacions; totes són degudes a diàclasis del terreny tret de la cova del Còdol Trencat, on trobem una galeria amb terra i gresos de forma circular, que fa pensar en una possible conducció d'aigua, ja que la seva situació és al fons d'un tobogan que arreplega l'aigua de la pluja.

5.01 Avenc de l'Aisling

Municipi: La Morera del Montsant.

Coordenades: UTM: X=318.320, Y=4.574.040, Z=930.

Cartografia: Mapa Comarcal de Catalunya. El Priorat. 1:50.000.

Terreny: Conglomerats.

Espeleometria: -53 md, 871 m.

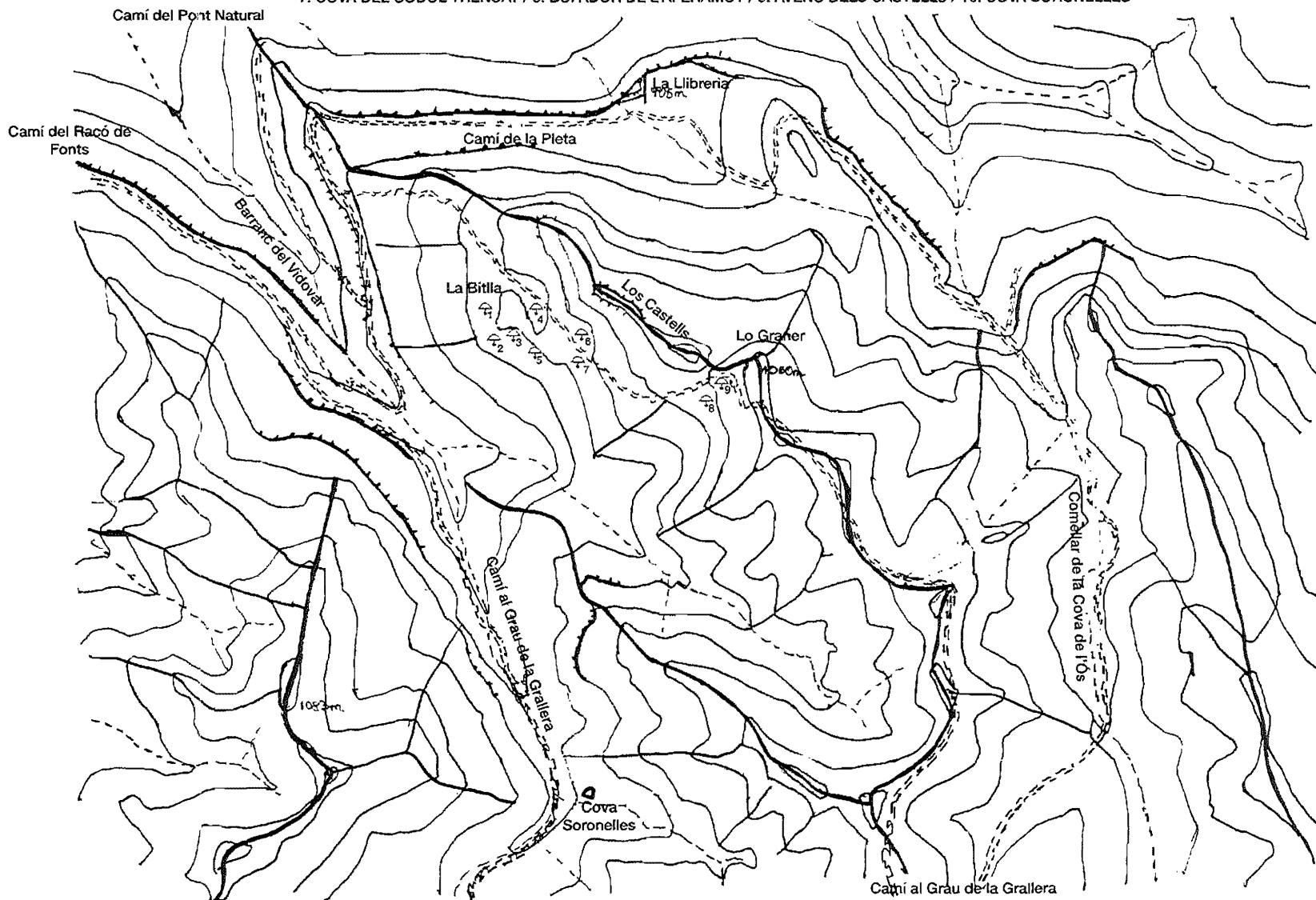
Situació: La boca de l'avenc de l'Aisling s'obre en un contrafort que trobem enfront de la Bitlla. Venint de la dolina del pla de l'Escoter, descendint pel pendent que s'aboca vers el barranc del Vidobar, on es poden apreciar les petites boques parietals que connecten amb el pis superior.

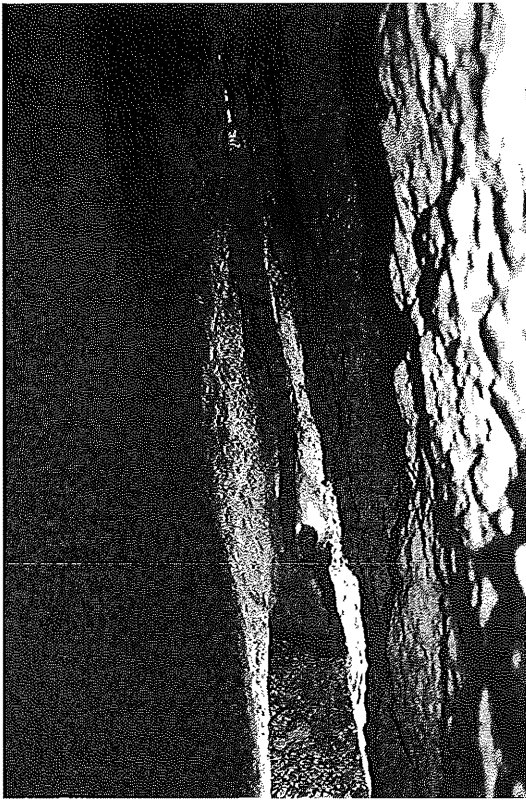
Arribant a una canal interior pujant, a l'esquerra, ràpidament ens situem a la boca de la cavitat. La boca superior es troba just a la part superior del volum rocós. Les boques de «Sortida Primer Dia» són uns 30 m per sota, baixant pel vessant i la roca conglomerada en un petit cingle.

Descripció: De la boca de l'avenc de l'Aisling desgrimpem un ressalt que ens col·loca en el pis superior, de seguida a l'esquerra trobem una estreta rampa que comunica amb la part inferior. Progressant per l'esquerda principal, ràpidament és tallada per una nova esquerda que per la seva dreta, per un pou estret també ens endinsaria en els nivells inferiors, pel seu costat contrari segueix uns metres fins veure la llum d'una de les boques parietals uns metres per sobre, poc abans una nova esquerda ens porta a una sala on entrant per un costat accedim a l'exterior. De la intersecció de les dues primeres esquerdes superiors, l'esquerda entre blocs encastats,

MAPA LOS CASTELLS

1. AVENC DE L'ÀISLING / 2. COVA SOTA LA BITLLA / 3. AVENC DE L'ENTREMIG / 4. FORAT DE LA DOLINA / 5. AVENC DE LA TRONA / 6. FORAT DEL PIT-ROIG
7. COVA DEL CÒDOL TRENCAT / 8. BUFADOR DE L'AFERAMOT / 9. AVENC DELS CASTELLS / 10. COVA SORONELLES

*Avenç de
l'Aisling.
Galeria dels
pous del
Ganivet.*

arribem a una rampa ascendent i a la boca superior. Per l'altra banda de la rampa hi ha un petit pou sense més continuació.

La cavitat pren fondària pel pas estret rampat que hem deixat tot desgrimpant el primer ressalt. Per aquí ràpidament som a la part inferior de l'esquerda transversal del primer pis. Es pot desgrimpant un ressalt de -4 m i ens situem a la sala de la Distribució. Aquesta sala és formada per diferents nivells, en la seva base baixem uns metres a la dreta per una evident continuació i al sector de Sortida Primer Dia.

Sortida Primer Dia: comença progressant entre blocs que fan canviar la direcció ocupant l'esquerda, fins superar un pas estret sense dificultat i ens aboca a una ampla galeria que és tallada novament quasi perpendicularment. A l'esquerda donaríem a la sala Cega final de la progressió. A la dreta en una nova intersecció, els pous del Ganivet de -8 m. Aquesta esquerda alta i estreta la retrobarem més endavant, continuant per sobre el Ganivet. Una zona de falsos pisos ens torna a canviar la direcció, a la dreta ens condueix a una esquerda neta que connecta amb un nou gir a la dreta amb una galeria taponada per un amuntegament de blocs. Per un costat, entre el bloc principal de sota i la paret, enllacem, tancant el circuit amb l'alta i estreta diàclasi que ve dels pous del Ganivet. Cal escalar uns 7 m. per arribar a una nova sala superior. Progressant en passamà per la lleixa terrosa de la galeria inferior, un pas estret ens dificulta l'entrada a una nova xarxa d'esquerdes i ens col·loca còmodament en una saleta on per un llaminador si és de dia, s'aprecia la llum exterior al fons. A la dreta un pou cec. Arrossegant-nos

pel llaminador accedim a una ampla galeria, a les dues puntes les dues boques de «Sortida Primer Dia».

Guanyem ràpidament alçada per la sala de la Distribució i donem a una nova sala (sala del Laminador) el nom de la qual ve d'un ampli llaminador que passa sota una junta d'estratificació. Al final ens duu a una àmplia esquerda i un ressalt de -7 m (pou dels 4 Spits). Per continuar la progressió hauríem de davallar a un pou, però hi ha un passatge, al bell mig de la sala del Laminador, descendint entre blocs connecta amb el racó i per aquí amb la base del pou dels 4 Spits. Hi ha altres connexions a la sala, per un pou connectaríem amb la part inferior de la sala de la Distribució, i per l'esquerda una quarta galeria sense més importància amb un pou cec de -10,5 m (el Fanguer Maleit).

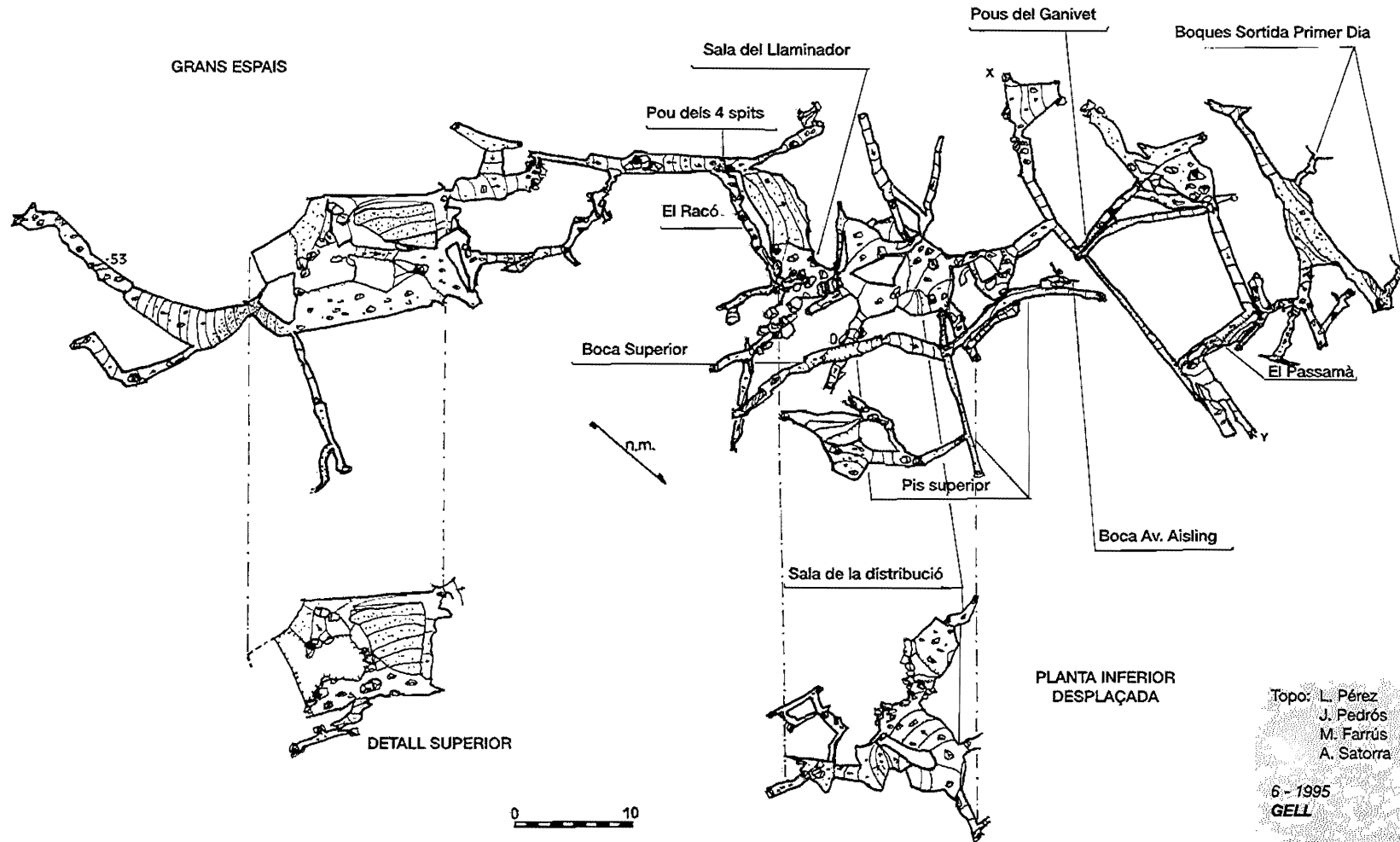
Des de la base del pou dels 4 Spits, una altra galeria forma un ressalt marcat per grans blocs, una vegada a baix novament a l'esquerda, s'aprecia una continuació discreta, ja que la galeria continua en ascensió; cal efectuar un petit pas en oposició, per aquest camí de tornada dels «Grans Espais». Per la discreta continuació, sortegem blocs sense dificultat fins a un nou pas ascendent que ens porta en front d'un gran bloc. El pas en gatera voreja per la dreta aquest bloc, apareixent un gran volum al davant nostre. Les dimensions ja són considerables, no gaire després forma una balconada, si baixem arribem tranquil·lament a les galeries inferiors dels grans espais fins al final. En canvi, per una lleixa petita a la dreta podrem situar-nos en un nivell entremig de blocs, on s'aprecia la foscor de la part superior. Cal buscar les maniobres més evidents per pujar al sector superior dels Grans Espais. Ara tornem enrere per aquest nivell, un nou i més ampli llaminador, també format per la junta d'estratificació, ens condueix a una sala de fort pendent amb el seu límit molt ple de blocs. A l'esquerda, després de moure alguna de les pedrotes, estirat al terra fem cap a una saleta de continuació descendent, i reconeixem l'indret per on hem passat abans, som a l'altra galeria que ve del pou dels 4 Spits.

Morfologia: Aquesta és una cavitat que ens mostra la complexa fracturació que ha sofert tot aquest sector de la serra. Observant la topografia podríem dividir-la en tres mòduls. El mòdul «Sortida Primer Dia» d'esquerdes quasi perpendiculars i magnífiques. El mòdul central «Purítio Chaos», de gran complexitat topogràfica, amb una intersecció d'esquerdes que han marcat la sala de la Distribució. I a partir del pou dels 4 Spits, els «grans espais», on sembla un únic moviment més relacionat amb l'atracció del vessant exterior vers el barranc del Vidobar.

Malgrat els «grans espais» hi ha un notori corrent d'aire que no s'ha pogut connectar amb cap de les moltes boques exteriors, algunes situades a sobre mateix de la cavitat.

AVENC DE L' AISLING

LA MORERA DEL MONTSANT
(PRIORAT)

PLANTA INFERIOR
DESPLAÇADA

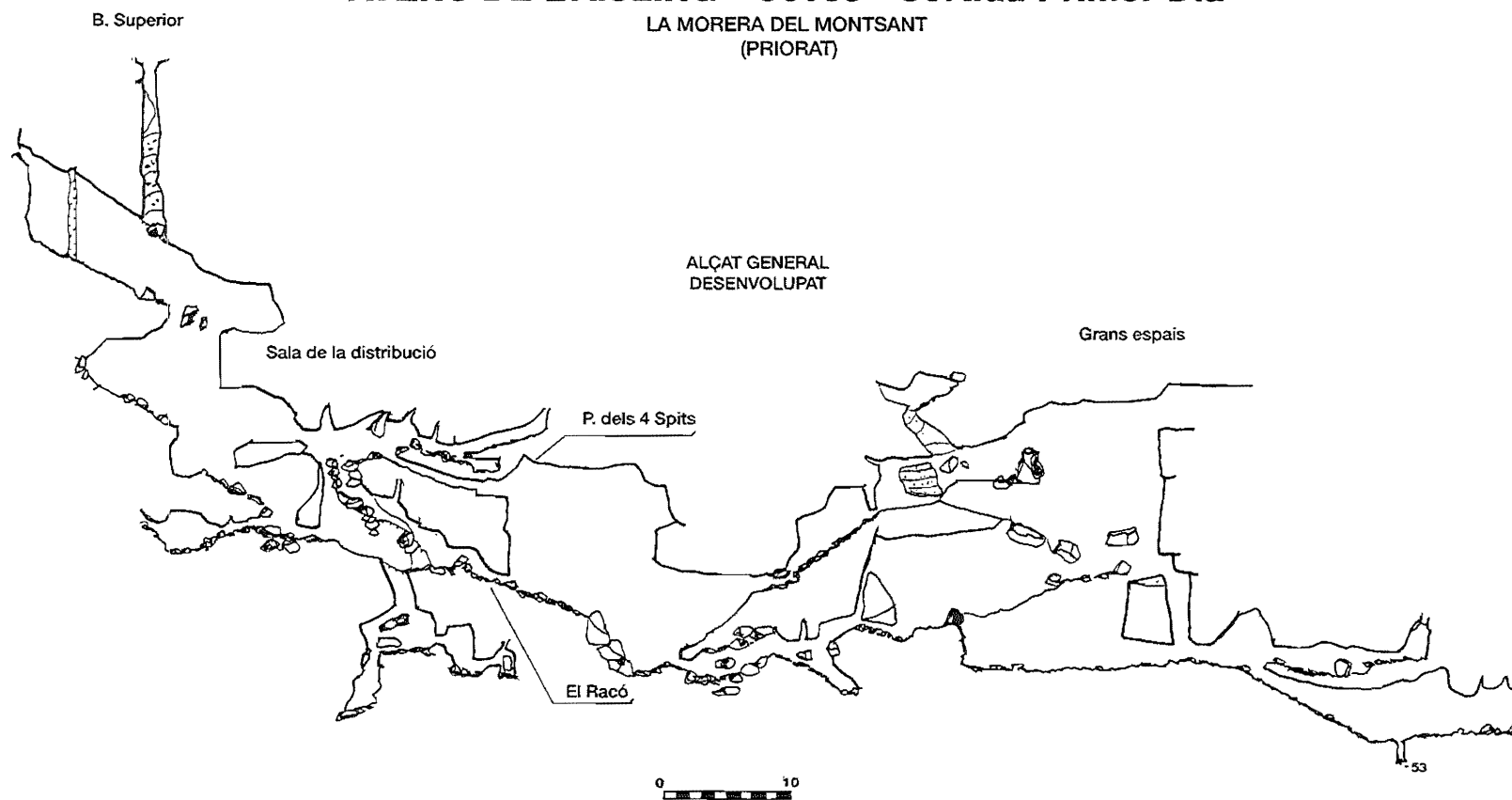
Topo: L. Pérez
J. Pedrós
M. Farrús
A. Satorra

6 - 1995
GELL

AVENC DE L' AISLING - Coves - Sortida Primer Dia

LA MORERA DEL MONTSANT
(PRIORAT)

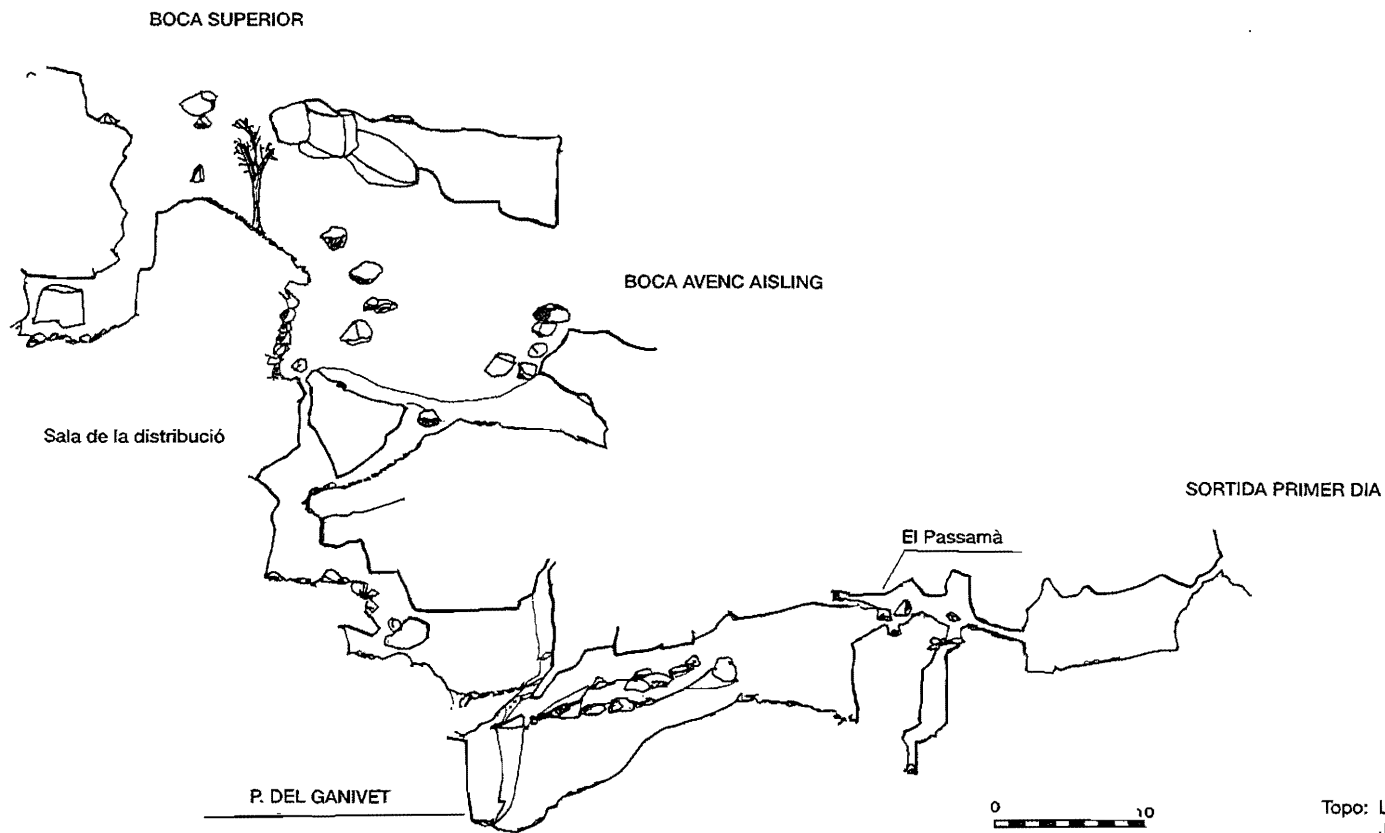

Topo: L. Pérez
J. Pedrós
M. Farrús
A. Satorra

6 - 1995
GELL

AVENC DE L' AISLING

LA MORERA DEL MONTSANT
(PRIORAT)

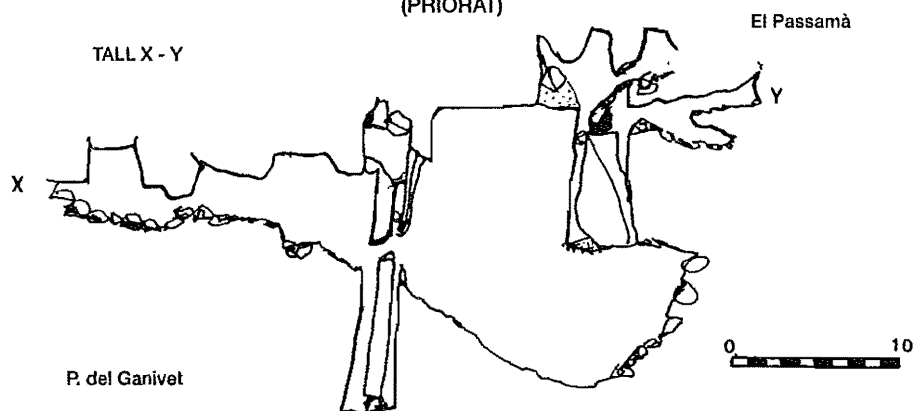

Topo: L. Pérez
J. Pedrós
M. Farrús
A. Satorra

6 - 1995
GELL

AVENC DE L' AISLING

LA MORERA DEL MONTSANT
(PRIORAT)

5.02 Cova sota la Bitlla

Municipi: La Morera del Montsant.
Coordenades: UTM: X=318.250,
Y=4.574.000, Z=980.

Cartografia: Mapa Comarcal de
Catalunya. El Priorat. 1:50.000.

Terreny: Conglomerats.

Espeleometria: -15 md, 123 mr.

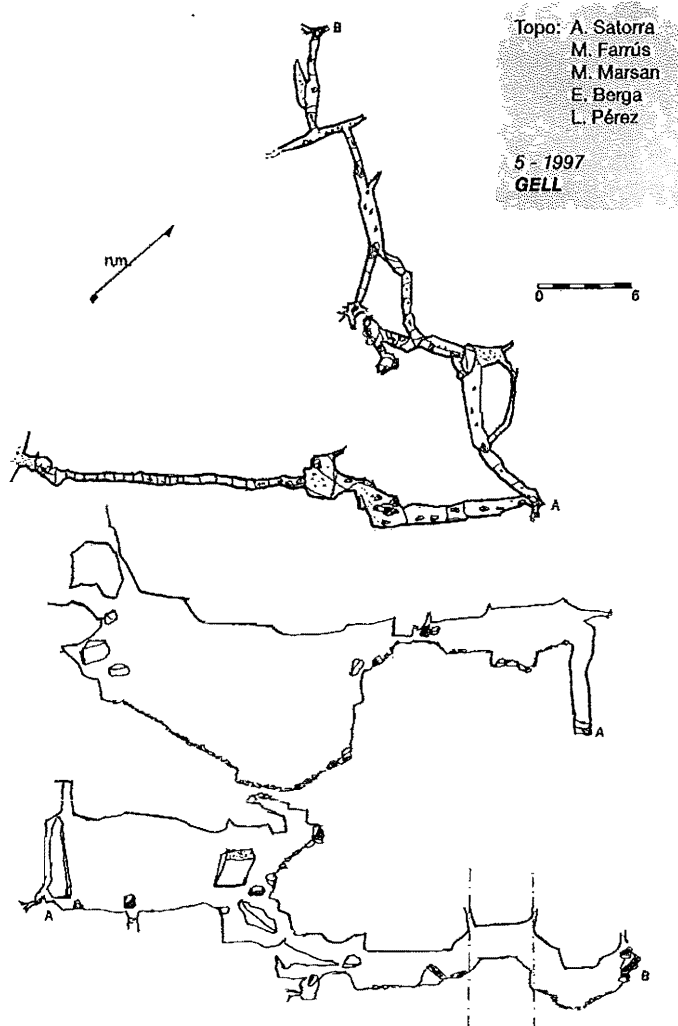
Situació: Circumval·lant la Bitlla, es fan paleses les esquerdes que la solquen en la seva base. Aquesta és la més important de totes, situada frontalment al barranc del Vidobar.

Descripció: La boca s'obre sota la paret de la Bitlla, es nota un corrent d'aire fred que surt de l'esquerra alta i estreta per on descendim en oposició. Ja en la seva base trobem una acumulació de blocs que cal remuntar, fins una saleta. Al racó dret superior, per un pas desobstruït continua amb la mateixa fins un ressalt de -6 m on canvia brusca-ment la direcció. A partir d'aquí i per diferents esquerdes quasi perpendiculars es pot progressar fins als límits del cos humà.

Morfologia: La cavitat pren la fracturació situada sota la Bitlla i li obre les formes característiques de blocs encastats, falsos terres, canvis de nivell, força evident en algun punt les juntes d'estratificació corbes.

COVA SOTA LA BITLLA

LA MORERA
(PRIORAT)

5.03 Avenc de l'Entremig

Municipi: La Morera del Montsant.

Coordenades: UTM: X=318.360, Y=4.573.940, Z=945.

Cartografia: Mapa Comarcal de Catalunya. El Priorat. 1:50.000.

Terreny: Conglomerats.

Espeleometria: -14 md, 52 mr.

Situació: Aquesta cavitat s'obre ben a prop de la boca superior de l'Aisling, en direcció a la Bitlla, per sobre d'una depressió allargassada.

Descripció: El petit pas d'entrada dona accés a una sala que per un costat acaba ràpidament amb petites continuacions. Al costat contrari, després de superar un pas estret per una rampa descendent, queda tallada per una esquadra quasi perpendicular. A l'esquerra en el sentit d'entrada finalitza plena de blocs. A la dreta presenta un ressalt amb un pas impenetrable.

Morfologia: La cavitat és un exemple més de la important fracturació local.

5.04 Forat de la Dolina

Municipi: La Morera del Montsant.

Coordenades: UTM: X=318.460, Y=4.574.000, Z=980.

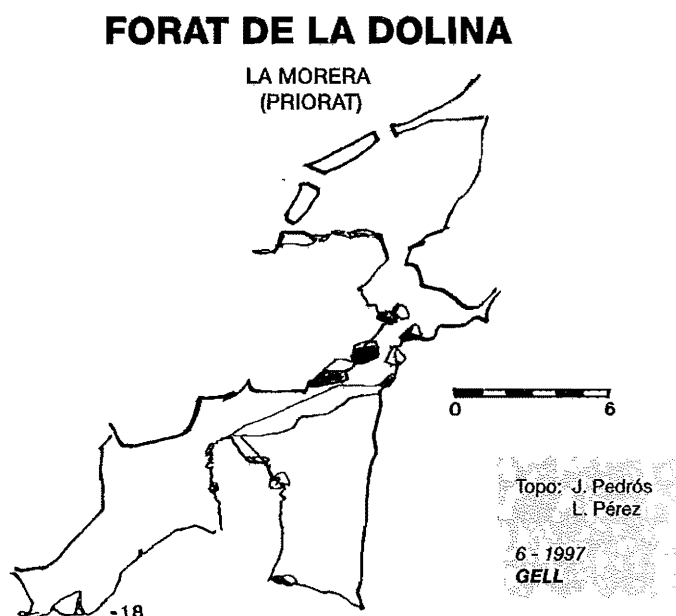
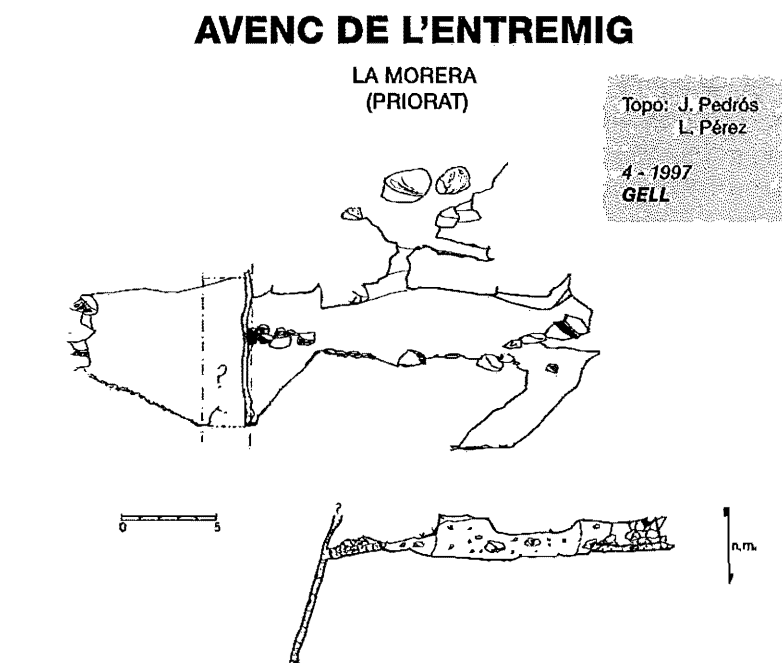
Cartografia: Mapa Comarcal de Catalunya. El Priorat. 1:50.000.

Terreny: Conglomerats.

Espeleometria: -18 md, 41 mr.

Situació: Al bell mig del pla de l'Escoter, s'aprecia una important depressió, seguint-la tota ella trobarem bastants boques formades per sotablocs, sense més història. A un marge de la depressió, la boca s'obre en forma d'esquadra estructurada en un rocam tombat.

Descripció: Traspassant la boca partida per uns blocs, baixem ràpidament en la mateixa direcció, 3 m vertical, arribant a un pas bufador

desobstruït, que ens permet baixar un ressalt (millor amb corda), situant-nos ja en una sala còmoda, sense cap continuació en la part baixa. Grim pant uns 4 m veiem la continuació, fins a una altra sala (desgrimpada, terrosa, desagradable) on acaba qualsevol possibilitat de progressió.

Morfologia: Col·locada a la vora d'una important depressió, ens porta uns metres a sota seu, sense oferir cap més alegria, convertint-se en una esquadra més, tapada en els seus límits per blocs.

5.05 Avenc de la Trona

Municipi: La Morera del Montsant.
Coordenades: UTM: X=318.430,
Y=4.573.890, Z=940.

Cartografia: Mapa Comarcal de
Catalunya. El Priorat. 1:50.000.

Terreny: Conglomerats.

Espeleometria: -27,5 md, 127 mr.

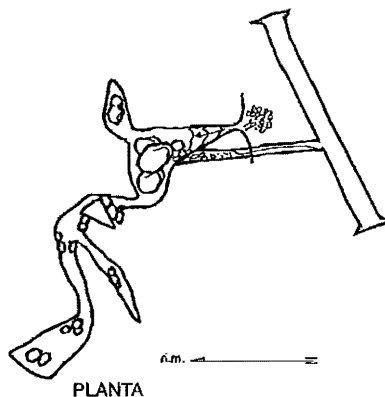
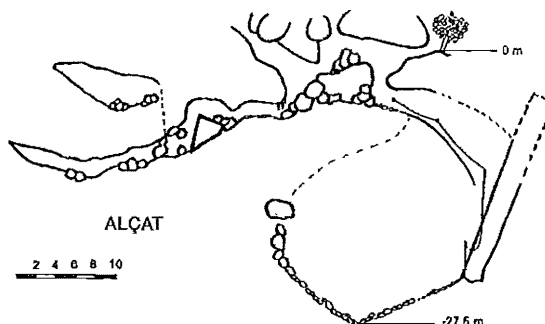
Situació: Caminant uns cinc minuts
per arbustos i matolls, a l'alçada del
peu de la Bitlla, pel barranc del
Vidobar, en direcció a l'inici, hi ha
una de les boques de l'avenc de la
Bitlla.

Descripció: Com que és una cavitat
desenvolupada entre blocs, en el sec-
tor direcció NW-SE té tres entrades,
i dues més al sostre de l'esquerda
final. És una cavitat morfològica-
ment diferenciada en dues parts. En
la direcció NW-SE es desenvolupa
una sinuosa cavitat entre blocs, de
característiques similars a les de la
zona anomenada «Puritito Caos» de
l'avenc de l'Aisling, on les parets,
el terra i el sostre són grans blocs.
És difícil considerar si en algun lloc
hi ha roca mare.

En la direcció N-S hi ha una
esquerda que intersecciona perpen-
dicularment amb una segona, molt
més ampla. Aquesta part és
clarament diferent de l'anterior. És
una esquerda gran, direcció NE-SW,
es pot fer una clara lectura de la
preferència temporal en la formació
de les esquerdes. La inexistència de
cap senyal de fractura en la paret
immediatament frontal a l'esquerda
N-S indica que la direcció NE-SW
es va fracturar molt abans que l'altra.

AVENC DE LA TRONA

LA MORERA DEL MONTSANT
(PRIORAT)

Topo: J. Pedrós
M. Farrús
L. Pérez

6 - 1997
GELL

5.06 Forat del Pit-roig

Municipi: La Morera del Montsant.
Coordenades: UTM: X=318.590,
Y=4.573.800, Z=985.

Cartografia: Mapa Comarcal de
Catalunya. El Priorat. 1:50.000.

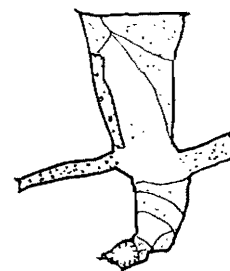
Terreny: Conglomerats.

Espeleometria: -6 md, 21 mr.

Situació: Passades les canals que
abans esmentàvem, i en direcció als
Castells hi ha un sender molt perdut,
que passa a prop d'aquesta cavitat,
situada en una petita dolina abans
d'arribar al Còdol Trencat.

Descripció: L'entrada en forma de
pou arriba a una única sala de regu-
lars dimensions creuada per dues
petites galeries i per un petit ressalt
obstruït s'arriba als -6 m.

FORAT DEL PIT-ROIG

n. m.

1 5

3 - 1995
GELL

5.07 Cova del Còdol Trencat

Municipi: La Morera del Montsant.

Coordenades: UTM: X=318.560, Y=4.573.730, Z=950.

Cartografia: Mapa Comarcal de Catalunya. El Priorat. 1:50.000.

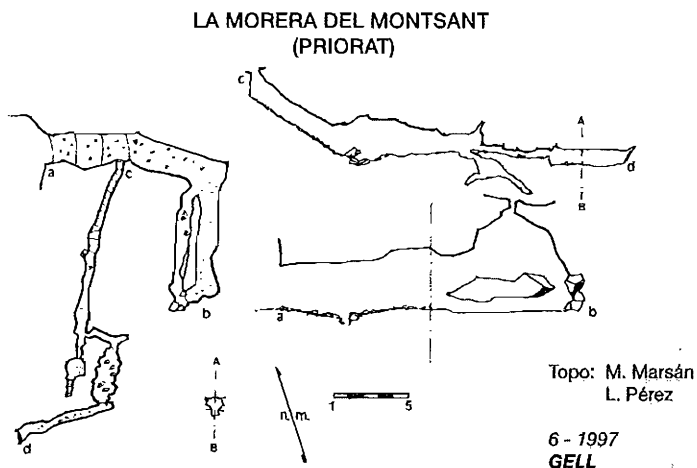
Terreny: Conglomerats.

Espeleometria: -8 md, 58 mr.

Situació: Uns 50 metres per sota d'un gran còdol partit, visible des de gran distància, situat entre la Bitlla i el Graner.

Descripció: Una ampla boca accedeix a una galeria que trenca ràpidament en direcció sud, acabant-se als pocs metres. A poca distància de l'entrada surt sota un bloc una modesta galeria, que es redueix en alçada sensiblement en agafar un estrat.

COVA DEL CÒDOL TRENCAT

5.08 Bufador de l'Aferamot

Municipi: La Morera del Montsant.

Coordenades: UTM: X=318.930, Y=4.573.490, Z=1.045.

Cartografia: Mapa Comarcal de Catalunya. El Priorat. 1:50.000.

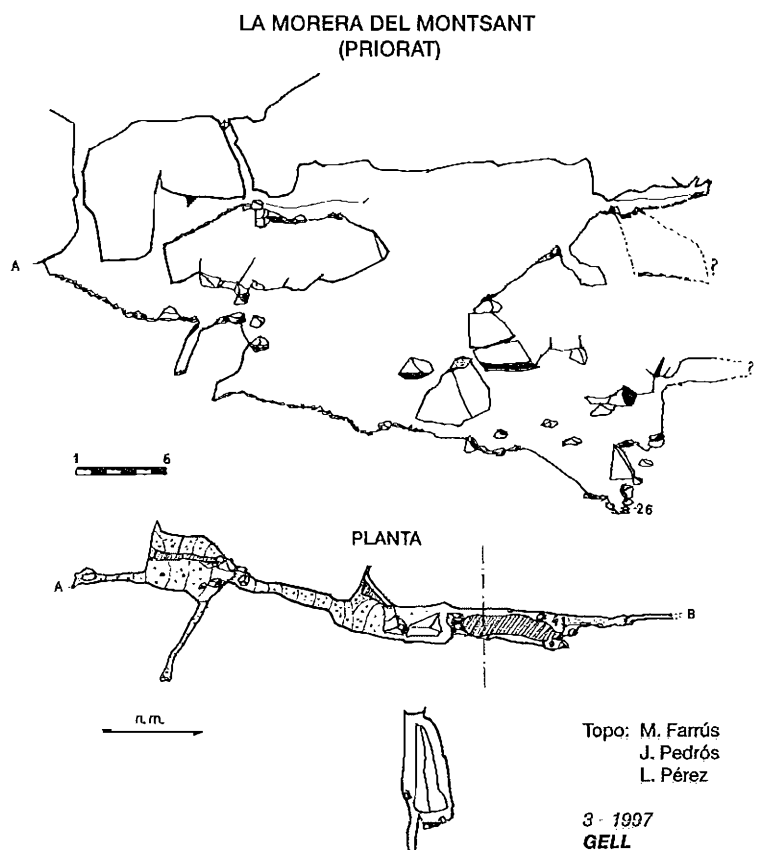
Terreny: Conglomerats.

Espeleometria: -26 md, 124 mr.

Situació: Per sota de l'avenc dels Castells, a la zona del Graner, enmig de la primera canal que es troba anant-hi des de la Morera del Montsant.

Descripció: El bufador de l'Aferamot té tres boques, la més còmoda per entrar és la més alta, per un fort pendent on és aconsellable instal·lar una corda, s'accedeix a una galeria perpendicular, seguint per la part més baixa s'accedeix a una saleta descendent, on trobem un pou de 6 m i arribem a una altra sala, on es poden veure les altres boques exteriors, situades en una diàclasi; de la sala parteixen dues vies, una ascendent que s'acaba als 7 m de

BUFADOR DE L'AFERAMOT

recorregut i una en forma de pou que porta a una galeria que continua descendent; un gran bloc després del sostre estreny la via fins que s'arriba

al fons, on hi trobem un ressalt obstruït per blocs i una via ascendent que resulta impenetrable.

5.09 Avenc dels Castells

Municipi: La Morera del Montsant.

Coordenades: UTM: X=318.980, Y=4.573.550, Z=1.065.

Cartografia: Mapa Comarcal de Catalunya. El Priorat. 1:50.000.

Terreny: Conglomerats.

Espeleometria: -18 md.

Situació: Situat a la primera canal que es troba anant als Castells des de la Morera, uns 10 m per sota del coll que dona al barranc dels Pèlags i en una esquerda molt evident.

Descripció: La boca situada en l'esquerda dona pas a una petita sala provocada per una separació d'estrats; passant per sobre d'uns blocs, arribem a un pou en forma d'esclatxa que baixa uns 7 m i arriba per una diàclasi descendent i coberta de grava a la fondària màxima de -18 m. Pujant un ressalt d'1 m i passant una gatera, s'accedeix a una saleta lleugerament concrecionada i on un estrenyiment en tanca la continuació.

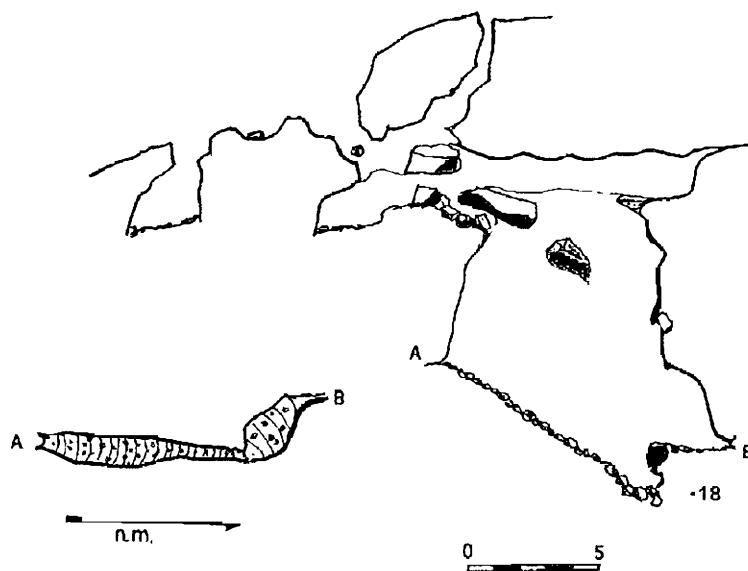
ZONA VI

La Lleberida

El bosc de la Lleberida el trobem en un contrafort, per sobre d'un barranc tributari a la Coma Negra. Per ascendir-hi cal prendre el camí que surt del restaurant Tres Pins de Margalef i creua el barranc de Sant Salvador. Després d'unes terrasses conreades, va remuntant fins a canviar de vessant. El camí ben marcat segueix endinsant-se per la vall de la Coma Negra. Traspasat un llisar, torna a pujar amb força. Aquí, abans del primer retomb, surt vora una carbonera un senderó molt perdut que descendeix just al tàlveg d'una barrancada seca, després guanya alçada fins una tartera sense vegetació. Des d'aquí cal continuar a l'esquerra, procurant seguir el senderó entre la densa vegetació, i ens mena a una àmplia carbonera. Els forats s'obren a una cinquantena de metres, seguint com es pugui el planell, decantant-se cap al barranc d'on venim.

AVENC DELS CASTELLS

LA MORERA DEL MONTSANT
(PRIORAT)

Topo: L. Pérez
M. Farrús

2 - 1997
GELL

6.01 Forat de la Lleberida I

Municipi: Margalef.

Coordenades: UTM: X=313.710, Y=4.572.840, Z=520.

Cartografia: Mapa Comarcal de Catalunya. El Priorat. 1:50.000.

Terreny: Conglomerats.

Espeleometria: -10 md, 25 mr.

Situació: Gairebé a la part superior del barranc, acostada en un petit cingle, s'obre l'estreta i llarga fractura bufadora.

Descripció: La boca estreta i allargada, per on circula un intens corrent d'aire, dona pas a un pouet de -4 m i una rampeta que ens porta a una fissura impenetrable per on surt tot el corrent. Es ramifica per dues curtes galeries, obturades per blocs.

Morfologia: Es tracta d'una esquerda més de distensió.

6.02 Forat II de la Lleberida

Municipi: Margalef.

Coordenades: UTM: X=313.660, Y=4.572.910, Z=520.

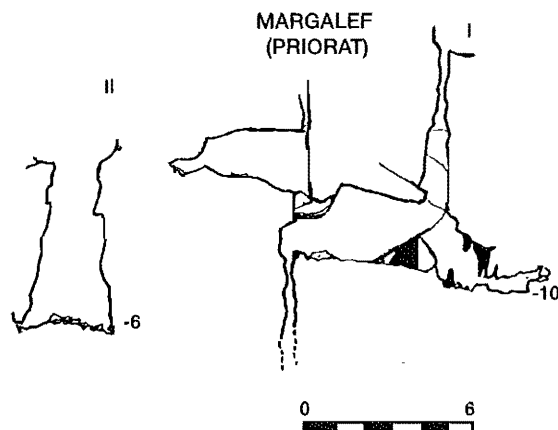
Cartografia: Mapa Comarcal de Catalunya. El Priorat. 1:50.000.

Terreny: Conglomerats.

Espeleometria: -6 md.

Situació-descripció: Seguint en la mateixa direcció que portàvem per anar a l'I, una cinquantena de metres més per sota del pla superior. La boca s'obre en un espai deixat pel desplaçament de la massa rocosa.

FORATS DE LA LLEBERIDA

ZONA VII

Altres zones

7.01 Escletxa del Fec

Municipi: La Morera del Montsant.

Coordenades: UTM: X=315.440, Y=4.570.750, Z=940.

Cartografia: Mapa Comarcal de Catalunya. El Priorat. 1:50.000.

Terreny: Conglomerats.

Espeleometria: -8 md, 53 mr.

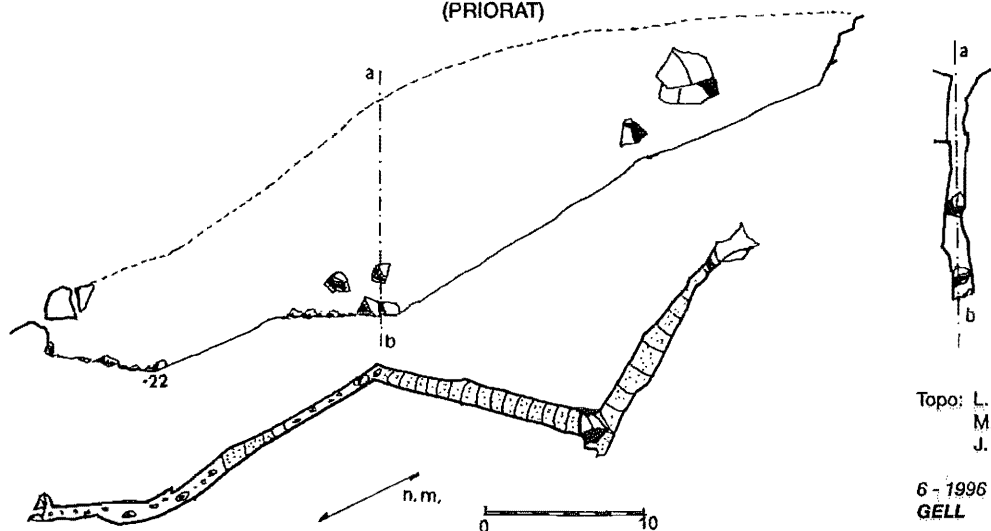
Situació: L'aproximació pot ser des del grau de l'Escletxa o bé des de l'ermita de Sant Salvador seguint el camí fins a la carena, un cop allí cal seguir el camí en direcció a la Cogulla, i a l'alçària de la Punta Alta del Boter ens adrecem donant el tomb als racons que es troben a baix. Un cop a l'altra banda baixem una mica i trobem l'escletxa.

Descripció: L'esquerda, en forma de N estirada, baixa en un pendent suau vers el racó dels Bassis del Boter, amb una amplada còmoda.

La cavitat és tectònica, tot i la forma de ziga-zaga. El trencament pren una orientació general S-N.

ESCLETXA FEC

LA MORERA DEL MONTSANT
(PRIORAT)

7.02 Esquerdot de l'Espinós

Municipi: La Morera del Montsant

Coordenades: UTM: X=319.290, Y=4.571.610, Z=1.035.

Cartografia: Mapa Comarcal de Catalunya. El Priorat. 1:50.000.

Terreny: Conglomerats.

Espeleometria: -19,5 md, 49 mr.

Situació: Situat en el camí de l'Espinós, provenint del trencall del camí de la Morera cap al pas de la Grallera. Cal caminar uns deu minuts des de l'inici del camí per trobar, a mà dreta, una zona d'esquerdes en la roca conglomerada sense massa interès espeleològic. L'única excepció vista és l'Esquerdot de l'Espinós, intersecció d'esquerdes netes rectilínies de caire angular.

Descripció: La principal i més ampla esquerda és aèria, d'on surt en direcció est l'esquerda soterrada que s'inicia amb un petit ressalt de cinc metres, tornant-se impenetrable als vint-i-sis. Poc abans hi ha una desviació impenetrable en direcció sud.

Per les característiques de l'esquerda, vint-i-tres metres són de recorregut aeri i vint-i-sis soterrat. En total, té quaranta-nou metres de recorregut i dinou metres i mig de fondària.

7.03 Cova de l'Aurea

Municipi: La Morera del Montsant.

Coordenades: UTM: X=321.050, Y=4.572.270, Z=985.

Cartografia: Mapa Comarcal de Catalunya. El Priorat. 1:50.000.

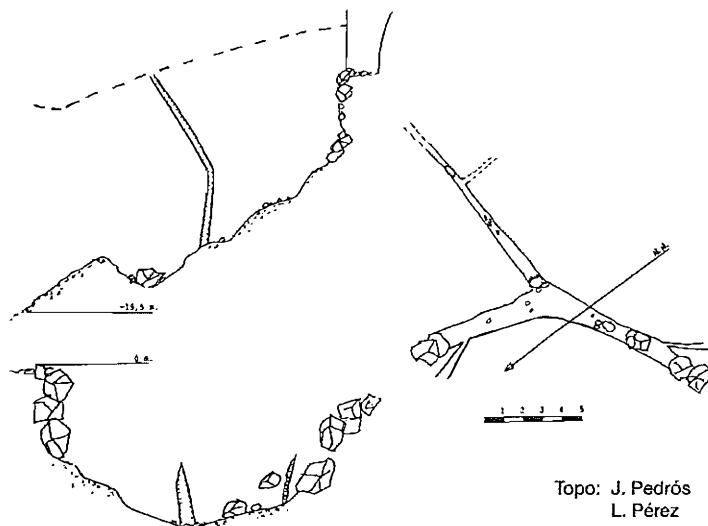
Terreny: Conglomerats.

Espeleometria: -8 md, 53 mr.

Situació: L'aproximació més senzilla és pel grau de Sant Joan que surt de l'ermita de Sant Joan de Codolar i puja fins al pla del Moloner, un cop allí cal seguir caminant a l'esquerra en direcció al grau del Carabassal fins arribar a la vora del cingle, damunt d'on passa el camí, hi ha un rotlle d'alzines i enmig la boca de la cova.

ESQUERDOT DE L'ESPINÓS

LA MORERA DEL MONTSANT
(PRIORAT)

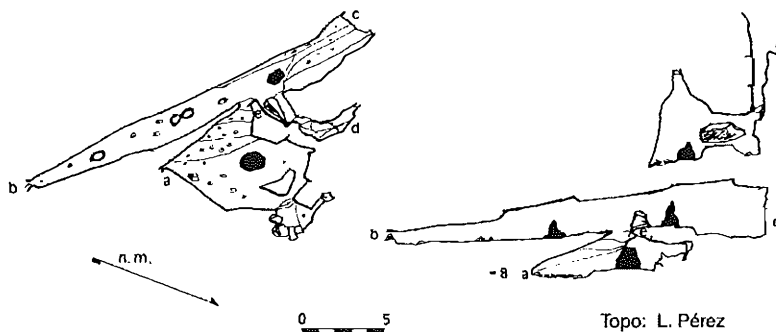

Topo: J. Pedrós
L. Pérez

3 - 1997
GELL

COVA AUREA

LA MORERA DEL MONTSANT
(PRIORAT)

Topo: L. Pérez
M. Farrús

1 - 1997
GELL

Descripció: L'entrada en forma de ressalt d'uns 4 m es pot baixar en oposició, si bé és millor instal·lar un bocí de corda. A baix, una petita saleta se'ns presenta plena d'esquerdes de les quals només una gatera és penetrable, i dona pas al mig d'una sala llarga, a la dreta baixa en forma de pendent de graves, a l'esquerra la sala té més

recorregut, la concreció abunda en forma de columnes i gours fins a un llaminador que es fa impracticable.

Prop de la gatera d'entrada, un llaminador dóna accés a una saleta lateral amb una gran columna central, i darrere d'aquesta un pas estret puja uns metres fins quedar obstruït.

Atesa la situació de proximitat al precipici d'aquesta cavitat, fa suposar que està originada per la tensió produïda pel cingle, encara que també és tectònica.

7.03 Forat del Cairat

Municipi: Margalef.

Coordenades: UTM: X=313.510, Y=4.571.640, Z=670.

Cartografia: Mapa Comarcal de Catalunya. El Priorat. 1:50.000.

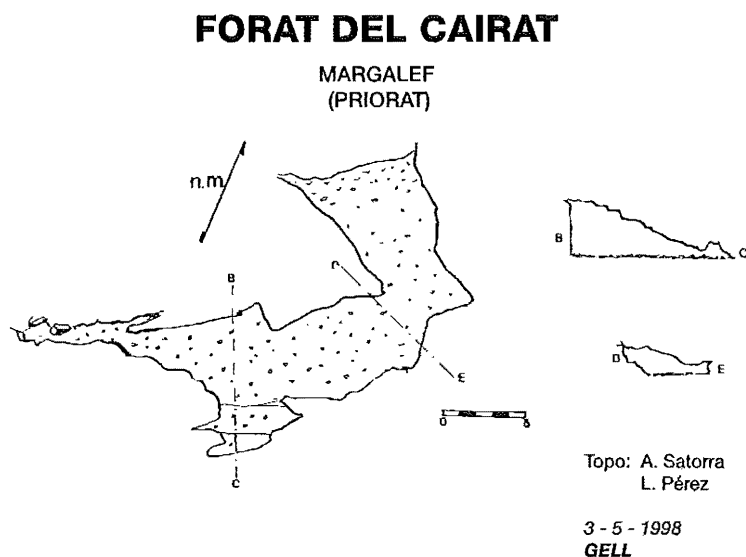
Terreny: Conglomerats.

Espeleometria: 18 m.

Situació: Des de l'ermita de Sant Salvador de Margalef, cal seguir el camí que passant per davant de la font porta al mas del Serrador.

Un cop arribem a una pujada que coincideix amb el primer racó que es troba a mà esquerra surt un corriol mig perdut que porta al peu de la cova de la Mosca. Avançant com es pugui es va pujant fins arribar a un teix vora del qual i al llit del barranquet s'obre la cavitat.

Descripció: Petita cavitat que aprofita una concavitat produïda pel tàlveg del barranc, internant-se sota un petit ressalt amb el terra cobert de còdols.

ZONA VIII

Les Surgències

Si és ben cert que en la definició de les cavitats explorades l'aigua ha tingut un escàs protagonisme, tan sols present en els processos reconstructius, la quantitat de surgències brollant pels sòcols de la serra evidencien una circulació hipogea considerable.

La presència de formes d'absorció superficials és gairebé nul·la en llocs que podrien ésser tan favorables com els plans superiors, o d'una configuració morfològica tan atractiva com a les Cornaledes. És al vessant nord on desguassen les més cabaloses, que brollen a diferents nivells; així tenim que entre la Fontalba i les Cadolles Fondes es localitzen les més importants com la mateixa Fontalba, amb el seu sobreixidor superior temporal, la Sivinota, d'activació més lenta i la font de la Gleva, a pocs metres sobre el riu Montsant. Els importants dipòsits de travertins sedimentats han facilitat l'origen de dues petites cavitats.

Ja en els darrers contraforts de la serra, prop del poble de Cabassers, apareixen també destacables surgències, la més cabalosa de les quals és la font

de la Foia, encara que en el barranc veí trobem les fonts de Cavaloca i Sant Miquel, més modestes que l'anterior però de cabal perenne.

8.01 Surgència de Fontalba

Municipi: Ulldemolins.

Coordenades: UTM: X=322.250, Y=4.574.710, Z=805.

Cartografia: Mapa Comarcal de Catalunya. El Priorat. 1:50.000.

Terreny: Conglomerats.

Situació: Passat el poble d'Ulldemolins en direcció a Reus. Hi ha a la dreta una mena de placeta d'on surt el camí que condueix a unes

feixes conreades al peu de la serra. Després cal pujar amunt just per on baixa l'aigua de la surgència formant travertins, fins arribar a la boca.

Descripció: La boca se'ns apareix en forma de diàclasi enmig de dos blocs, i una altra de més petita ens queda a l'esquerra. Després de rebentar el canto d'un dels blocs es va poder accedir a una galeria molt estreta d'uns 4 m de recorregut fins arribar a una altra diàclasi que segueix a la dreta encara més estreta on es va abandonar l'exploració perquè era impossible qualsevol intent de continuació.

Aquesta surgència molt espectacular en èpoques de pluges i que resta inactiva en anys extremadament secs, és aprofitable per omplir diferents basses destinades a reg. Al seu peu, en la zona denominada les Obagues, es van descobrir les restes d'un poblat prehistòric, concretament del paleolític superior i d'altres èpoques més recents que suposem que s'abastien de les aigües d'aquesta surgència i de les del riuet del Teix.

8.02 Surgència de la Sivinota

Municipi: Ulldemolins.

Coordenades: UTM: X=320.710, Y=4.575.160, Z=775.

Cartografia: Mapa Comarcal de Catalunya. El Priorat. 1:50.000.

Terreny: Conglomerats.

Situació: Penjada enmig de la cinglera al W de la Punta la Galera, més o menys al seu nivell.

Descripció: Així com la Fontalba, encara que poc, va ésser penetrable, aquesta surgència se'ns presenta en forma de llaminador de 50 cm d'amplada per uns 10 cm d'alçada, per la qual cosa ja ni es va intentar forçar el pas.

La Sivinota, menys activa que l'anterior, podria actuar com a trop plein de la Fontalba, ja que estan situades en el mateix estrat.

8.03 Cova de les Cadolles Fondes

Municipi: Ulldemolins.

Coordenades: UTM: X=320.000, Y=4.576.040, Z=705.

Cartografia: Mapa Comarcal de Catalunya. El Priorat. 1:50.000.

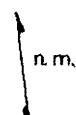
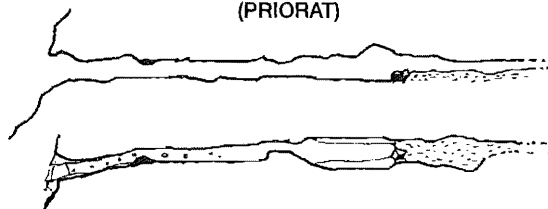
Terreny: Travertins.

Espeleometria: 11 m.r.

Situació: Cal arribar a les Cadolles Fondes, pel camí que baixa des de l'ermita de Sant Antoni, un cop arribats a la terrassa d'on es guaita cap a les Cadolles, a l'esquerra ens queda el tàlveg de la Font de la Gleva i la cavitat ens queda penjada a mitja paret del caient esquerre.

SORGENCIA DE CLOT DE CIRER

LA MORERA DEL MONTSANT
(PRIORAT)

Topo: Q. Abadía
J. Pedrós
L. Pérez

3 - 1997
GELL

8.04 Cova Alta de les Cadolles Fondes

Municipi: Ulldemolins.

Coordenades: UTM: X=320.010, Y=4.575.980, Z=715.

Cartografia: Mapa Comarcal de Catalunya. El Priorat. 1:50.000.

Terreny: Conglomerats.

Espeleometria: 15 m.r.

Situació: Baixant pel camí que va de l'ermita de Sant Antoni a les Cadolles Fondes, un cop arribats on s'acaba el camí de cotxe uns metres més avall trobem unes feixes. Just on la serra gira a la dreta s'obre la cavitat.

8.05 Surgència del Clot del Cirer

Municipi: La Morera del Montsant.

Coordenades: UTM: X=317.300, Y=4.572.570, Z=985.

Cartografia: Mapa Comarcal de Catalunya. El Priorat. 1:50.000.

Terreny: Conglomerats.

Espeleometria: 14 m.r.

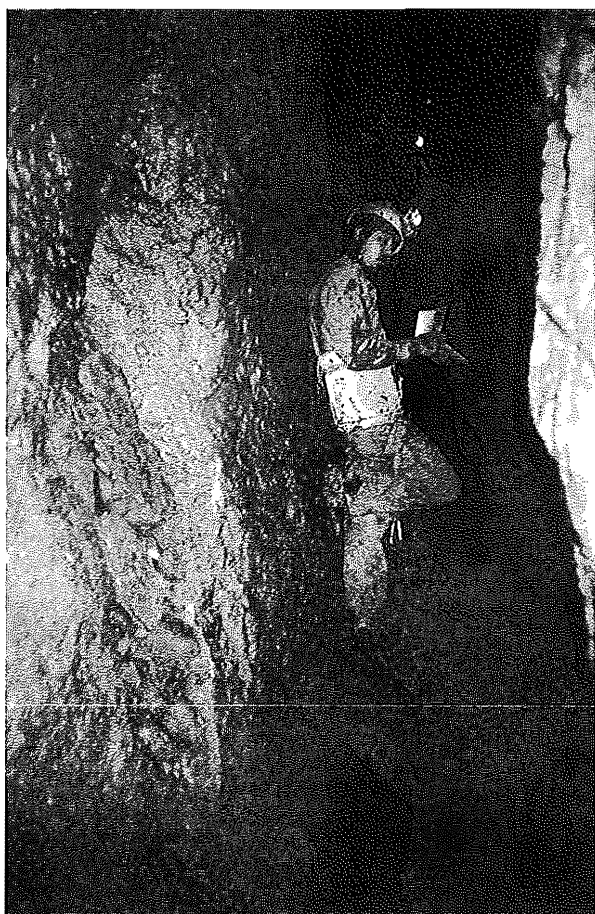
Situació: Al l'extrem del Clot del Cirer cau una surgència permanent que prové del cingle. La cavitat s'obre tot just pel damunt. Per arribar-hi cal voltar el Clot del Cirer per la seva dreta, a mitja alçada fins veure la boca de la cavitat.

Descripció: Presenta reduïdes dimensions, que obliguen a reptar entre còdols fins a un punt on els sediments i la secció ho fan impossible. Actua com a trop plein en èpoques de gran pluviositat.

CONCLUSIONS - EPÍLEG

En aquest treball es reflecteix l'estat de les exploracions en data del 30 de juny de 1997, tres temporades de recórrer sistemàticament graus, comellars i pletes. Avui dia, als inicis del 98, tenim noves topografies realitzades, més boques trobades i informacions d'altres cavitats observades pels habitants del país per comprovar, que de ben segur ens faran gaudir d'experiències esperades.

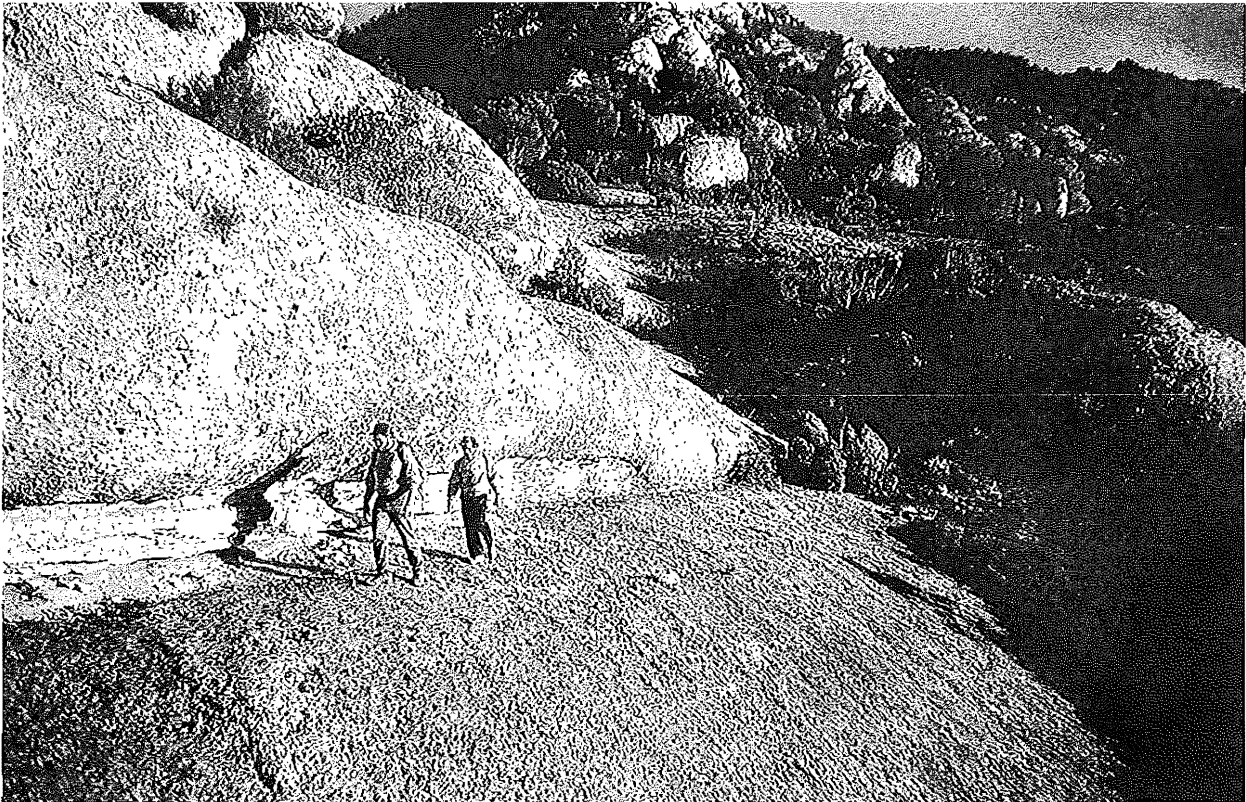
Ara ja no som sols treballant al Montsant, hi ha un altre grup que s'hi ha ficat des de la darrera temporada. Uns primers intents de col·laboració no van fructificar de cap manera, és trist que essent pocs en aquest ofici treballeu d'esquenes, restant encara vells protagonismes decadents. Per la nostra part nosaltres continuarem vivint moments inesborrables, com els infantils berenars de pa amb vi i sucre, o d'indelebles pujolets abastats una tarda.

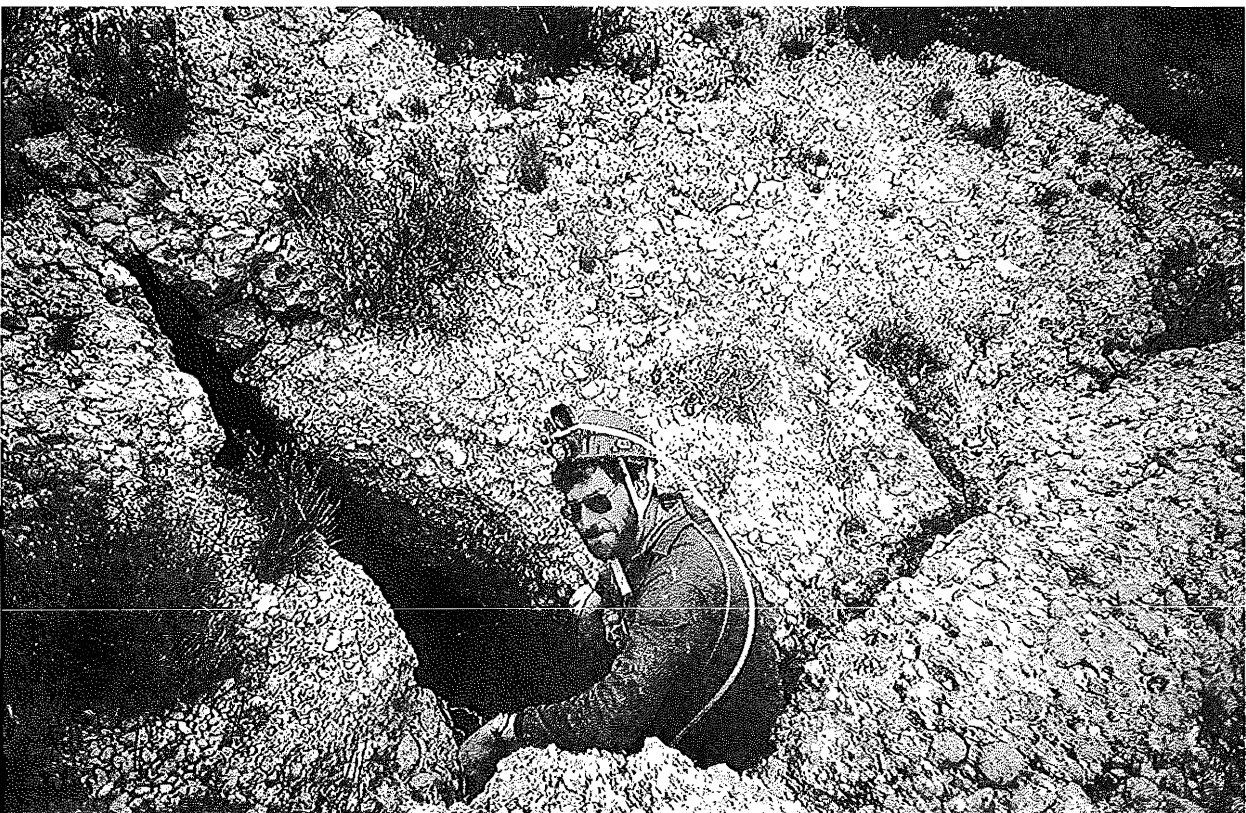
Topografiant la cova de les Campanes.

ÍNDEX DE CAVITATS

1.01	COVA DE LES CAMPANES	7
1.02	AVENC DE L'ALBA	14
1.03	AVENC DEL VOLIAC	15
1.04	AVENC DEL MAURICI	16
2.01	AVENC I DE LES PLANES DEL FORN DEL VIDRE	16
2.02	AVENC 2 DE LES PLANES DEL FORN DEL VIDRE	18
2.03	AVENC 3 DE LA PLANA DEL FORN DEL VIDRE	18
2.04	AVENC IV O DE L'ÀNGEL FRED	19
2.05	AVENC DE LA CABRA	20
2.06	AVENC DEL VENT	20
2.07	ESQUERDA DEL MIQUEL ÀNGEL	21
2.08	AVENC DELS VENTADORS	22
2.09	AVENC DEL MOLINER O DE MONTLLEÓ	22
3.01	ESQUERDA GRAN DE LA CORNALEDA	24
3.02	FORAT II DE LA CORNALEDA O DEL BOSC	24
3.03	ESQUERDA PETITA DE LA CORNALEDA	25
3.04	FORAT I DE LA CORNALEDA	25
3.05	FORAT TERREGÓS	25
4.01	AVENC DE L'ÀNGELS	26
4.02	COVA 2 DE MAIG	27
4.03	FORAT DE L'AUFERÍ	27
5.01	AVENC DE L'AISLING	28
5.02	COVA SOTA LA BITLLA	34
5.03	AVENC DE L'ENTREMIG	35
5.04	FORAT DE LA DOLINA	35
5.05	AVENC DE LA TRONA	36
5.06	FORAT DEL PIT-ROIG	36
5.07	COVA DEL CÒDOL TRENAT	37
5.08	BUFADOR DE L'AFERAMOT	37
5.09	AVENC DELS CASTELLS	38
6.01	FORAT I DE LA LLEBERIDA	38
6.02	FORAT II DE LA LLEBERIDA	39
7.01	ESCLETXA DEL FEC	39
7.02	ESQUERDOT DE L'ESPINÓS	40
7.03	COVA DE L'AUREA	40
7.03	FORAT DEL CAIRAT	41
8.01	SURGÈNCIA DE FONTALBA	41
8.02	SURGÈNCIA DE LA SIVINOTA	42
8.03	COVA DE LES CADOLLES FONDES	42
8.04	COVA ALTA DE LES CADOLLES FONDES	42
8.05	SURGÈNCIA DEL CLOT DEL CIRER	42

Un dels molts camins del Montsant, es pot apreciar la forta erosió de les capes de gres. Camí del Forat del Vent.

L'estratificació i la forta deformació tectònica de la zona provoca multitud d'esquerdes i petites cavitats.

Mont-roig

Camarasa

Text i Fotos: Lluís Pérez i Antoni Mòdol

INTRODUCCIÓ

Quan en la darrera GRALLERA es va publicar el monogràfic dedicat a la Noguera, es va col·locar un punt i seguit en els treballs espeleològics a la comarca. Com s'ha vist, recentment s'han produït importants novetats –la descoberta del primer -100–. En aquestes pàgines es descriuen les últimes troballes, centrades a la paret del Mont-roig, les desobstruccions efectuades al pla superior de la serra Carbonera, a més d'altres cavitats properes a aquests sectors

CINGLES DEL MONT-ROIG

Ja va ser tot enllestint el catàleg de la Noguera que ens vam fixar en el pany de paret que s'estén mirant al sud, des de Vilanova de la Sal fins a l'embassament de Camarasa, constituint un mantell de plegament, similar al seu germà gran que també mostra la seva potència frontalment, el Montsec.

En aquells dies van aparèixer algunes novetats, com l'Avenc de Montalegre o la Finestra dels Pelats. Poc després el company Joan ens informà d'una descoberta seva que tot obrint una via d'escalada el va conduir a un gran porxo que donava accés a una cova desconeguda fins llavors.

Així ens vam animar. La paret ofereix moltes obertures penjades i les vam començar a explorar, amb uns resultats més modestos. Hi va haver algun mal entès amb els escaladors, quan topàvem en les nostres rutes de descens amb les seves intocables vies.

La Pala Alta és la punta més elevada del cingle amb 951m, presenta en el coll de Porta una partició amb les cingleres més orientals, on destaca des de lluny la gran boca de la cova del Tabac. La muralla calcària, com a primer esglaó del Prepirineu, supera en les parts prospeccionades per nosaltres els 100 m d'alçada, gaudint d'una immillorable panoràmica sobre la plana de Lleida o l'extensió aclaparadora d'un mar de boira els dies d'anticicló hivernals.

En aquells dies del 96, les cingleres ens guardaven un altre tipus de sorpresa. A la primera de les coves explorades, la cova de la Pala Alta, situada a més de cinquanta metres del terra, al peu de la seva gran balma d'entrada, com un còmode replà al qual s'arriba després de superar uns blocs megalítics a manera de rampa desembastada arran de la vertical, clarament vam veure unes restes allí deixades per uns anteriors visitants. Un sogalls de pita, un teixit trenat pertanyent a les engrumes d'un sac i també un canti trencat, que delatava una permanència força llarga en la cavitat. Ràpidament pensàrem en històries de desertors i els seus amagatalls, però no era una teoria amb la suficient credibilitat, i menys tenint en compte les dificultats d'accés; sense possibilitats de despenjar-se des de dalt, actualment la grimpada fins la rampa de blocs no representa una gran dificultat, però hi ha una tirada de 40 m pràcticament vertical. Així doncs vam buscar informació en els pobles propers, sense que ningú ens donés raó d'aquestes activitats, algú ens va parlar dels follanús, la gent que prenién els ous dels nius dels ocells que habiten les parets, principalment gralles, àligues i voltors, nosaltres no els vam creure i més quan en altres forats penjats, àdhuc més inaccessibles, extraplomats, igualment es van trobar més sogalls lligats a estagues

travessades. És ben clar que en aquestes coves s'observen signes de extracció de cristalls de calcita, també coneguda com a sal de llop.

Abans que l'home es dedicués a grimpar per aquesta paret amb fins esportius, fenomen més aviat recent, els seus avantpassats es buscaven la vida fent les mil i una per traure's uns diners. El fet que en la memòria actual dels habitants més ancians no es conservi cap referència sobre un treball tan especialitzat pot suggerir les dates en què aquesta indústria es va desenvolupar.

LES CAVITATS

Cova de la Pala Alta

Municipi: Camarasa.

Terreny: Calcàries.

Espeleometria: -5md, 112mr.

Situació: En el mateix cingle de la Pala Alta del Montroig. Prenent la pista que des de Vilanova de la Sal condueix a l'ermita de Montalegre. Cal abandonar-la en un giravolt a l'esquerra, 1 km abans d'arribar, i conti-

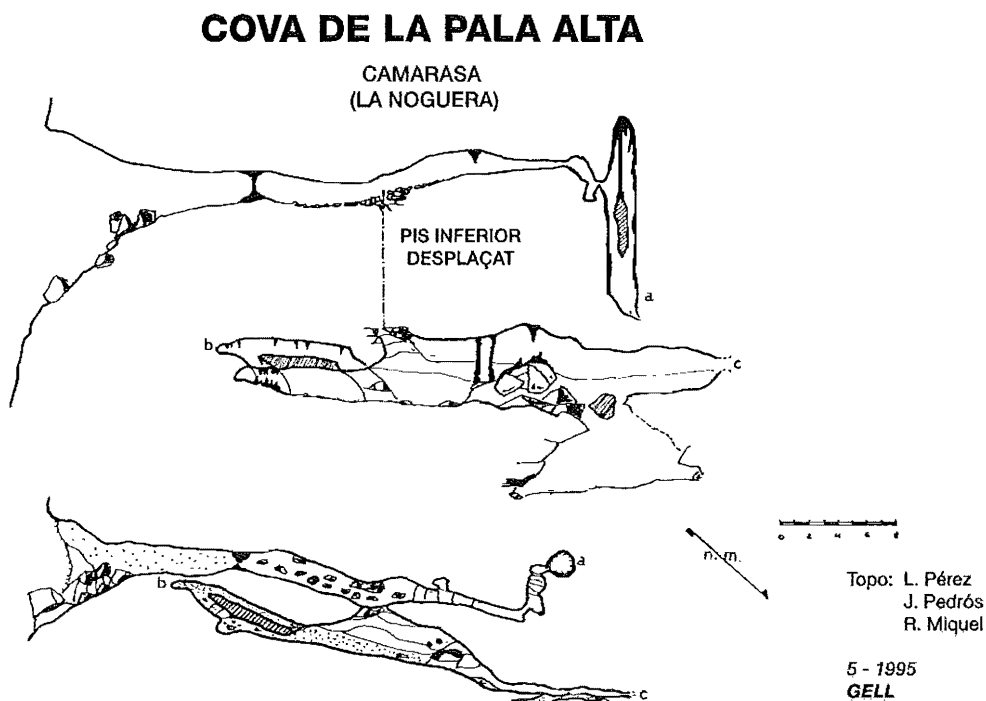
nuar per la pista que segueix el peu del cingle del Montroig. Quan la paret va perdent alçada, a uns centenars de metres del Coll de Porta, s'aprecia una evident balma penjada a uns 60 m del terra. És necessari fer una fàcil escalada per arribar-hi, existeix un equipament de via amb clavilles i una bona reunió a 35 m. Igualment està preparat per baixar en doble corda.

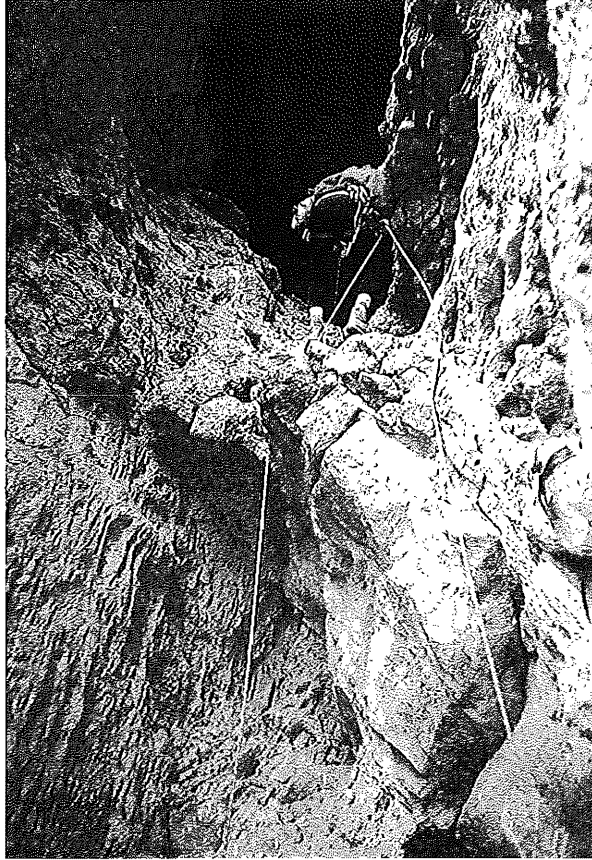
Descripció: La gran boca dona pas a una galeria rectilínia que va reduïnt les seccions fins una gatera, després d'una desgrimpada s'arriba a un exigü passatge per on s'accedeix al pou de -9m final d'aquest pis superior.

A mitja galeria, entre blocs s'obre el conducte d'accés al pis inferior. Aquest segueix la mateixa direcció que el tram superior. Pel seu extrem pren una secció adiaclassada finalment es fa impracticable.

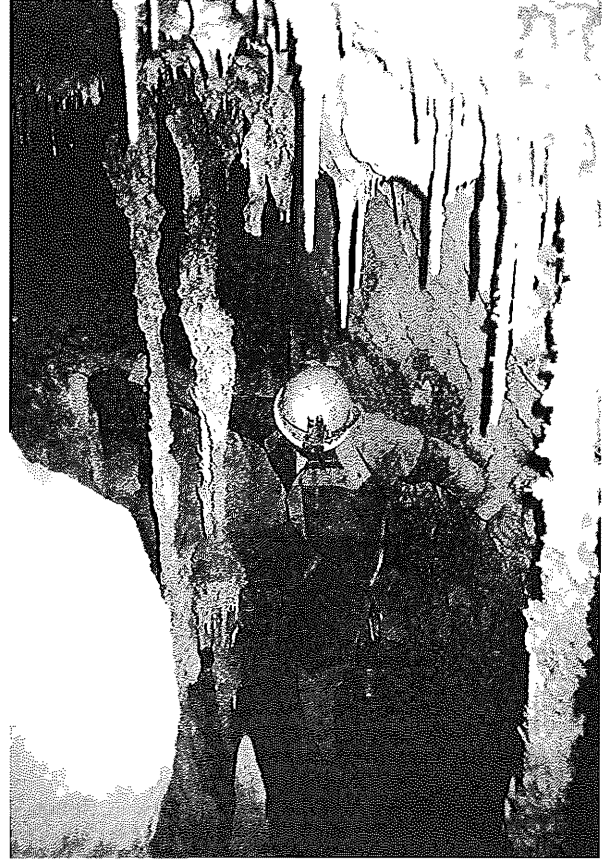
Morfogènesi: Es tracta d'una antiga surgència que devia drenar força aigua. Presenta grans acumulacions de sediments, ben visibles en l'entrada. El pou final de la galeria superior deu tenir una formació posterior. Actualment té un funcionament de tipus residual, que manté humides les seves concrecionades parets, a diferència de les vistoses formacions del pis inferior, totalment seques.

Observacions: Existeixen restes de ceràmica en el porxo de la boca, també engrunes de teixits pertanyents a sacs, i s'observen treballs d'extracció de calcita, sal de llop.

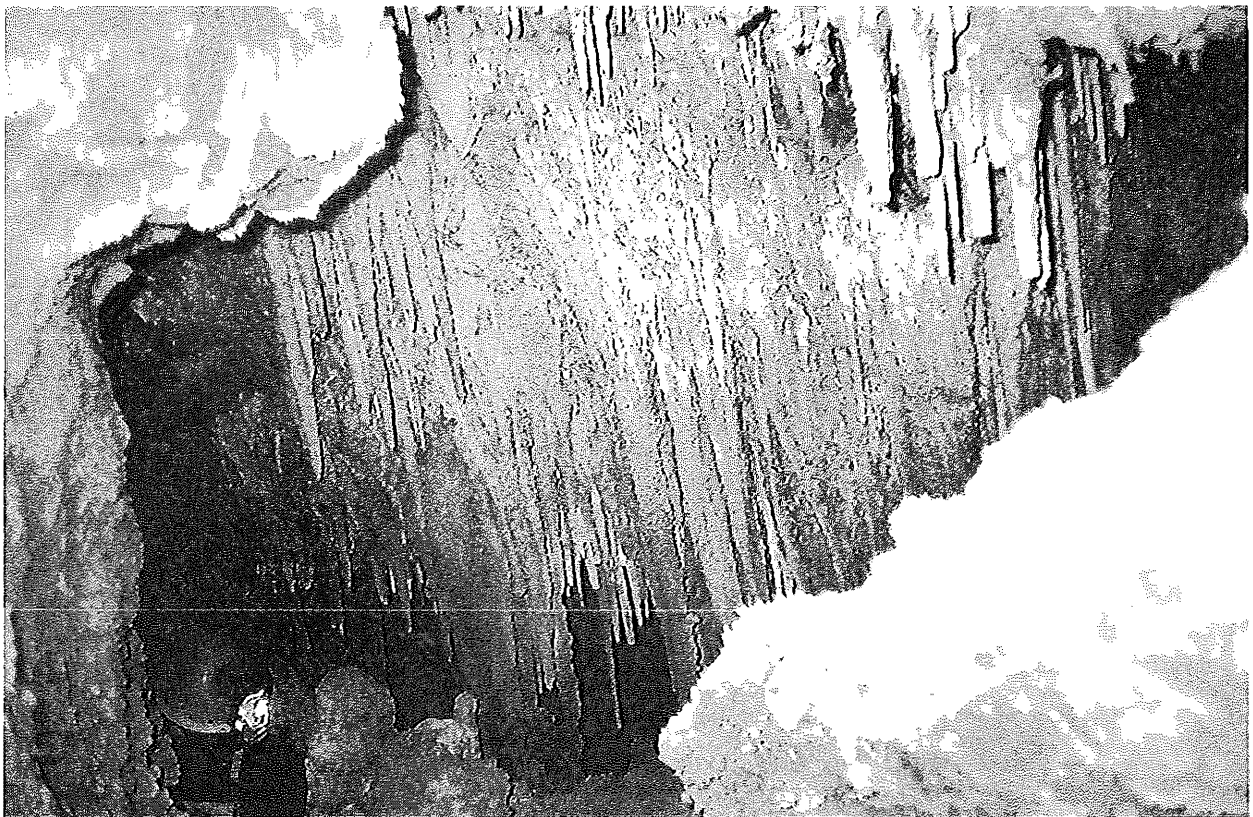

Prospecció a mitja paret del Mont-roig. Aquestes no sempre són fructuoses.

Cova de la Pala Alta del Mont-roig.

Cova de la Pala Alta del Mont-roig.

Coves de la Sal de Llop

Municipi: Camarasa

Terreny: Calcàries.

Espeleometria: Cova Gran: +14md, 27mr.

Cova de l'Estaca: 17 mr.

Situació: Gairebé sota la punta més alta del cingle del Mont-roig, la Punta Alta. Visibles des de la pista, les dues finestres apareixen a més de 40 metres de la base del cingle la cova de l'Estaca i 10 m per sobre la cova Gran amb la seva àmplia portalada. Unes feixes facilitarien l'accés a la primera, tanmateix una barra de ferro clavada a la pedra evidencia l'antiguitat de la seva exploració, malgrat que a partir de aquí hi resten uns 20 m totalment extrapolats. En canvi la Cova Gran no mostra cap signe d'anteriors visites. Com que el descens directe des de dalt no és possible pel seu pronunciat extraplom, va ser necessària una instal·lació complexa, buscant els flanqueigs possibles, col·locant-hi un bon nombre de spits, més tard inutilitzats pels escaladors excessivament superbs. La cova de l'Estaca deu el seu nom a una fusta travessada on lligaven un sogall per tal de despenjar material o els propis interessats? Igualment hi ha signes de treballs en la calcita.

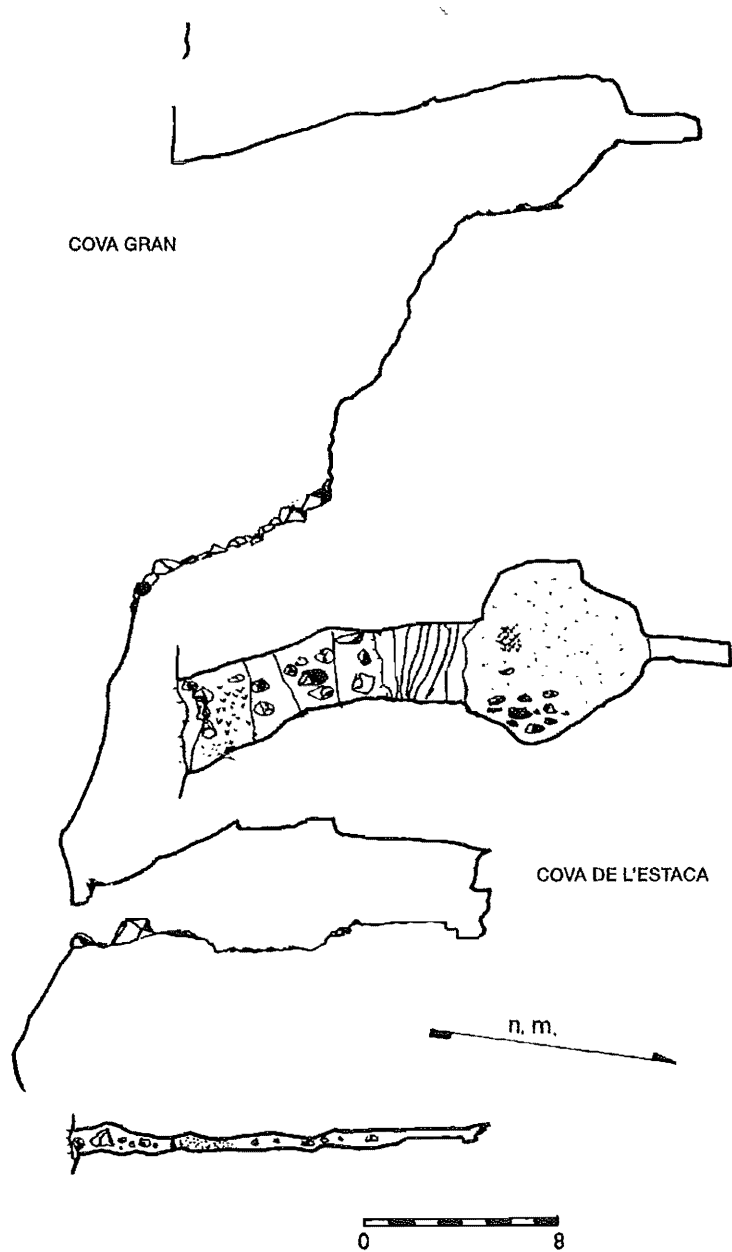
Descripció: A l'arribar per l'esquerra a la Cova Gran, ens plantem en una rampa de blocs. Tot seguit una grimpada ens situa en un habitacle pla amb un curt conducte sense més continuació.

La cova de l'Estaca constitueix una estreta galeria adiaclassada.

Morfogènesi: Les dues cavitats són restes de conduccions abandonades, la inferior ha sofert un procés de reconstrucció notable.

COVES DE LA SAL DE LLOP

CAMARASA
(LA NOGUERA)

Topo: L. Pérez
J. Boldú
J. García
J. Molgó

3 - 1996
GELL

Cova de l'Aigua

Municipi: Camarasa.

Espeleometria: +22md, 46mr.

Situació: Continuant uns metres per la pista, després de veure la cova de l'Estaca, aquesta se separa de la paret. En aquest punt un sender s'enfila a peu de cingle, el prenem i sense problemes ens durà a l'àmplia portalada de la cova.

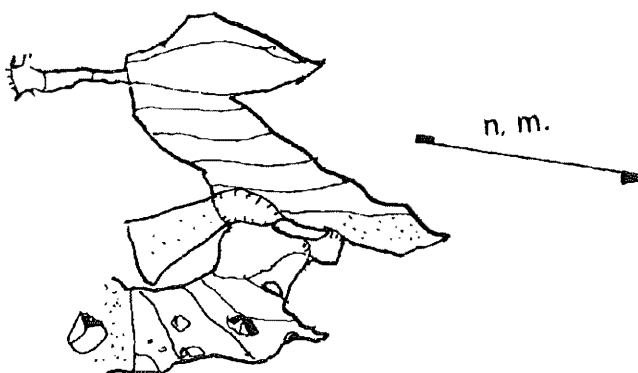
Descripció: El gran vestíbul té mostres fidedignes de funcionar com a tancat de bestiar. Un bloc ens facilita la grimpada a un primer replà, una colada regalima l'aigua suficient per omplir els petits gours, i d'aquesta mena batejar la cova. Se supera la colada per un pas petit sense problemes, la colada no s'acaba aquí, fa uns ressalts laterals i s'enfila amunt per trobar un passatge arrodonit que ens situa en la boca superior. El darrer tram de la colada es nega totalment obligant un cop més a retornar.

Morfogènesi: Com la resta de cavitats properes, és un residu d'antigues circulacions hipogees, actualment curullades. Pels seus voltants localitzem petits conductes meandriformes d'escàs recorregut.

En el transcurs de les visites a aquest sector del Mont-roig hem aconseguit altres petites cavitats, en l'interès d'esbrinar cada boca que ens oferia la muralla. Per exemple en observar una finestra sota la Pala dels Pelats, al marge dret d'una canal que ens permetia una aproximació factible a una àmplia feixa que ens deixava, a pocs metres del forat, una diàclasi oberta d'escàs recorregut separada de la feixa per una precària grimpada ens va portar al descobriment d'una altra boca al bell mig de la canal, mentre ens barallàvem amb la resistent vegetació mediterrània. La petita obertura obliga a una introducció peus endavant per guanyar un ressaltet de dos metres i continuar fins el primer retomb de la diàclasi on resta totalment curullada. Algunes altres minsa cavitats es localitzen metres per damunt

COVA DE L'AIGUA

CAMARASA
(LA NOGUERA)

Topo: J. Pedrós
L. Pérez

3 - 1998
GELL

en eixamplar-se el coll de l'Embut. Aquesta és una informació dirigida als impertèrrits espeleòlegs que, en veure un possible forat en la distància, surten com encegats cap a ell.

MONTERÓ I SERRA CARBONERA

Cova del Sostre

Municipi: Camarasa

Coordenades: 0° 51' 41"; 41° 51' 57"; 495 m.

Espeleometria: 20 m.

Terreny: Calcàries

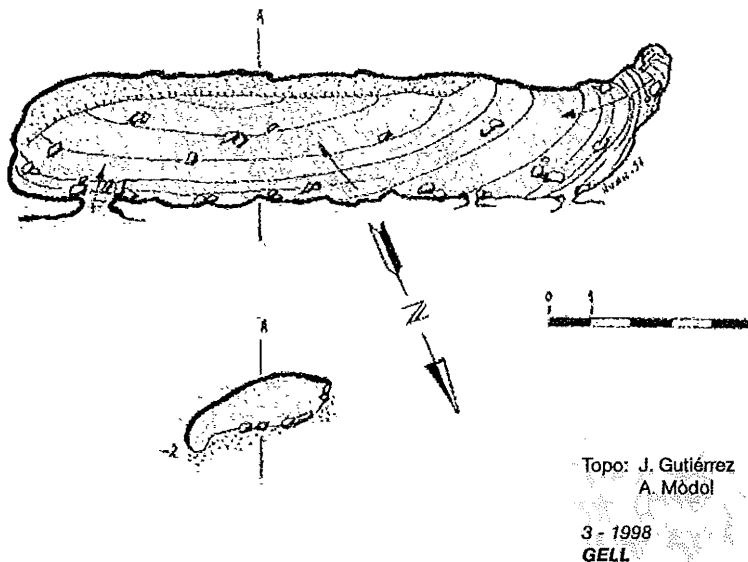
Localització: Damunt de la carretera de Sant Llorenç a Camarasa, del fons d'uns conreus d'oliveres prop de la font del Gat surt un corriol que s'enfila amunt, la cavitat es troba a mitja pujada, sota un petit cingle.

Topografia: Juan Gutiérrez - Antoni Mòdol

Recerca: David Domínguez, M.A. Olóndriz, Juan Gutiérrez, Antoni Mòdol.

COVA DEL SOSTRE

CAMARASA
(LA NOGUERA)

Esquerdes de Monteró

Municipi: Camarasa

Coordenades: 0° 51' 39"; 41° 51' 53"; 538 m.

Espeleometria: 50 m.

Terreny: Calcàries.

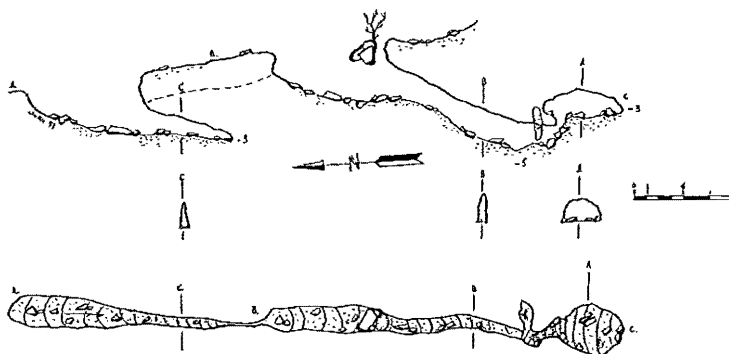
Localització: Sortint de la cova del Sostre, uns 50 m més amunt, en unes clarianes que trobem.

Topografia: Juan Gutiérrez, Antoni Mòdol

Recerca: David Domínguez, M.A. Olóndriz, Juan Domínguez, Antoni Mòdol.

ESQUERDES DE MONTERÓ

CAMARASA
(LA NOGUERA)

Avenc de les Aranyes

Municipi: Camarasa

Coordenades: 0° 51' 37"; 41° 51' 52"; 548 m.

Terreny: Calcàries

Localització: molt prop de les esquerdes de Monteró, a uns 100 m en direcció sud-oest

Descripció: Cavitat amb dues boques, una pràcticament impenetrable, diàclasi amb dues sales de petites dimensions.

Material: no és necessari cap mena de material.

Topografia: Juan Gutiérrez, Antoni Mòdol.

Recerca: Juan Gutiérrez, David Domínguez, M.A. Olóndriz, Antoni Mòdol.

Avenc l'Estreta

Municipi: Camarasa

Coordenades: 0° 53' 42"; 41° 53' 22"; 698 m.

Terreny: Calcàries

Localització: Sortint d'un magatzem, prop de l'ermita de San Jordi en direcció sud-oest, a uns 300 m una fita ens marca la boca.

Descripció: Diàclasi amb una boca d'exigües dimensions i uns 5 m de fondària que ens porta a una petita sala, un pas estret dóna a un pou d'uns 18 m amb dos ressals. Una galeria amb passos estrets i molta formació i pou pel mig arriba fins a -51 m.

Material: Si bé es pot fer la cavitat sense material, recomanem una corda pel pou de 18 m amb instal·lació natural.

Topografia: Juan Gutiérrez, Antoni Mòdol

Recerca: Maurici Mòdol, J. Gutiérrez, David Domínguez, M.A. Olòndriz, A. Mòdol.

Avenc de la Dolina

Municipi: Camarasa, Serra Carbonera.

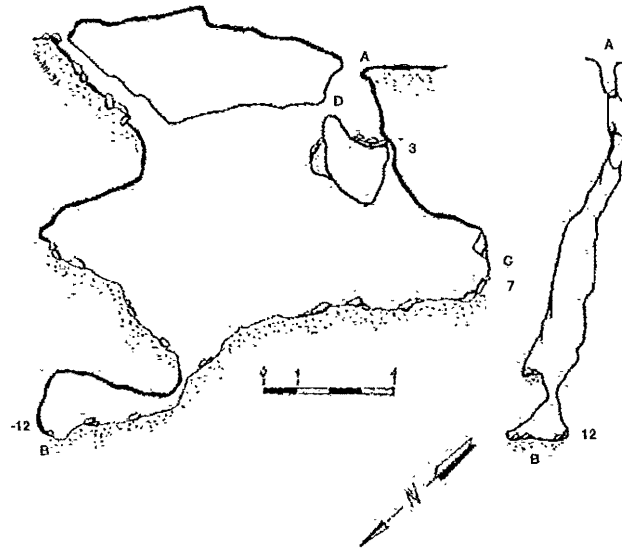
Terreny: Calcàries.

Localització: Sortint del mateix magatzem que per l'Estreta però en direcció nord-oest a uns 300 m al costat mateix d'una dolina.

Descripció: Una entrada petita dóna a una sala de moderades dimensions amb progressions per tres bandes, per la banda est podem veure com és la dolina per la part de sota, per l'altre costat, per la part superior un conducte ens porta a una sala de sostre baix amb un pou estret cap a la continuació de la cavitat, una diàclasi amb dues direccions fins assolir uns passos massa estrets per a continuar, les formacions hi són abundoses.

AVENC DE LES ARANYES

CAMARASA
(LA NOGUERA)

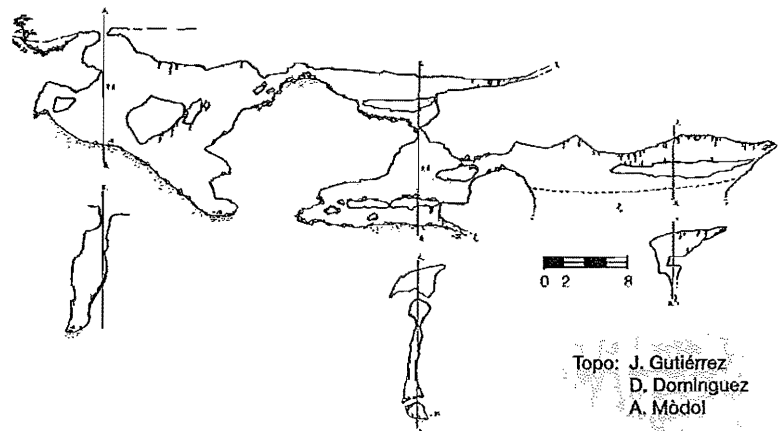

Topo: D. Domínguez
A. Mòdol
J. Gutiérrez
M. Angel

1997
GELL

AVENC DE LA DOLINA

CAMARASA
(LA NOGUERA)

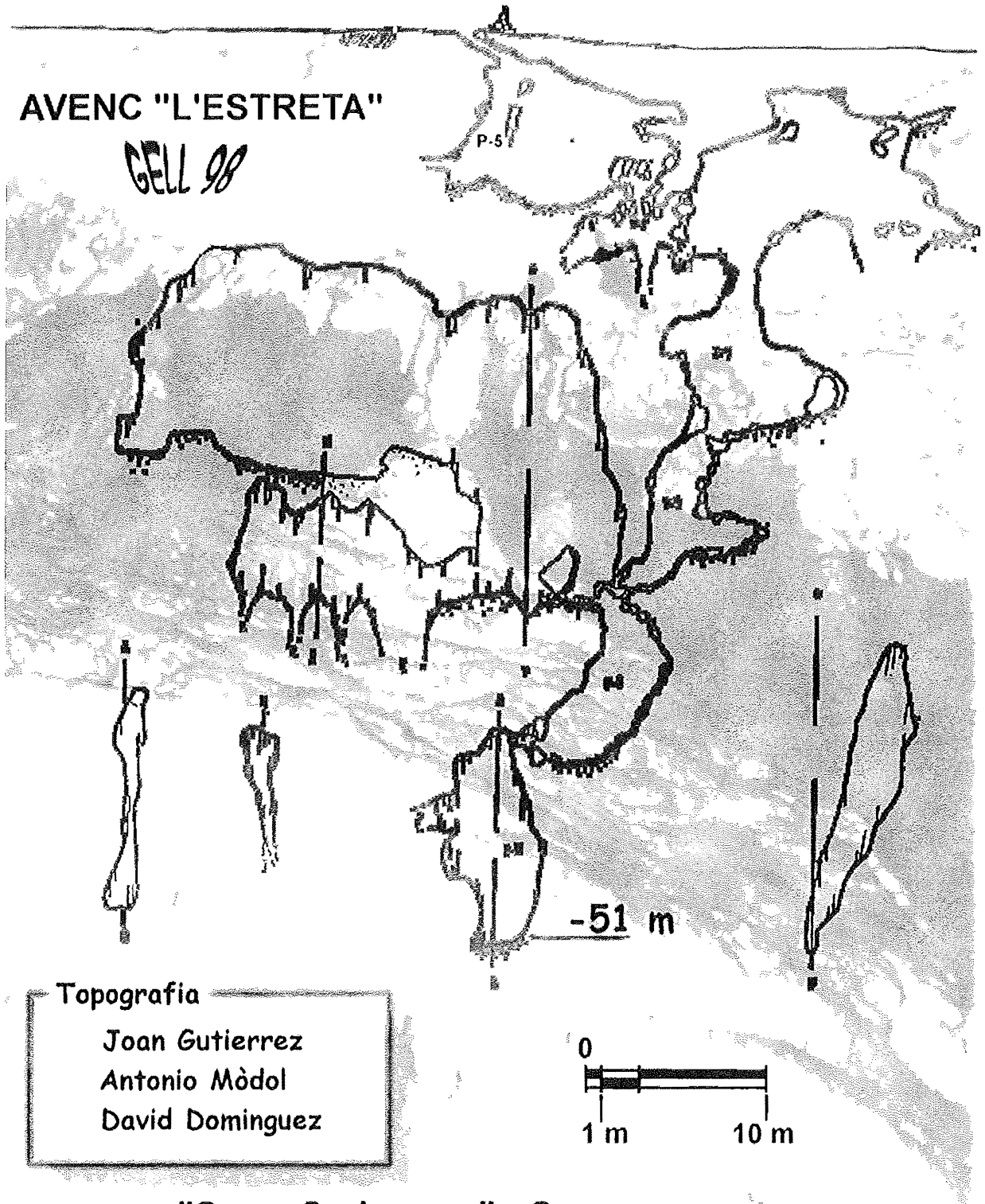

Topo: J. Gutiérrez
D. Domínguez
A. Mòdol

1997
GELL

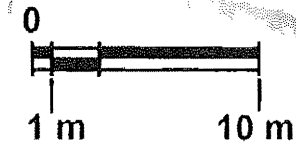
AVENC "L'ESTRETA"

GELL 98

Topografia

Joan Gutierrez
Antonio Mòdol
David Dominguez

"Serra Carbonera" - Camarasa -

Material: És necessari una corda d'uns 15 m pel pou de l'entrada.

Topografia: Juan Gutiérrez, David Domínguez, Antoni Mòdol.

Cova de l'Arena

Municipi: Camarasa

Situació: A cent metres de la central de Camarasa, al peu de la carretera.

Topografia: Juan Gutiérrez

Recerca: Juan Gutiérrez, David Domínguez, Antoni Mòdol.

Avenc La Serp

Municipi : Camarasa

Coordenades :

Localització : Sortint del magatzem prop de l'ermita de Sant Jordi en direcció oest a uns 200 mt. . Es troba situada mig entre " l'Estreta " i " la Dolina " .

Descripció : diàclasi molt estreta i amb molts revolts, que es fa impracticable a uns -38 m. La boca ara de dimensions 2 per 1'5, inicialment era un cau de serp , cosa que li dona el nom; va ser desobstruïda pels companys amb un gran esforç .

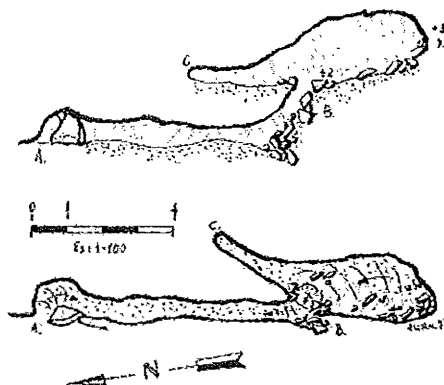
Material : Una corda d'uns 20 m. per l'entrada i un altra igual per un segon pou .

Topografia : Juan Gutiérrez , Lluís Pérez .

Recerca : Juan Gutiérrez , Lluís Pérez , David Domínguez ; Antoni Mòdol .

COVA DE L'ARENA

CAMARASA
(LA NOGUERA)

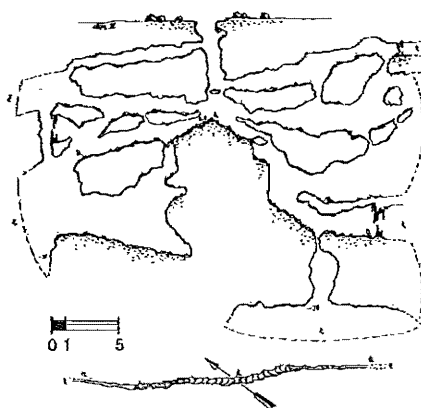

Topo: J. Gutiérrez
D. Domínguez

1997
GELL

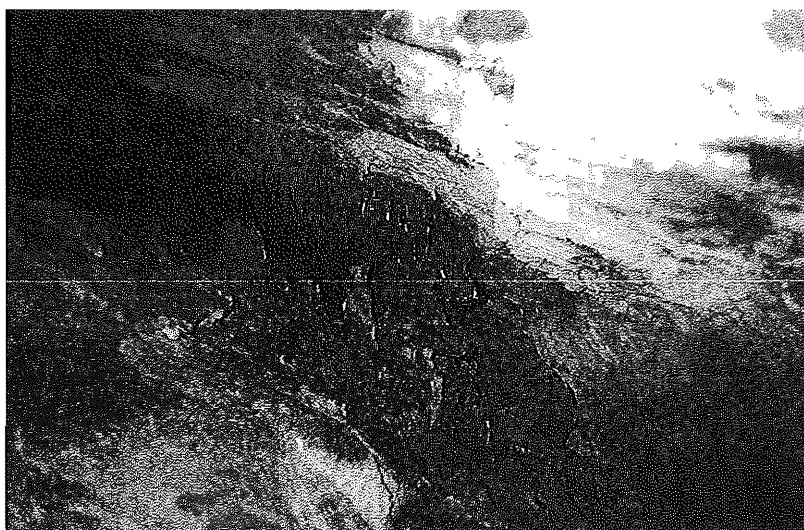
COVA DE LA SERP

CAMARASA
(LA NOGUERA)

Topo: J. Gutiérrez
L. Pérez
D. Domínguez
A. Mòdol

1998
GELL

Avenc de l'Estreta
a Camarasa.

MÓN DE FOSCOR

Mons de tenebres, condemnats fins a la fi de les muntanyes a no veure la llum de la lluna, a no conèixer la del sol.

Corcats pels fluids viscerals de les serres, amb excrescències concrecionades, regalimades de les seves mares, formant passatges de foscor amb llances i espases de terrors. Catau d'aranges, cuques i muricees, femers de gralles i pastors.

Laberints sense sortida amb pous insondables que s'endinsen en la foscor.

Amagatall de malfactors. Perills immensos perduts, diuen, hi ha dins d'aquest MÓN.

- SI MÉS NO! :

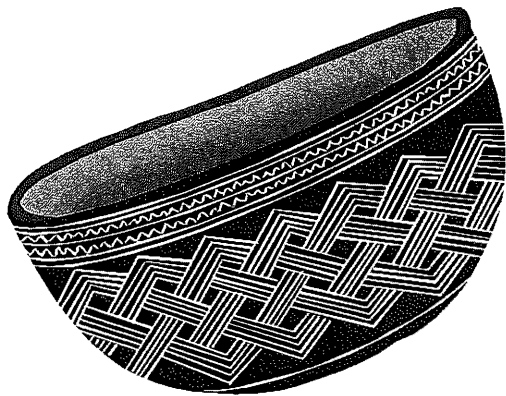
Són catedrals inacabades amb columnes barroques, cúpules gaudinianes, voltes ciclòpies, amb claustres que mostren al pas breu, de llums foranes, miriades d'estrelles i nebuloses, tinguin per terra llacs de cristall, fonts de tots els estils que amb el seu degotim, les omplen de sons musicals.

Les seves aigües, manses o tumultuoses, ens endinsen en el seu cor. Fan perles, "gours", colades, miralls i cortinatges.

Les parets engalanades amb estendards i blasons, escuts d'armes, ens mostren l'art i el gust de la natura per les belles arts.

És món conegut des de l'alba, aixopluc Neanderthal i homo-sapiens. Refugi de tempestes i gelades. Santuari des de la més remota antiquitat

Antoni Mòdol

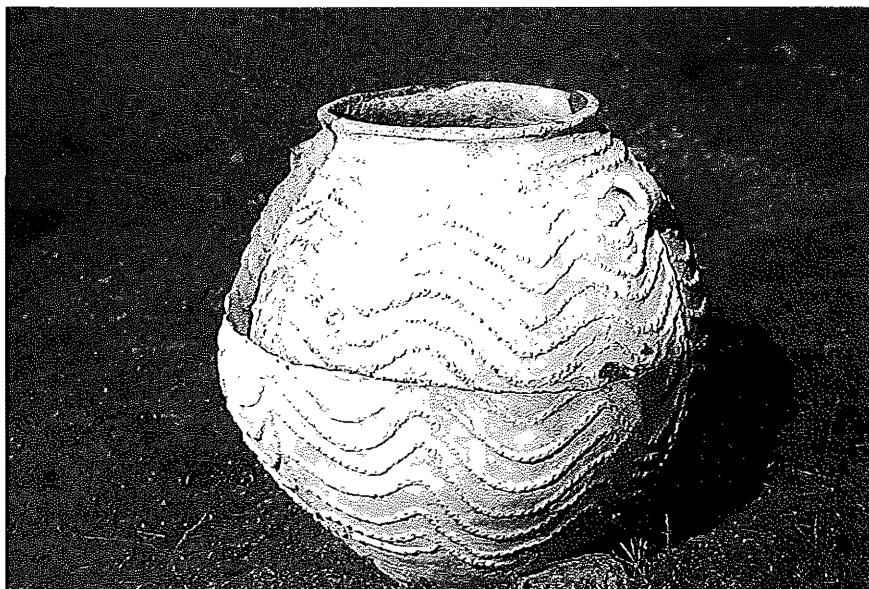
Coves del Rufino, crònica d'una descoberta

Text: Josep Lluís Gàzquez
Fotos: Antoni Satorra

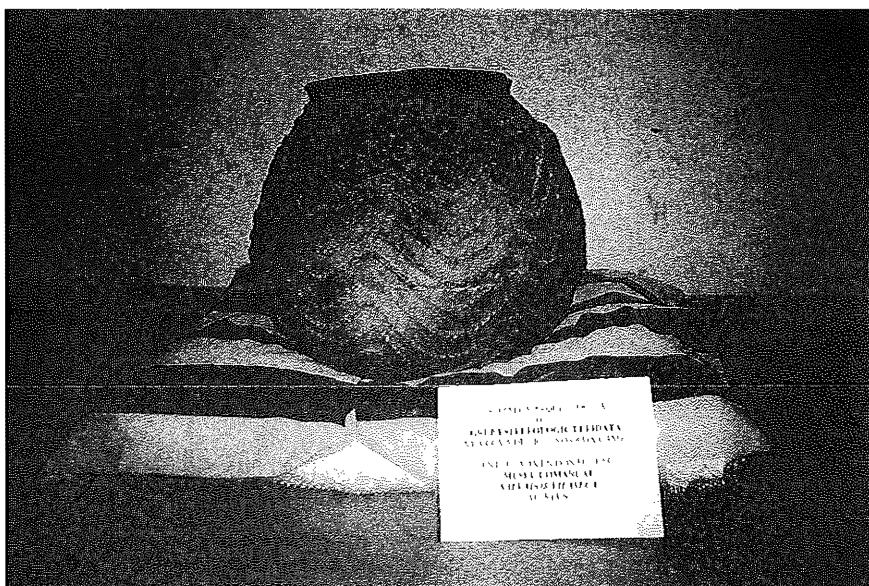
El Grup Espeleològic Lleidatà organitza regularment, potser a causa de la mitjana d'edat dels seus socis, sortides de caire familiar a cavitats de poca dificultat, amb la finalitat d'anar familiaritzant els més menuts amb el món subterrani (és habitual la presència de quatre o cinc «espeleòlegs/gues» d'edats compreses entre els 2 i els 10 anys).

El dia 16 de març de 1997 es va dur a terme la sortida programada a les coves del Rufino, a l'Alforja. El que havia d'ésser una d'aquestes col·lectives familiars (n'èrem quinze entre petits i grans), es convertí, amb el temps ens n'hem anat assabentant, en una molt important descoberta arqueològica.

Les coves del Rufino es troben situades al peu del Cingle Blanc, a la serra dels Motllats, prop de l'antic camí de l'Alforja a Arbolí. La cavitat es desenvolupa entre els buits deixats entre un gran caos de blocs despresos del cingle, pel retrocés sofert i aquest posteriorment s'han produït

Peça de ceràmica ensamblada al sortir de la cova del Rufino

La tina, un cop restaurada, durant l'exposició en el local del Centre Excursionista de Lleida

successives fases de sedimentació i nous processos clàstics que, veient la topografia existent, de l'any 82, i l'estructura actual de la cavitat, continuen avui dia, accelerats possiblement per la presència d'una pedrera en la mateixa façana del cingle dels Motllats.

Tot intentant reconèixer els diferents conductes representats a la topografia, vàrem accedir a una finestra penjada uns metres sobre la galeria d'entrada que, segons el plànol, donava accés a un petit conducte, aquest però ha quedat taponat per despreniments; en un racó una pila de peces de ceràmica de grans dimensions ens cridà l'atenció, de la seva posició es podia fàcilment deduir que havien estat deixades allí no feia gaires anys. Després d'un petit conclave decidírem de, un cop a Lleida, posar-nos en contacte amb el consoci del

centre i arqueòleg de l'Institut d'Estudis Ilerdencs, en Josep Ramon Gonzàlez, qui ens informà de la importància de la troballa i ens posà en contacte amb el Museu Comarcal Salvador Vilaseca de Reus. Un cop resolt els tràmits burocràtics, vam fer donació de les peces als serveis arqueològics del museu els quals s'han encarregat de la restauració. Aquesta peça de l'edat del bronze, de gran interès arqueològic, tant per les seves dimensions com per la integritat dels fragments (tan sols manca un petit tros d'uns quinze centímetres), ha estat exposada durant la primera quinzena del mes de setembre de 1997 al local social de l'entitat, dins de l'exposició commemorativa del Centenari de l'Espeleologia Catalana.

Fitxa d'entrada al museu:

Peça: Gerra de provisions de l'edat del Bronze.

Característiques: Ceràmica feta a mà, tècnica de cordons incisos, dos d'horitzontals rectilinis, la resta formant garlandes i quatre cordons verticals.

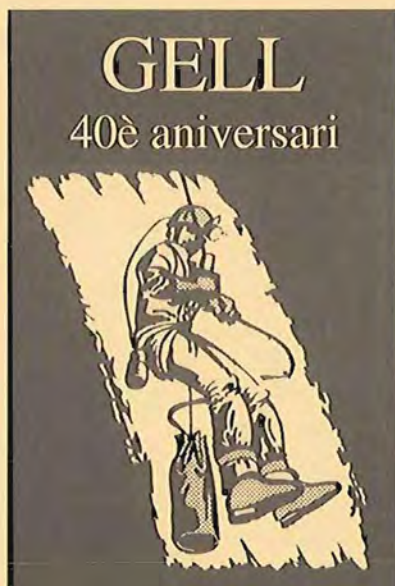
Dimensions: 52 cm de diàmetre màxim, 33 cm de boca i 61 d'alçada.

Estat: Estat de conservació excel·lent.

Antiguitat: 3.500 anys aproximadament.

Entrada: Trobada pel Grup Espeleològic Lleidatà, del Centre Excursionista de Lleida, a les coves de Rufino, municipi de l'Alforja, Baix Camp el dia 16 de març, i lliurada en donació al Museu Comarcal Salvador de Vilaseca de Reus.

Restauració: Netejada, empegada, consolidada i reintegrada per Eustaqui Vallés l'agost de 1997.

Notes d'espeleologia tretes dels butlletins del Centre

Text: Àngel Gàzquez Fàbregas

Recopilació de totes les notícies referents al GELL i l'espeleologia (més o menys abreujades) aparegudes en els Butlletins del Centre Excursionista de Lleida, a la seva II^a etapa, des del seu inici l'any 1958, fins la seva fi al desembre de 1992, en ser substituït per la revista bimensual *Aresta*.

L'any 1996 s'esdevingué el 40è aniversari de la Secció d'Espeleologia del Centre Excursionista de Lleida. L'any 1956 es nomenà per primer cop un vocal d'espeleologia a la Junta Directiva de l'Entitat, com a representant del Grup d'Exploracions Subterrànies, canviant al nom actual de Grup Espeleològic Lleidatà cap a l'any 1967. Atesa l'efemèride hem cregut oportú incloure en la nostra revista, en forma de separata, aquest treball que gentilmente ens ha cedit un dels socis més veterans de la nostra entitat.

1958

novembre

- I^r Concurs Social de Fotografia, premi a la millor fotografia d'espeleologia a Josep Sabaté.

1959

octubre

- El 20 de setembre es va fer una prospecció espeleològica a la cova dels Muricecs.

novembre

- II Concurs Social de Fotografia, premi a la millor fotografia d'espeleologia a Genís López Estadella.

desembre

- Assaig monogràfic sobre la cova del Tabac, per Ramon Pardell del grup d'exploracions subterrànies (continuarà).

1960

gener

- (conclusió de l'anterior assaig).
- El 14 de desembre, en la nova Junta del CELL, va ser nomenat Ramon Pardell com a vocal d'espeleologia i Júnior.

març

- Excursió el dia 24 d'abril a l'ermita de Sant Jordi (Camarasa) i avenc del bufador (anunci).

maig

- Relació de l'anterior excursió, visita de la petita cova del Cap del Mort, i a dalt de la serra Carbonera, van baixar a l'avenc del Bufador els senyors Cortés, Mallol, Pardell i Almacelles, profunditat 20 m.

octubre

- L'11 de setembre, exploració femenina a la cova de l'Escaleta (Camarasa) sota la direcció d'A. Almacelles.

desembre

- Visita a la cova del Forat de l'Or a Terradets.

1961

juny

- Campament Social de Primavera al Pla de les Pinasses (Sant Llorenç del Munt) on van visitar: la canal de Santa Agnès, la cova de Ses Corts i la cova del Manel de 700 m.

octubre

- Matinal a l'Espluga de Francolí, visita a la cova dels Ossos, longitud 100 m; la cova de les Aigües de 800 m. per R. Ricard, Carolina Betriu, Pepita Duaigües, M. Cortés, R. Pardell i R. Sala.

novembre

- Extens editorial: l'espeleologia a les nostres comarques.

1962

gener

- Nova Junta Directiva: vocal d'espeleologia: Miquel Mallol.

novembre

- Un grup format per Sirera, Quintana, Algar i Pomar, acompanyats per mossèn Freixes i Víctor Luque, recorregueren la cova dels Muricecs, a Cellers.

desembre

- Bivac a la balma de la cova del Bou a Sant Llorenç de Montgai, per un grup de nois de 15 a 17 anys: Quintana, Sirera i Lagarriga.

- Excursió a la cova dels Ossos a Vimbofí i la gran cova del Francolí a l'Esplugua.

1963

gener

- Nova Junta: vocal d'espeleologia Víctor Luque Salinas.

abril

- Excursió a les coves del Tabac i l'Escaleta (Camarasa).

1964

març

- El passat més de gener, un grup format per Víctor Luque, Xavier Sirera, Sefita Sirera i una amiga més uns joves de Soses, varen anar a Oliete (Terol) i baixaren a la cèlebre Sima de San Pedro, de més de 100 m.
- Nova Junta: vocal d'espeleologia Jesús Forcada.

juny

- Excursió a la cova de la Taverna al Montsant, vocal d'excursió: Alfred Almacelles, assistents 21.

juliol

- Excursió a la cova dels Muricecs per un grup de socis.
- Exploració (segurament la primera) de la cova de l'Orella a Terradets pels espeleòlegs Sans, Sirera i amics.
- Primer descens i exploració de l'avenc de la cova del Tabac a Camarasa per: J. Forcada, Sans, Sefita Sirera, V. Luque i amics.

agost

- Continuen les prospeccions a la cova de l'Orella, dirigides per l'entusiasta i actiu Sans.

setembre

- Segueixen les exploracions a la cova de l'Orella.

octubre

- Prospeccions a la regió de Santa Linya.
- Es prepara el primer cursat d'introducció a l'espeleologia amb sortides a les coves dels Muricecs, Forat de l'Or, l'Escaleta, el Tabac i l'avenc de la cova del Tabac.

desembre

- Segueix sota la direcció de l'espeleòleg X. Sans l'actual cursat d'Orientació i Formació Espeleològica.

1965

gener

- Col·locació del pessebre dels espeleòlegs a la cova de l'Escaleta.

març

- S'estan organitzant excursions al massís de Sant Llorenç del Munt i del Boumort.

maig

- Excursió de Pasqua a cova Simanya i cova de l'Erac a Sant Llorenç del Munt.

juny-juliol

- Extens editorial sobre la cova de l'Orella.
- Excursió a la cova Santa, a la serra del Montsant, de 180 metres de llargada, anunci per l'agost.

1966

gener

- Nova Junta, vocal d'espeleologia: Fermín Arqué Jarauta.
- Col·locació d'un pessebre a la cova d'Aixedegats, a les muntanyes de Prades (Creu de Castellfolit).

febrer

- Editorial sobre espeleologia.

abril

- Sortida al massís de Sant Llorenç del Munt: avenc del Llest de -56 m, avenc de Can Pobla de -45 m i avenc de la Codoleda de -18m a més de la llarga cova del Manel de més de 700 m.

maig

- Recorregut de diverses concavitats de la canal del Migjorn al Montsec de Rúbies: cova A, cova B, cova B' i cova C. La cova D no es va poder fer pel mal temps.

juliol

- Assistència al Campament celebrat a la vall de Serradell (la Pobla de Segur) organitzat per la Federació Catalana de Muntanyisme; recorregueren l'extensa cova de Cuberes de més d'un quilòmetre de llargada.

agost

- Quatre espeleòlegs, sota la direcció del vocal Fermín Arqué, recorren la cova de Cuberes i localitzen un nou avenc de 25 m (una primera).

octubre

- Dóna compte de les activitats que es desenvolupen a la vall de Serradell.

novembre

- Noves exploracions a la cova de Cuberes, topografiant 360 m per Fermín Arqué, Carles Capell, Ballespí, F. Serrano, Santacana, Tomàs, J. Delmàs i Xavi Sirera.

1967

febrer

- Nova Junta: continua com a vocal d'espeleologia Fermín Arqué Jarauta.

març

- Anunci de la sortida al congost de Mont-rebei amb visita de la cova Colomera.

abril

- Repeteix l'anterior anunci.

juliol

- Primera referència al Grup Espeleològic Lleidatà (del Centro Excursionista de Lèrida).
- Curset d'Exploracions Subterrànies juliol 1967; amb un extens programa i reglament.

agost

- Notes sobre el curset, visita a la cova dels Muricecs, al forat de l'Or i la cova de l'Orella.

setembre

- Altres notes sobre el curset.

novembre

- Sortida a la cova d'Aixedegats (Vimodí) pujant 20 m, per Serrando, Puigpinós, Rocaspana i A. i E. Bach.

desembre

- Un grup de GELL format per Josep Pol, Josep M. Soler i Lluís Sarrate, recorren la Cueva del Moro a la vall d'Añisclo durant 30 hores, parla de la seva llargada (1.200 m) amb sales de 150 m.

1968

febrer

- Nova Junta, vocal d'espeleologia Àngel Bach.
- Sortida a la Vall de Serradell per Carles Puigpinós, Àngel i Enric Bach i Lluís Sarrate, tots del GELL; avenc Barbuixell de 30 m i forat de la Bou.
- Sortida en recerca de la cova del Pou del Gel al Montsec de Rúbies, per Francesc Barnejo, Tomàs Garcés, Àngel Bach, Jacint Charles i Lluís Sarrate. No van trobar-se amb Enric Bach i Xavier Garreta per avaria del cotxe.

març

- El Grup Espeleològic informa: Reconeixement de la regió de Santa Linya per Josep Cots i Xavier Garreta.
- Prospecció a la cova de l'Escaleta per Àngel i Enric Bach, Josep Cots i Jacint Charles i Tim.
- Pels mateixos i Enric Valentí, reconeixement de la regió de can Boix entre Sant Honorat i la Roca del Corb.
- Pels mateixos i Tomàs Garcés, seguiment de la penya Roja (la Riba) i la cova-avenc del Gat.

abril

- Anunci del Curset d'Espeleologia patrocinat per la Federació Catalana de Muntanyisme.

maig

- Comunica que ha començat el curset.

juny

- Sortides del curset, pràctiques a la vall de Serradell, als avencs Barbuixell i Forat de la Bou, segona sortida a la Febró i tercera a Os de Balaguer.

juliol

- Els espeleòlegs assistents al Campament del CELL recorren el gran avenc La Bòfia dels Prats, de boca grandiosa i de 50 m de fondària.

octubre

- Espeleòlegs del GELL a Ojo Guareña; Àngel Bach i Lluís Sarrate participen en una expedició nacional.
- Conferència-col·loqui amb projecció de diapositives en color sobre l'expedició pels dos companys citats.

1969

febrer

- Àngel Bach, Enric Bach, Tomàs Garcés, Antoni Castellví, Jacint Charles i Lluís Sarrate realitzen un descens a l'avenc dels Esquirols; de 187 m de fondària, a la regió de l'Ordal.
- Nova Junta: vocal d'espeleologia, el president del GELL Àngel Bach.

juny

- Descens a l'avenc de Pouetons (Montserrat) de 144 m de fondària: M. del Pilar Andreu, Montserrat Terés, A. Castellví, J. Buñuel, F. Rubiella, J.M. Corrià, V. Martín, A. Bach i E. Bach.

juliol

- Inici del curset d'Espeleologia, amb el programa.

agost

- Editorial amb la finalització del curset; 10 aprovats i visites als avencs de la Febró (Prades) i dels Esquirols a l'Ordal, de 202 metres de fondària.

setembre

- Descens a l'avenc de Pi Rodó (la Riba) -105 m.
- Descens al Graller Gran Corralot (Montsec d'Ares) per la via del llac de la Verge -165 m, per M. Pilar Andreu, Montse Terés, Andreu Cots, J. M. Rossell, R. Oliva i els germans Enric i Àngel Bach.
- Exploració al mateix avenc de la via SAS.
- Exploració al Graller Petit de 30 m per J. Buñuel, A. Castellví, T. Garcés, V. Martín, F. Palau, J. Remacha i A. Sarrate.
- Primers treballs al forat de la Cabeçola a Fontllonga.
- Exploració de les cavitats del Montsec d'Ares, sector de Mont-rebei i Alçamora, primera a l'avenc de Mont-rebei de 42 m i exploració a l'avenc d'Alsamora de 110 m.

novembre

- Primera total a l'avenc d'en Miravet (Montsec d'Ares) de 54 m per Tomàs Garcés, Isidre Esteve, Charles, Antoni Castellví i Lluís Sarrate.
- Exploració a l'avenc del Boixaguer (Montsec d'Ares) per un nombrós grup.
- Prospecció a la cova del Drac (Sort) per Charles, Josep M. Corrià i Lluís Sarrate.

1970

gener

- Pessebre dels espeleòlegs a la cova de l'Escaleta (Camarasa).
- Nova Junta, vocal d'espeleologia Àngel Bach.

abril

- Fou reconeguda la cova del Pastor (Santa Linya) per Tim i J. Tomàs.
- Es prepara el curset d'exploracions subterrànies.

maig

- Anuncia el mateix.

juliol

- Grup Espeleològic; VII Curset Social d'Espeleologia, programa de sortides pràctiques i lliçons teòriques.
- Exploració de la Bòfia de Torremàs, més coneguda pel nom d'avenc Montserrat Ubach, no lluny de Coll de Jou per: Àngel Bach, J. R. Charles, Jordi Buñuel, Faustí Palau, Josep Qui, Antoni Castellví i J. Lluís Sarrate -210 m.

octubre

- Es refereix als núms. 11 i 12 del butlletí de l'Equip de Recerques Espeleològiques del CEC dedicat al Montsec amb 156 cavitats relacionades.

novembre

- 1ª Exploració absoluta a l'avenc dels Mollons (Puigcerver) -35m per Àngel Bach, Faustí Palau i Antoni Castellví.
- Descens a l'avenc del Boixaguer (Montsec d'Ares) -156 m i 500 m de llargada, per M. Pilar Andreu, Concepció de Dios, Àngel Bach i Antoni Castellví.

desembre

- Per Jesús Sarrate i Xavier Corrià, exploració de la cova de l'Obaga (Fontllonga).
- Exploració a l'avenc de Picamoixons (la Riba) -80 m en 5 hores, per Concepció de Dios, Montserrat Blanco, Mercè Roca, Antoni Castellví, Jordi Buñuel, Faustí Palau, Jordi Ferrer i els germans Molgó de Juneda.

1971

març

- Nova Junta; vocal nat Tomàs Garcés i Monclús, com a president del Grup Espeleològic.
- Cova d'Anàs per Jordi Buñuel (Mont-roig) -20 m.

abril

- Preparant el curset d'espeleologia, programa de sortides pràctiques.
- Campanya a la vall de Vió (Aragó) per Jordi Buñuel, Antoni Castellví, Faustí Palau i Josep Torres; cova de Garpes d'un quilòmetre i la cova dels Moros de 3 km.

juny

- Es parla del VI Curset Social d'Espeleologia amb les sortides a fer.

juliol

- Graller Gran de Corralot per les vies Primer Dia i X, per Antònia Ballart Tonya, Alcaine, Antoni Castellví, Josep M. Corrià, Tomàs Garcés, Rafael Guijarro. 1ª Provincial femenina a càrrec de l'Antònia Ballart per la via Primer Dia de -92 m.

agost

- Ha finalitzat el Curset social d'Espeleologia.

setembre

- Exposició de fotografies de tema espeleològic a l'IEI.

octubre

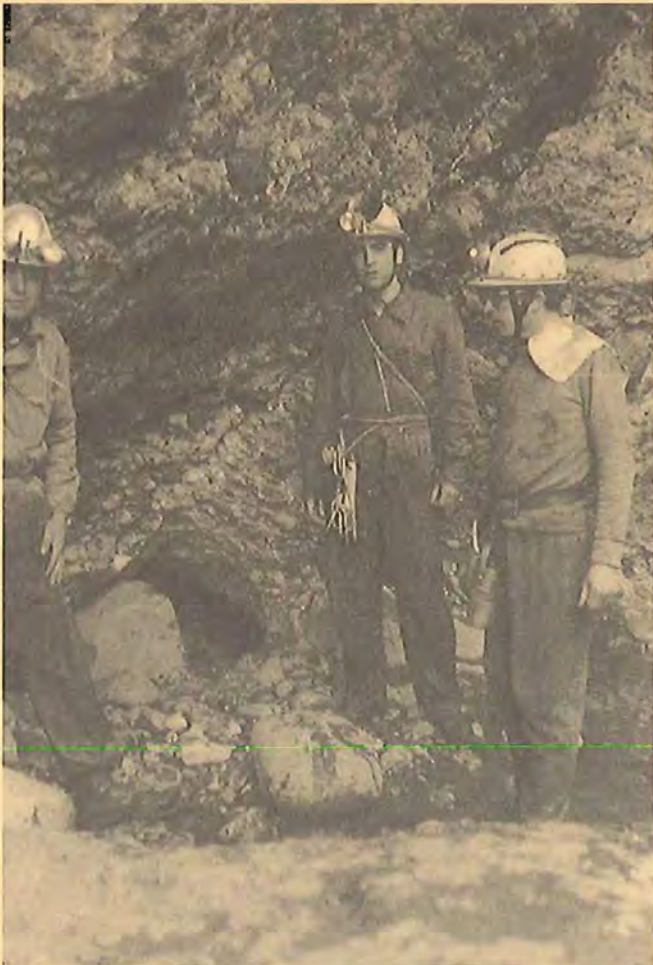
- Avenc del Boixaguer (Montsec d'Ares) -156 m per Tomàs Garcés, Ramon Castillo, Tonya Ballart i Matilde Utrillo.
- Avenc de Miravet (Montsec d'Ares) -54 m. per Tomàs Garcés, Xavier Badia, Matilde Utrillo, Carme Sisó i Tonya Ballart.
- Cova de Solencio i cova Chaves (sierra de Guara) per Tomàs Garcés, Antoni Castellví, Tonya Ballart, Matilde Utrillo, Ramon Castillo i Carme Sisó.
- Avenc del Boixaguer, per Josep M. Corrià, Xavier Badia, Tonya Ballart, Carme Sisó, Soledat Ballesté i Antoni Mòdol.

novembre

- Descens a la Bòfia del Prats (Bóixols) -54 m per Sole Ballesté, Carme Sisó, Pili Peralta, Tomàs Garcés, J. M. Corrià, Antoni Palou, Ramon Castillo, germans Olòndriz i J. Mª Molgó.
- Anunci de la col·locació d'un pessebre a la cova de Chaves (serra de Guara) es farà una missa a l'entrada.

desembre

- Torna a parlar del pessebre.
- Avenc Alsamora (Montsec d'Ares) -113 m per J. M. Corrià,

Preparats per entrar a la Cova de Cuberes (any 1970).

Lluís Abenoza, Ramon Castillo, Antoni Mòdol, germans Olòndriz, Ramon Teixidó, Àngel Arroyuelo i Miquel A. Fernández del Grup Espeleològic Foment Martinenc.

- Descens a la Sivinota (Garraf) -120 m per J. M. Corrià, Lluís Abenoza, Ramon Castillo, Tomàs Garcés, amb Domènec Vedo 'Mingo' del C.E. Talaia de Vilanova i la Geltrú.

1972

gener

- Descens a l'avenc del Gat (la Riba) per tres membres del GELL.
- Col·locació del Pessebre del GELL a la cova del Chaves a la serra de Guara amb 27 assistents.
- Descens a l'avenc Miravet (Montsec d'Ares) -54 m, per Ramon Castillo, Antoni Mòdol, Antoni Sarrate, Lluís Abenoza, Miquel Àngel i Lluís Olóndriz.

març

- Nova Junta: vocal nat pel GELL, Tomàs Garcés.

setembre

- Avenc del Boixaguer per Josep M. Corrià, Ramon Montalà, Lluís i Miquel A. Olóndriz
- Cova del Brugal 279 m per Josep M. Corrià, Ramon Montalà, Lluís Olóndriz, Miquel A. Olóndriz, Xavier Badia i Carme Sisó.
- Avenc de Boixaguer -156 m per Montserrat Lladós, Soledat Ballesté, Tomàs Garcés, Xavier Corrià, Josep L. Abenoza, A. Escuer, P. Nogués i I. Masip.
- Cova Solencio de Bastaràs, per Tomàs Garcés, Josep L. Abenoza, Antoni Castellví, Xavier Badia, Miquel A. i Lluís Olóndriz, amb 800 m de vies.
- Graller Gran del Corralot -165 m per Antoni Castellví, Ramon Montalà, Albert Escuer, Pere Nogués, Àngel Martí i Miquel Olóndriz.

octubre

- Graller Gran del Corona (Montsec d'Ares) -113 m per Miquel Àngel i Lluís Olóndriz, Josep Lluís Gàzquez, Conxita de Dios, Carles Gené, Antoni Castellví, Àngel Martí i Albert Escuer.

novembre

- Graller del Boixaguer, per Antoni Castellví, Antoni Linares, Emili Sala, Lluís Olóndriz, Miquel A. Olóndriz i Ramon Montalà
- Graller Mitjà del Corralot -30 m per Josep Mª Molgó i Miquel A. Olóndriz.
- Graller Gran del Corralot, per Fermín Ribes, Miquel A. Olóndriz, Josep M. Molgó i Antoni Linares.

desembre

- Avenc de la Bòfia del Prats, Bóixols -54 m per Ignasi Masip, Pere Nogués, Josep L. Gàzquez, Albert Escuer, Carles Gené i Antoni Castellví.
- 1ª absoluta a l'avenc de Peracalç per A. Bach, J. M. Corrià, A. Martí, L. Olóndriz i E. Bach -30 m.
- Avenc del Pi Rodó (la Riba) -99 m per R. Montalà, L. Olóndriz, I. Masip, A. Escuer, J. L. Gàzquez, P. Nogués, E. Sala, M. Ferruz, A. Linares, I. Montañola i A. Martí.

- Avenc Escletxa de Minguera (Sant Miquel de la Vall) -40 m per Emili Sala, Antoni Linares, Fermín Ribes, Miquel Ferruz i Antoni Pérez.

1973

gener

- Cova avenc del Rat-penat (la Riba) per Lluís Olóndriz, Joan Ramon Cases, Àngel Martí, Ignasi Masip, Albert Escuer, Pere Nogués, Carles Gené i Ramon Montalà.
- Avenc d'Alcampell -30 m. per Pere Nogués, Albert Escuer, Ignasi Masip, Carles Gené i Lluís Olóndriz.
- Col·locació del pessebre del GELL a la cova de Chaves (serra de Guara) per un nombrós grup de socis.
- Nova Junta: continua vocal d'espeleologia Tomàs Garcés.
- Resum de les activitats més importants realitzades pel GELL l'any 1972.

abril

- Cova de Sant Miquel per J.M. Molgó, F. Piulats, M. Navàs i Lluís Olóndriz.
- Cova de la Febró per L. Olóndriz, A. Escuer, C. Gené i A. Martí.
- cova de la Platja, per P. Nogués, I. Masip, M. Purdonés, C. Gros, F. Piulats, M. Navàs i A. Escuer.
- Graller Mitjà del Corralot, per I. Masip, A. Escuer, P. Nogués, J. L. Gàzquez, L. Olóndriz, A. Martí, F. Piulats, M. Navàs i J. M. Corrià.
- Avenc Montserrat Ubach -210 m per F. Piulats, A. Martí, E. Sala, M. Ferruz, A. Linares, A. Escuer, I. Masip, C. Gené, P. Nogués, L. Olóndriz, J. L. Gàzquez i T. Garcés.

abril

- Cova de la Platja (Congost de Terradets) amb 3 assistents.
- Cova de Sant Miquel (Montsec d'Ares) amb 2 assistents.
- Graller Costa d'Alzina (Montsec d'Ares) -53 m.
- Graller Petit del Corralot (Montsec d'Ares) -20 m amb 5 assistents.
- Graller Gran del Corralot (Montsec d'Ares) -165 m amb 5 assistents.
- Avenc de la Geltrú, avenc Lluís Solà i avenc de l'Ascensió, tots al massís del Garraf, 11 assistents.

maig

- Cova Escaleta (Camarasa) 250 mh, per 5 components.
- Cova de la Platja (Terradets) 73 mh, per 4 components.
- Avenc del Rat-penat (la Riba) -80 mv, per 8 components.
- Avenc del mirador (Montsec de Rúbies) 25 mv, per 8 components.

juliol

- 2a exposició fotogràfica d'Espeleologia a l'IEI.
- VII Curset Social i Provincial d'Espeleologia, patrocinat per la Federació Catalana, Programa.
- Graller Gran del Corralot per les vies Bonica i Directa. Descripció.

setembre

- Article: Les noies i l'espeleologia per Guzmán.

octubre

- Exposició de fotografies d'Espeleologia al Cinema La Lira de Tremp, mitjançant el C.E. de Tremp.

desembre

- Pessebre del GELL a la cova de la Taverna entre les Serralades de la Llena i Montsant. Anunci.

1974

gener

- Sopar de germanor del GELL, es lliura una placa al seu president, Sr. Tomàs Garcés.

febrer

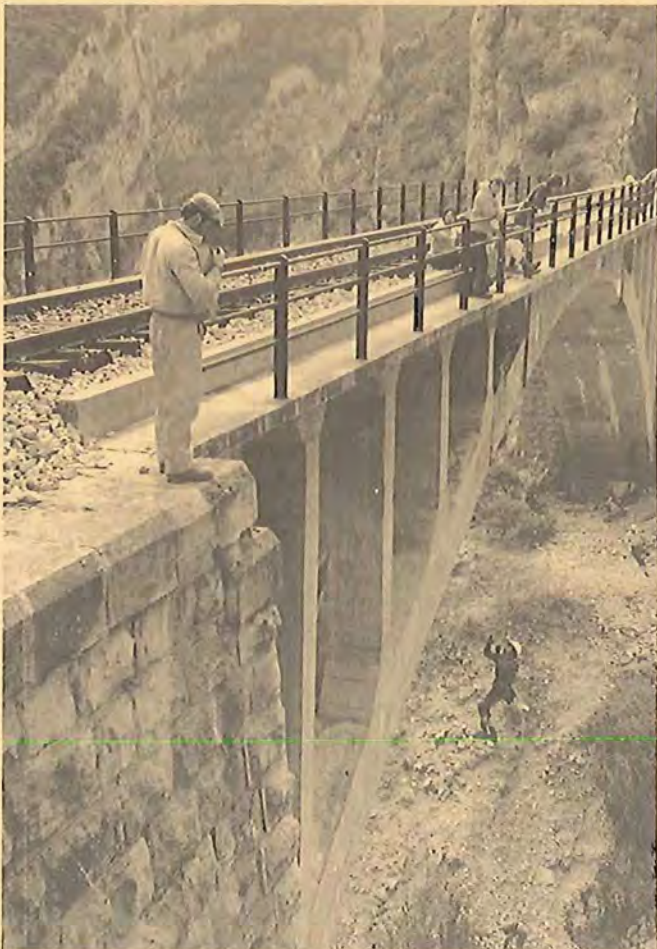
- Nova Junta: vocal secció d'espeleologia Ramon Castillo Miranda.
- Nota sobre activitats del Grup.

març

- Pràctiques al Pont de Roca Regina; Rappels i Electrò.

abril

- Exploració del terreny entre la canal d'Osca i la canal de Xitxi, M. C. Calvet, M. T. Godàs, L. Olóndriz i J. L. Gàzquez.
- Avenc del Puig de Març (La Riba) -48 mv, i 310 mh, per L. Olóndriz, M. C. Calvet, R. Ribes i Marcel.
- Avenc de la Ferla (Bages) amb tres pous de 100 m 60 m i 21m. per 4 companys.

Sortida de pràctiques al Pont de la Roca Regina (any 1973).

- Avenc de l'Arcada Petita (Garraf) 62 m, per J. Linares, P. Linares, J. Espinosa, C. Trilla, X. Piulats i M. Ferruz.
- Avenc de l'Esquerrà -205 m per R. Castillo, X. Piulats, M. Ferruz, C. Trilla i J. L. Gàzquez.

maig

- Avenc Carles Selicke (Garraf) Plans de Morella -97 m, per Lluís Olóndriz, Miquel A. Olóndriz, A. Escuer i J. L. Gàzquez.
- Exploració del Graller Gran del Corralot, per Ramon Sorribes, Joan Lluís Linares i uns companys de l'Espeleo Club de Sabadell.
- Exploració del la Fou de Bou (Bellver de la Cerdanya) 1.860 mh i 15 hores, per Carles Gené, Albert Escuer, Enric Barrio, Josep M. Molgó, Josep Vidal i Josep Lluís Gàzquez.

agost

- Avenc Negre (Montsec de Rúbies) -15 m, per Lluís Olóndriz, M. C. Calvet, M. A. Olóndriz, R. Massot i J. L. Gàzquez.
- Graller Costa d'Alzina (Montsec d'Ares) -54 m, per L. Olóndriz, R. Ribes, M. C. Calvet, M. Pach, R. Sorribes, E. Barrio, M. A. Olóndriz i J. L. Gàzquez.
- Graller Corona -113 m. i cova del Cambrot -20'70 m. (Montsec d'Ares) per M. A. Ferruz, R. Sorribes, J. M. Molgó, E. Barrios, J. Ll. Gàzquez i A. Linares.
- Graller Gran del Corralot per la via Bonica -92 m, per L. Olóndriz, M. A. Olóndriz, M. C. Calvet, R. Ribes i M. Pach.
- Forat del Gel (Montsec de Rúbies) -80m, per M. A. Olóndriz, R. Ribes i R. Sorribes.
- Avenc del Mirador (Montsec de Rúbies) primera exploració de les galeries inferiors, per L. Olóndriz, R. Ribes, R. Sorribes, E. Barrios, M. Pach i J. L. Gàzquez.

setembre

- Article a doble pàgina de T. Garcés "¿No o sí als Jumars?"
- Surt per primera vegada l'escut del GELL.

novembre-desembre

- Graller Gran del Corralot, per la via Bonica: Enric Barrio, Ramon Sorribes, Marcel Pach, Josep Lluís Gàzquez i un company de Saragossa.
- Avenc de Costa Dreta (Monistrol) per Albert Escuer, Carles Gené i Miquel Àngel Ferruz.
- La Fou de Bor, per Enric Barrio, Josep Ramon Massot i Josep Lluís Gàzquez.
- Graller del Boixaguer, per Miquel Àngel Ferruz, Ramon Ribes, Marcel Pach, Ramon Sorribes i Ramon Castillo.
- Article a doble pàgina: A la Fou de Bor.

1975

gener

- Cova del Clot del Torrent i cova avenc d'Alcampell, per C. Montoy, A. Martí, M. A. Olóndriz, J. R. Massot i J. L. Gàzquez.
- Graller Picon Bernat (Montsec d'Ares) -42 m, per M. Carme Calvet, R. Ribes, M. A. Olóndriz, M. A. Ferruz, J. M. Molgó i A. Castillo.
- Forat del Gel (Montsec de Rúbies) -80 m, per Lluís Olóndriz, M. A. Olóndriz, Jesús Sánchez, C. Montoy i J. L. Gàzquez.

- Avenc Pouetons (Montserrat) -164 m, per M. Carme Calvet, E. Sala, M. A. Ferruz i R. Castillo.
- Avenc del Mall -80 m i avenc de l'Arcada Petita -62 m (Garraf) per M. A. Olóndriz, J. M. Molgó i J. L. Gàzquez.
- Graller Mitjà del Corralot -30 m per R. Ribes, Lluís Olóndriz, J. Sánchez i R. Sorribes.
- Col·locació del Pessebre del GELL a l'avenc de la Febró de 60 mv i 600 mh.

febrer

- Nova junta: continua vocal d'espeleologia Ramon Castillo.
- Avenc Montserrat Ubach (Canalda) -210 m, per M. Carme Calvet, M. A. Ferruz, E. Sala i E. Barrio.
- Cova de la Loma de la Sima de la Sierra de Ejulve, Terol, 822m, per L. Olóndriz, M. A. Olóndriz, J. Sánchez i J. M. Molgó.
- Solencio de Bastaràs fins al pas de la Sirga, per A. Escuer, I. Masip, C. Gené i J. Vidal.
- Article a doble pàgina de Lluís Olóndriz: Cova de la Loma de la Sima. Descripció.

març

- Forat de la Cabeçola (Fontllonga), exploració i topografia per Lluís Olóndriz, M. A. Olóndriz, J. M. Molgó, F. Ramos i J. R. Massot.
- Graller del Boixaguer, neteja de la cavitat, per R. Ribes, R. Castillo, R. Sorribes, R. Llasera, E. Barrio, E. Sabaté, J. Lores i C. Montoy.

juny

- Graller del Boixaguer (Montsec), per 5 components.
- Avenc de Pouetons (Montserrat), per R. Castillo, E. Sala, M. A. Ferruz i M. C. Calvet.
- Grallera d'Alsamora i cova del Cambrot per R. Castillo, J. Espinosa, J. M. Molgó, E. Barrio, C. Montoy, M. A. Olóndriz i J. Sánchez.
- Cova del Corral I i II, cova avenc de la Vinya Vella i cova del Furó, per J. L. Gàzquez i J. R. Massot i components de grups de València, dins de les IX Jornades Espeleològiques Valencianes, celebrades a Pinet i Serra del Buscarro (València).

juliol

- Avenc de Torremàs o Montserrat Ubach, 4 components, descripció per Ramon Castillo.

agost-setembre

- Article de E.B.A. a una pàgina, sobre la Torca del Carlista.
- Comitè Català d'Espeleologia, V Simposi d'Espeleologia Espeleoquaternari.

novembre-desembre

- Article de pàgina sencera de Miquel Àngel Olóndriz titulat: "Impressions d'un Campament Espeleològic".

1976

gener-febrer

- Campament al Graller Gran del Corralot, per J. M. Molgó, M. A. Olóndriz i C. Montoy.

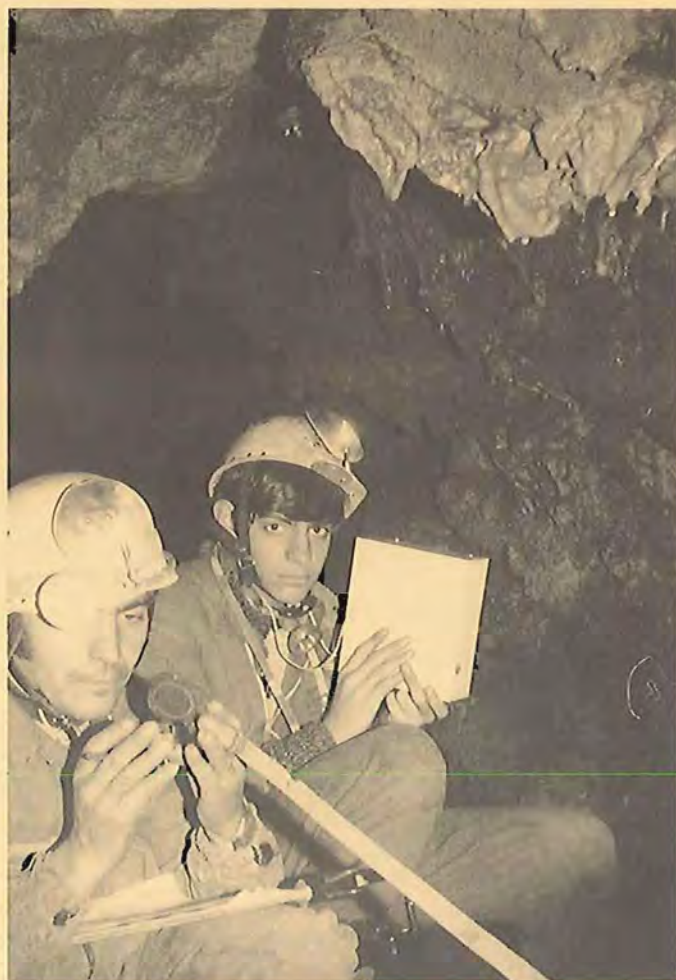
- Cova Marimanya (Vall d'Aran) per R. Castillo, A. Sarrate i J. Sarrate.
- Avenc del Bruc, Campgràs (Garraf) -120 m, per R. Castillo, E. Barrio, M. A. Olóndriz, J. M. Molgó i F. Ramos.
- Pràctiques d'electró i corda al Pont de la Roca Regina, 8 participants i a Sant Llorenç de Montgai, 7 participants.
- Diverses activitats programades. Dibuix del patró dels espeleòlegs Sant Fos-los-Ploms.

març-abril

- Article de quatre pàgines titulat "L'Espeleologia, ciència o esport" de J. R. Massot.
- Fotografia del Forat del Gel, per Lluís Olóndriz

juliol-agost

- Avenc Emili Sabaté -45 mv i avenc Passant -31 mv al massís del Garraf, per Albert Escuer, Ignasi Masip i Montserrat Perpinyà.
- Graller Gran del Corralot pels mateixos més Carles Gené.
- Cova d'Arinsal, Forat de les Gralles i cova Margineda a Andorra, per Josep Ramon Massot, David Mas, Josep Lluís Gàzquez i un company d'Andorra.
- Avenc de l'Arcada Petita -62 mv (Massís del Garraf) per Albert Escuer i Ignasi Masip.
- Cova-avenc Puig de Marc (La Riba) 310 mh i -45 mv, per Miquel Àngel Olóndriz, Ricard Calzada i Francesc Ramos.

Topografiant a la Cova del Furó, Pinet - València (any 1975).

Cova de la Loma de la Sima, Ejulve (any 1975).

Assegurant l'ascens amb escala al Graller del Boixaguer (any 1975).

- Cova de Cuberes fins a la boca del Pou (3.000 m) per Miquel Àngel Olóndriz, Ignasi Masip, Albert Escuer i Ramon Sorribes.
- Cova de Cuberes 3.500 mh i -50 mv, per Miquel Àngel Olóndriz, Francesc Ramos, Ramon Castillo, Àngel Martí i Josep Lluís Gàzquez.
- Cova Toralla, 2 components.
- Forat del Pont Alt, 5 components.
- Avenc Campgràs, avenc Carol, avenc Fragata i avenc Llamp, Massís del Garraf, 5 components.
- Graller Gran del Corralot via Bonica, 7 components.
- Avenc Carles Selicke, Garraf, 4 components.
- Avenc Pi Rodó, situat a Pinatell, 5 components.
- Descripció (mitja pàgina) de la cova de Cuberes, per Josep Lluís Gàzquez. Fotografia del Graller Gran del Corralot, via Bonica, de L. Olóndriz.

setembre-octubre

- Avenc de Julivert -22,35mv i cova de la Mata -11,2 i 100 mh (Poblet), per J. R. Massot i J. L. Gàzquez i cova Assedegats 144 mh i -14,5 mv pels mateixos.
- Cova avenc del Puig de Marc (la Riba) -45 m i 130 mh, per E. Filella, M. C. Manonelles, A. Martí i M. A. Ferruz.
- IV Curset Provincial d'Espeleologia, sortides pràctiques al pont de la Roca Regina, Graller Costa d'Alzina, avenc de l'Arcada Petita i Forat de l'Or.
- Sortida a Villanúa (Osca) Coves Vieja o de la Guixa, Nueva i los Rebecos, per J. Lluís Gàzquez, Enric Fillat i J. R. Massot.
- Bivac remullat al Graller Gran del Corralot, per 4 components. Escriu R. Ribes.
- Fotografia de M. A. Olóndriz al Graller Gran del Corralot.

1977

gener

- Informació sobre l'Assemblea Extraordinària del Comitè Nacional d'Espeleologia.
- Avenc Ascensió, al pla de Campgràs, 5 components.
- Quatre membres del GELL van a Bilbao a fer exploracions conjuntes amb un grup espeleològic, pertanyent a la Cia. Alpina de la Creu Roja, al Massís d'Ítxina; Cueva Supelegor de 1.600 mh, Cueva Supelegorri de 60 mh, Sima Cueva IC-5 de 40 mh, Sima Lleida (primera del GELL) de 8,5 m, Torca del Carlista i Cueva de San Pedro.
- Dibuix humorístic d'una plana descrivint una cova.

febrer

- Cueva de la Loma de la Sima (Terol) de 822 mh i 58 mv per 4 components.
- sima de San Pedro (Oliete, Terol) de 112 m.v. i gairebé els mateixos de diàmetre, pels mateixos quatre d'abans.
- Pessebre del GELL a la cova de la Taverna (Montsant).

març

- Nova Junta: Continua vocal del GELL Ramon Castillo i Miranda.

juny

- Una pàgina "A propòsit d'una visita a la Cova del Brugal", per Manuel Cortés.

setembre

- Exploració al Baborell de la Dona Morta per Josep Ramos, Pere Cots, Joan Marca, Jordi Gort i J. Lluís Gàzquez, descripció completa.

desembre

- Partit de futbol entre pouers i pujaparets al camp de futbol de Camarasa, van guanyar els pujaparets per 4 a 2.

1978

gener

- Cova Negra de Matasolana, per Manuel i Albert Cortés, descripció detallada.
- Zona d'Ejolve (Terol) per Pere Cots, Enric Filella, J. R. Massot i J. Lluís Gàzquez; Cova Eulàlia, dita també La Loma de la Sima, descripció detallada.

febrer

- Avenc de l'Arcada Petita, per Montse Perpinyà i Albert Escuer, s'aprofita per deixar un petit pessebre.

abril

- "La cova de coll de Monecs" article d'una pàgina signada per Sebastià Teixidó.

juny

- "Miquel Àngel Ferruz 'Bala' mort baixant de la Pica d'Estats víctima d'una allau"; necrològica, per Jesús Lorés.

juliol-agost

- Exploració de la cova del Botet de Casa Rei (1.146 m) per Jaume Biosca, Enric Filella i Josep Lluís Gàzquez, descripció detallada.
- Exploració dels avencs de l'Ascensió - 84 m i avenc d'en Carles Selicke -135 m (Massís del Garraf), per Montse Perpinyà, Albert Escuer, Ignasi Masip i Josep Lluís Gàzquez.
- Exploració de les coves de Supelegor, Itxutlegor i Balzola (massís d'Ítxina), prop del poble de Villaro (País Basc), per Albert Escuer, Ramon Sorribes i J. L. Gàzquez.

setembre

- Forat del Gel (Montsec) per J. Montanyà, A. Rajadell, C. Balasch, J. R. Massot, Pere Cots, A. Amor i C. Masfret.
- Forat del Sabó (la Riba), per Lluís Pérez i Carles Balasch.
- Cova del Mamut (la Riba), per L. Pérez i J. M. Cerezo.
- Graller de Costa Alzina (Montsec) per A. Martí, L. Pérez, J. Montalà, J. Biosca i J. Sorribes.
- Cova de l'Escaleta (Mont-roig) 216 mh, per L. Pérez i C. Balasch.

novembre

- Cova d'Atxipí 70 mh i - 50 mv. Avenc d'Atxipí 1.100 mh i -132 mv a Salvatierra (País Basc) per Josep Lluís Gàzquez, companys de mili i del G. E. Alavés, descripció.
- Avenc del Pouetons (Montserrat, regió d'Agulles) -144 m, per Albert Escuer, Francesc Ramos, Joan Marca, Jordi Gort i Jaume Biosca.
- La Fou de Bor (Bellver de Cerdanya) 1.860 mh, per Carles Gené i Albert Escuer.

Cova d'Itxulegor, Massís del Itxina - País Basc (any 1978).

1979

gener

- Cova de los Goros (Vitoria) per J. L. Gàzquez i tres companys de mili de Balaguer.

febrer

- Exploració de la Fou de Balet (la Riba) per Josep Maria Molgó, Ferran Pera, Josep Ramon Massot i Josep Lluís Gàzquez. Descripció detallada.
- Avenc del Topògraf i avenc de l'Esquirol (regió de l'Ordal), descripció detallada. 3 membres.
- Cova Negra de Matasolana, avenc de Sant Gervàs i esclatxa d'en Minguera (Sant Miquel de la Vall), amb 3 membres.

març

- Nova Junta: vocal President del GELL, Ramon Montalà.

abril

- Graller de la Costa d'Alzina - 54 m, per 8 membres del grup.

juny

- Cova de la Dama d'Amboto (Amboto'ko Damea Koba) Elgaun'ko Koba, Balzola'ko Koba (Daima), Batasuna Zuloa (Murua-Gapei) Landabarso (Oyarzun) per Josep Lluís Gàzquez i companys de la mili al País Basc.

juliol-agost

- Avenc de Sant Gervàs (alta conca del Barcedana) per M. Sisó, J. M. Cerezo, L. Pérez, A. Rajadell i J. C. Balasch.
- Avenc dels tres Grans, avenc del Lluç, cova de la Riba, cova del Mamut, per L. Pérez i J. M. Cerezo, pels mateixos: cova de Sant Miquel (Moror) i cova del Brugal (Alsamora).
- Forat del Gel, per Alfons Rajadell, J. C. Balasch i M. Viladrich.

setembre

- Cova d'Aitz Zorrotz (Escoriaza, País Basc) per J. L. Gàzquez i uns companys de Balaguer.

octubre

- Curset d'Espeleologia, programa i dates.
- Cova Lucien Briet (Sierra de Guara), descripció per J. L. Gàzquez.
- Covacho de Belén i recerca del Covacho del Trucho al riu Vero, Collada de San Caprasio, per Joan Carles Sisó i Berta Iglésias; Prósper i Elisabeth Mata (francesos).

novembre

- Partit de futbol entre Escaladors i Espeleòlegs, és la VII edició d'aquest partit al camp de futbol de Camarasa.

desembre

- Crònica del Curset, sortides a Roca Regina, cova-avenc del Rat-penat, al Puig de Marc (la Riba), massís de Garraf, avenc de l'Arcada Petita i als Grallers del Corralot (Montsec d'Ares). Descripció firmada per Ferran.
- Botet de Casa Rei (Esplugafreda) a la Serra de Lleràs, 4 membres.
- Cova Cartanyà (la Riba), per 3 membres del grup.
- Cova Fonda de Salomó, per 2 membres del grup.

1980

gener

- Cova de Sant Urbà (Santa Linya) descripció completa amb dibuixos de la planta i seccions, topografiats per J. L. Gàzquez i Albert Escuer.

febrer

- Coves núm. 1 i núm. 2 del Cingle de Correís (Llimiana), descripció completa amb dibuixos de planta i seccions, topografiada per J. L. Gàzquez.

març

- Espluga Llorna (serra de Lleràs) per J. L. Gàzquez, descripció.
- Nova Junta: vocal president del GELL, Ferran Pera

abril

- Avenc del Mirador (Fontllonga) descripció completa per J. L. Gàzquez.

juny

- Cova dels Muricecs (Castillonroi) descripció completa per J. L. Gàzquez i Lluís Olóndriz.

juliol-agost

- Exploració de l'Espluga de la Fageda o Grallera de Castellet (la Terreta, prop d'Espluga de Serra) per J. Mª Molgó, Antoni Serrate, Josep C. Balasch i Josep Cerezo.
- Exploració de la cova d'Alcampell per Jordi Morata, Lluís Freixinet, Pere Cots i Ferran Pera.
- Exploració de l'avenc del Remigi Molí (La Terreta altra vegada), per Lluís Pérez, Josep Cerezo, Pere Cots i J. Mª Molgó.
- Sortida a la Riba, avenc del Fang o Cova Cartanyà i cova del Mamut, per J. Balasch, J. Abella i J. Baigol.

setembre

- Espluga de la Fageda o Graller del Castellet (propera a Castellet, la Terreta), per J. M. Molgó, Josep Cerezo i Josep Balasch.
- Avenc del Remigi Molí (prop del poble de Castellet), per Josep M. Molgó i Lluís Pérez.
- Cova d'En Janera, Serra de Lleràs, prop del poble de Gurp, per Pere Cots, Lluís Pérez i J. L. Gàzquez.

octubre

- Forat Bong, Forat Fals, Mirador Nefer-Nefer, Balma de l'Enganyada i altres (Montsec de Rúbies) zona de la canal 42, per Pere Cots, J. M. Cerezo i Lluís Pérez.
- Cova Eulàlia o de la Loma de la Sima, Ejulve (Terol) per Alfons Rajadell, Josep Carles Balasch i Jordi Balasch.
- Avenc de la Febró (Serra de Prades) i cova d'en Seròs i la dels Igualadins, per Alfons Rajadell, Jordi Morata, Josep C. Balasch, Lluís Pérez, Jordi Balasch i Montserrat Moreno.
- Cova de la Mosquera (Beuda, Garrotxa), cova de les Feixes (Olot, Garrotxa), cova d'Anes (Prullans, la Cerdanya); no especifica els participants.

novembre

- Partit de futbol entre pouers i picapedrers, al camp de futbol de Camarasa.
- Escletxa d'en Minguera (Sant Miquel de la Vall) -40 m, per tres membres del grup.
- Cova del Brugal (Sant Esteve de la Sarga), el mateix dia l'avenc de Fontdepou 74 mh i -24 mv, per 7 membres del grup.
- Avenc de la Cabana d'en Gavarrà (Toloriu, Alt Urgell) de 425 mh i -63 mv, per Maurici Sisó, Lluís Pérez i Jordi Morata.
- Dóna notícies de varis descensos del riu Vero i altres excursions per marcar itineraris per la pròxima Guia del Montsec.

1981

gener

- Recorregut de la Fou de Bor (la Cerdanya), descripció completa.

febrer

- Nova Junta: vocal president del GELL, Josep M. Molgó.
- Forat Bong i Esquerda Bong, al Graell o canal del Pas de la Lloba (coneguda per alguns com canal 42), al Montsec de Rúbies.

- Cova Cuberes, galeries Badalona i Gelera, amb uns companys de Balaguer i Bell-lloc.

març

- Cova de Geguins (les Avellanes-Santa Linya), descripció completa amb topografia de Josep Lluís Gàzquez.

abril

- Cova de la Loma de la Sima (Ejulve, Terol), descripció per Montserrat Perpinyà, Ignasi Masip i Albert Escuer.
- Sima de San Pedro (Oliete, Terol), descripció pels mateixos.

maig

- Avenc de la Banya (Camarasa-Fontllonga), descripció completa amb topografia, per Josep Lluís Gàzquez.

juliol-agost

- Forat de Sant Alís.
- Graller del Clot de Pou -24m. (Sant Alís).
- Graller de la Corona -119 m i 105 mh.
- Balma de les Vaqueres.
- Pou dels Graells i pou dels Curs (Baronia de Rialb i Artesa de Segre), descripció completa amb topografia de Josep Lluís Gàzquez.

octubre

- Partit de futbol pouers-picapedrers.
- Forat de l'Or (Camarasa-Fontllonga), descripció i topografia per Josep Lluís Gàzquez.

novembre

- Cova Negra de Tragó de Noguera o de Pi Negre (Os de Balaguer), descripció i topografia per Josep Lluís Gàzquez.
- Graller mitjà del Corralot, per 4 membres del GELL.
- Graller gran del Corralot, per 9 membres del GELL.
- Sortida a la Serra de Lleràs.
- Cova d'Artús (Albinyana, prop del Vendrell).

desembre

- Partit de futbol entre pouers i picapedrers, 5 a 1 a favor dels escaladors.
- Descoberta d'un possible nou avenc a la vall de Literola, avenc del 75 aniversari.
- Fou de Bou (Cerdanya) galeries Badalona, Tuta Gran i Tuta Freda, 2.435 mh, per tres membres del grup.
- Cova Fonda de Tragó de Noguera (Os de Balaguer), descripció completa amb topografia. També la cova de l'Àguila, per Josep Lluís Gàzquez.

1982

gener

- Graller Gran del Corralot, via Bonica 112 m, per Carme Casals, Montse Perpinyà, Ignasi Masip, Albert Escuer, Josep Lluís Gàzquez i quatre companys de Barcelona.

febrer

- Nova junta: vocal Grup Espeleològic, continua Josep M. Molgó.

abril

- Complex de la Febró, 1.810 mh i -73 mv, per Roser Sebastian, Carme Casals i Josep Lluís Gàzquez.

- Cova de l'Aresta de Gelis (Camarasa-Fontllonga), descripció i topografia per Josep Lluís Gàzquez.

maig

- Nova Junta, continua com a vocal d'Espeleologia, Josep Maria Molgó i Orrit.
- Article sobre espeleologia al Montsec d'una plana.
- Cova del Barranc del Bosc, exploració de la cova del Tub.
- Forat de l'Or, 620 mh al congost de Terradets, per R. Sebastian, J. M. Molgó, J. Cerezo i J. Balasch.
- Cova Vallmajor (Albinyana) -67 mv i 395 mh, per 4 membres.
- Botet de Casa Rei, 1.170 mh a la Serra de Lleràs, per R. Sebastian, C. Casals, J. Cerezo, J. M. Molgó i J. L. Gàzquez.
- Cova del Brugal (Sant Esteve de la Sarga) per R. Sebastian, J. M. Molgó i R. Begué.
- Cova Negra de Corçà (Àger), descripció i topografia per Josep Lluís Gàzquez.

juliol-agost

- Graller Gran del Corralot, via Bonica, per Jaume Guiu, Roser Sebastian, Josep Manuel Cerezo i Josep Maria Molgó.
- Graller de Costa d'Alzina (Beniure) per Roser Sebastià, Carme Casals, Josep Maria Molgó, Josep Cerezo, Jordi Buñuel i Josep Lluís Gàzquez.
- Visita a la Cova de Graderes (Terol) per Montserrat Pons i Àngel Gàzquez.

octubre

- Curset Tècnic d'Espeleologia.

novembre

- Graller de Castellet o Espluga de la Fageda, -100 mv i 476 mh, per Carme Casals, Josep Cerezo, Joan Queralt, Josep Maria Molgó i Josep Lluís Gàzquez, amb descripció.
- Graller del Boixaguer -156 mv i 427 mh, per Roser Sebastià, Jordi Buixadera, Robert Begué, Ramon Molgó, Josep Maria Molgó i Josep Lluís Gàzquez.
- Forat del Graller-Font del Graller -89 mv i 211 mh, per Carme Casals, Jordi Buixadera, Robert Begué, Josep Maria Molgó i Josep Lluís Gàzquez. Situat al barranc del Muntanyó dels Llacs (afluent del Sant Nicolau, Aigües Tortes) a 2.220 m d'alçada.

1983

gener

- Resum del Primer Curset de Tècnica d'Espeleologia organitzat pel GELL. Sortides a les coves de Cuberes, Pouetons, l'Esquerrà i el Serrat del Vent.
- Avenc del 75 aniversari (LT-1), descripció i topografia per Josep Lluís Gàzquez.

febrer

- Activitats realitzades: cova d'Artús, forat del Vent, cova de Vallmajor, avencs dels Joans i avenc de la Cendra, per Josep Maria Molgó, Joan Baigol, Jaume Guiu, Juli Pintó, Xavier Castells i Adolf Castro.
- Bòfia de Torremàs o avenc Montserrat Ubach (Solsonès) -210 m, per Josep Maria Molgó, Roser Sebastià, Josep Lluís Gàzquez, Carme Casals, Bernabé Farré, Jordi Buixadera, Aurelio Amor i Lluís Pérez.

- Assemblea General del GELL, s'aprova la Junta directiva: president, Josep Maria Molgó; sotspresident, J. L. Gàzquez; secretari, Lluís Pérez; vocal de material, Ramon Farré; vocal de biblioteca, Carme Casals; delegat a Barcelona, Bernabé Farré.

març

- Convidats pels companys de SIRE de la UEC de Tortosa, visita a l'avenc des Mamelots, de 167 m, per Carme Casals, Bernabé Farré, Juli Pintó, J. M. Molgó, Josep L. Gàzquez i dos companys del grup de Tortosa.
- Cova del Masiet i cova Nova del Masiet (la Riba), per Carme Casals, J. M. Molgó, Jesús Sánchez, Jaume Guiu, Josep Lluís Gàzquez i un company de la Riba.
- Forat del Coscoll (Camarasa) descripció i topografia per Josep Lluís Gàzquez.

abril

- Anunci del XIII Curset d'iniciació a l'espeleologia.
- Cova del Serrat del Vent, per Jordi Buixadera, Robert Begué, Ramon Farré, Josep M. Molgó i Josep Lluís Gàzquez, amb companys del GEIG de Granollers. Descripció.

maig

- La Fou de Bor, de 1.860 m. per Carme Casals i Josep Lluís Gàzquez.
- Setmana Santa a Santander, per Aureli Amor, Josep M. Molgó, Jaume Guiu i Josep Lluís Gàzquez. Zona de San Pedro de Soba a 30 km de Ramales de la Victòria. Cueva de la Cañuela, Mortero de Astrana, Coventosa i Cullalvera del sistema Cueto Coventosa-Cubera.

juliol

- Resum del XIII Curset d'iniciació a l'espeleologia, sortides pràctiques al Botet de Casa Rei, Graller del Picon Bernat, Graller del Corralot i avenc dels Pouetons; amb 12 inscrits han aprovat 7 cursetistes.
- Cova d'Aso (vall d'Añisclo) per Carme Casals, Josep M. Lleida, Xavier Segarra, Carles Pelegrí, Josep M. Jiménez, Josep M. Espuñes i Josep Lluís Gàzquez.
- Els espeleòlegs més joves del centre: Jordi i Marc Iñíguez, Lluís i Pilar Bach, recorren la cova del Gel. Entre tots quatre tenen 22 anys.

agost-setembre

- Espluga de la Fageda, Serra de Lleràs. -98 m per 3 membres del grup.
- Avenc ERE (vall de la Renclusa, vall de Hecho), per Josep M. Molgó, Bernabé Farré, Josep Lluís Gàzquez i Jordi Gual de l'Espeleo-Club de Gràcia, descripció completa.

octubre

- Vall d'Asón; Sierra de Montillano (Cantàbria) Cueva Cullalvera, Sumidero Cellagua i Cueva Coventosa, descripció completa en dues pàgines.

novembre

- 1ª Setmana de la Divulgació de l'Espeleologia. Pel-Ícules: Les Alpes Subterranis, Les Belleses subterranies, La Grallera del Turbón y la Cueva del Buho. A la sala d'actes de la Caixa.
- Exploració del complex Fou de Bor-Tuta Freda.
- Cova d'Anes a Prullans.

- Cova d'Aso o Molf del Moro.
- Sistema Forat del Graller-Font del Graller a Aigües Tortes.
- Cova Colomera al congost de Montrebei.
- Immersió a les aigües del Sifó del Forat de l'Or, conjuntament amb un equip d'escafandristes lleidatans.
- Exploració de la cova de la Taverna per 3 membres del grup.

desembre

- Partit de futbol entre espeleòlegs i escaladors, arbitrant com sempre Pep Qui, guanyaren els espeleòlegs per 7 a 6.

1984

gener

- Graller del Boixaguer, -156 mv i 427 mh, per sis membres del grup.
- Arcada Gran (Ordal) -120 m per 6 membres del grup.
- Gouffre Monegou-Orri, -320 m. (Arieja, França), per Josep M. Molgó, Lluís Pérez, Aureli Amor i Jordi Gual (aquest últim de l'E.C. de Gràcia). Descripció completa per Josep Lluís Gàzquez.

febrer

- Assemblea General Ordinària del GELL, Nova Junta directiva: President Josep M. Molgó. Secretari, Lluís Pérez. Assessor tècnic, Josep Lluís Gàzquez. Assessor científic, Josep Carles Balasch. Relacions amb Barcelona, Bernabé Farré. Iniciació, Josep M. Lleida. Director revista, Juli Pintó.
- El GELL està preparant la publicació d'una revista divulgativa dins aquest any.

març

- Avenc dels Troncs i avenc del Pas de les Finestres, a la serra de Boumort, prop de Can Pitarell (Montanisell).
- Avenc de les Guitarres, al camí de l'ermita de Sant Quiles (carretera de Benavari).
- Avenc del Esquirols -189 m (Ordal), per 5 membres del grup.

maig

- Cova de San Miguel El Viejo (Coll de Peña Angulo, Àlaba). Descripció de Josep Lluís Gàzquez.
- Descens a l'Ur'ikobaso'ko Lezandi (Massís d'Itxina, Biscaia), per Josep Molgó, Jaume Guiu i Josep Lluís Gàzquez, descripció completa.

juny

- Fou de Bor, galeries Tuta Gran i Tuta Freda, per 4 membres.
- Cova Coventosa, Valle de Asón (Cantàbria), per Xavier Segarra, Adolf Castro, Lluís Pérez i Juli Pintó, descripció completa.
- Excursió Hostal Roig Cova Negra (Montsec) descripció per S. Teixidó.

juliol-agost

- Avenc de l'Esquerrà, via Anna Maria Pallejà (Olesa de Bonesvalls, Barcelona) -250 m, per Adolf Castro, Xavier Castells, Carles Masfret i Juli Pintó.

setembre

- El Solencio de Bastaràs (Sierra de Guara), per Lluís Pérez, Aureli Amor, Josep C. Balasch i Josep Lluís Gàzquez, descripció completa.

octubre

- Acaba d'aparèixer *El Montsec i Muntanyes Veïnes*, guia excursionista d'en Manuel Cortés del CELL, descripció de 180 coves i avencs (amb una important col·laboració d'en Josep Lluís Gàzquez, del GELL).
- La revista de divulgació espeleològica GRALLERA sortirà a finals d'octubre.
- Complex Fou de Bor, per la via del Sifó (Galeria Badalona) per Alfons Rajadell, Josep Lluís Gàzquez, Carme Casals, Carles Balasch, Niki Manuel Bota.
- Avenc dels Esquirols (Ordal) via Esquirols -189 m, per Jaume Guiu, Carles Masfret, Xavier Castells, Tomàs Morell, J. Pintó.
- Graller de Costa d'Alzina (Miravet) per Josep M. Molgó, Xavi Segarra i Bernabé Farré.

novembre

- Sistema Fèlix Trombe-Marcel Loubens: Gouffre Raymonde a Arbàs (França) i Gouffre Mille-Gouffre Pierre, descripció completa.

desembre

- Gouffre Mille, altra vegada, per Carles Masfret, Juli Pintó, Lluís Pérez i Aureli Amor, descripció per aquest últim.

1985

gener

- Torca del Carlista (Ranero, Biscaia), per Lluís Pérez, Juli Pintó i Aureli Amor, fitxa tècnica per aquest últim.

febrer

- Ha aparegut el núm. 1 de la revista GRALLERA editada pel GELL, resum de la publicació.
- Recerques al Montsec, cavitats resseguides: Querant Gran de Paús, Pouet de Mont-rebei, graller de Vaqueres, Forat dels Diners i Graller de Badia.
- Propera expedició espeleològica Kef-Toghobeit-85 (Rif-Marroc), anunci.

març

- Nova Junta, continua com a vocal-president del GELL en Josep M. Molgó.
- Cova de l'Orella (Terradets) per Albert Cortés, Josep Barberà i Eduard Ortiga.
- Recorregut total de la cova del Lladre (vessant nord del Mont-roig) per Albert, Jordi i Manuel Cortés, Eduard Ortiga i Leandre Rodríguez.

maig

- Projectió de l'audiovisual, expedició espeleològica al Kef-Toghobeit-85, al Marroc, per 7 membres del GELL.

juny

- Cova de la Platja, al congost de Terradets, per David Melé i Albert Cortés.

- Cova del Turó de Malpàs de Puigdoure (Vallès), per Jaume, Marcel i Lluís Biosca, Albert, Jordi i Manuel Cortés, Josep Cots i el Tap.
- Cort Fosca de Matarrodona (Vallès) per Marcel Biosca, Albert Cortés i el Tap.

juliol-agost

- Avenc del Cingle (Vilanova de Meià) -54 m.
- Forat del Vent-avenc de les Guitarres (prop de l'ermita de Sant Quiles) per sis membres del grup.
- Grotte de Peneblanque, sistema Fèlix Trombe.
- Cova de Santa Elena, a la vall de Bujaruelo. Principal exutori del sistema Arañonera.
- Cova de l'Espluga, a l'Espluga de Francolí, per Albert Cortés, Leandre Rodríguez, Eduard Ortiga i Josep Barberà.
- Cova de Geguins (Santa Linya) per Albert Cortés, Leandre Rodríguez i Josep Barberà.

octubre

- XV Curset d'iniciació a l'espeleologia, programa.

novembre

- Sistema Badalona B-15 B-1 (Escuain), una expedició de 26 persones dels grups: SIET de Tarragona, EGUME de Gavà, ACEM de Mataró i GELL de Lleida, assoleixen la 2a integral (continuarà).

desembre

- Continuació i final. Hi van participar 10 membres del GELL.

1986

gener

- Comentari a un article de la premsa de Lleida titulat Rescate ful en una cueva de la Sierra del Montsec

febrer

- Nova Junta del Centre, continua com a vocal del GELL Josep M. Molgó.
- Resum de l'Assemblea del GELL.

juny

- Relació de diverses coves i avencs visitats aquest hivern passat i topografies efectuades.
- Otxabide (Circ d'Itxina, municipi d'Orozco, Biscaia).
- Torca de Sarnos II (Carranza, Biscaia) i Itxulegor (Sistema de la Grieta Central).

juliol-agost

- Article titulat "30 anys després, rememorant fets de la història del GELL", per Josep Lluís Gàzquez.

setembre

- Sortida commemorativa del XXX aniversari del GELL, amb antics companys del grup, al Graller Gran del Corralot.

1987

febrer

- Nova Junta del Centre, continua com a vocal del GELL Josep M. Molgó.

març

- Comuniquen la sortida del núm. 2 de la revista de divulgació espeleològica GRALLERA.

maig

- Cova Cuberes, galeria de l'Ascensor, 14 espeleòlegs, descripció completa, dues pàgines, per comunicat anònim.

juny

- Activitats al massís de Gorbea (País Basc), per Lluís Pérez, Josep Lluís Gàzquez i la Carme, Josep M. Saureu, Carles Masfret, Soci, David Melé i Jaume Pedrós, la descripció es feta per aquest últim.

juliol-agost

- La cueva de los Chorros (Albacete), descripció completa, una pàgina, per J. L. Gàzquez.

setembre

- Ormazarreta'ko Leizea (Sierra de Aralar) situada a cavall dels territoris de Navarra i Guipúscoa, per Lluís Pérez i Josep Lluís Gàzquez; amb la Carme Casals i la Mercè Gàzquez com a equip de superfície.

octubre

- XVII Curset d'iniciació a l'espeleologia, programa de xerrades, sortides pràctiques i quadre docent.
- Descens del Mascún superior (Sierra de Guara) per Mercè i Josep L. Gàzquez, Lluís Pérez, Jordi Boldú, Jaume Pedrós i Albert Cortés, que és el que fa la descripció.
- Descens del Torrent de la Gavarra, per Mercè Gàzquez, Carles Masfret, Lluís Pérez, en Jaume, Albert Cortés i Josep Lluís Gàzquez, que és el que fa la descripció.
- Visita a la galeria Canela de la Fou de Bor, per Araceli Segarra, Carme Casals, Josep M. Molgó, Carles Masfret, Lluís Pérez, David Melé, el "Min" de Gavà, el "Petit" i companyia de Mataró i Josep Lluís Gàzquez, que és qui fa la descripció.

novembre

- "L'Espeleonauta", extens article, cinc pàgines, per Blai Montserrat i Calderó SAS-CELL.

desembre

- El sistema d'Alba (Benasc), per Juli Pintó, Xavier Castells, Tomàs Morell, Adolf Castro, Lluís Pérez, Albert Cortés, Jaume Pedrós i J. M. Saureu, extens article, tres pàgines, signat per L. Pérez, A. Cortés i J. Pedrós.

1988

gener

- Article de Jaume Pedrós: "Una sortida habitual d'espeleo, explicant les desventures frustrades d'una sortida amb Ramon Molgó "el Soci petit", Albert Cortés, en Lluís, J. M. Cerezo i Jaume Pedrós".

febrer

- Acords de l'Assemblea Ordinària del GELL. Sortida espeleoturística a l'Avenc d'Armand, Grotte de la Cocalière i Abîme de Bramabiau (França). Expedició de caire vulcanològic a l'illa d'Islàndia.

Celebració del XXX Aniversari del GELL al Graller Gran del Corralot (any 1986).

març

- Gouffre du Caladaïre, departament francès de Vaucluse, prop d'Avinyó, amb la visita a la Fontaine de Vaucluse, per Carles Masfret, Lluís Pérez, el Soci, Jaume Pedrós i Josep Lluís Gàzquez, com a *supporters* de superfície la Carme Casals, la Mercè Gàzquez i el Cerezo, descripció de Josep Lluís Gàzquez.

maig

- Gran festa cavernícola de l'espeleologia catalana a la cova del Salnitre (Montserrat), organitzada per la Federació Catalana d'Espeleologia.

juny

- Lleida-Islàndia 88, expedició vulcano-glacioespeleològica, presentació a la premsa, calendari de l'expedició.
- Article "Anècdotes espeleològiques" signat per Lluís Pérez Freixenet.

juliol-agost

- Article "La Fuga de Karkabitxueta" visita al massís de Gorbea, per Lluís, el Cerezo, la F-6 i Jaume Pedrós, signa aquest últim.

setembre

- Grotte de Trabuc, travessa integral, amb guies del grup de Montpellier.
- Sistema Arañonera, via d'escalada, entrenament abans d'anar a Islàndia.
- Descens del barranc del riu Formiga (Sierra de Guara), per 5 elements del grup, temps emprat: 3 hores.
- Just arribats d'Islàndia, crònica d'urgència de l'expedició espeleològica Lleida-Islàndia 88.

desembre

- Article "Ascensions Urbanes", descripció d'un viatge per Europa, hi eren Carles Masfret, Jaume Pedrós, Lluís Pérez i Albert Cortés, que signa.
- Descens del Gorgonchón al riu Formiga, petit engorjat al riu Formiga aigües avall de Las Gargantas del Formiga, per Mercè Gàzquez i Josep Lluís Gàzquez en 1 hora i 15 minuts.

1989

febrer

- Projeccions de diapositives, Expedició Islàndia 88 i baixades de barrancs, per membres del GELL.
- Article "Duende" sense signar.

abril

- Assemblea anual del GELL, es vol organitzar una "Setmana de divulgació".

maig

- Descens de barrancs, inici de campanya, Riu de la Vansa, per Jordi Clariana, el Soci, Antoni Satorra i Josep Lluís Gàzquez.
- 1r Curs d'iniciació al descens de barrancs, programa amb sortides pràctiques, al barranc del Bosc, riu Rialb, barranc d'Infern, barranc del Riu Formiga i barranc de Mascún.

juny

- "Los Chorros" o la complexitat d'un laberint. Descripció d'una excursió al parc de "Los Chorros" o "el nacimiento del Río Mundo" per la Mercè, en Carles, Txema i David, El Gàzquez, els Jordis Clariana i Farré, el Soci i Jaume Pedrós, que sotasigna.

juliol-agost

- A la portada, fotografia del Salt de "Peña Guara" (barranc de Mascún).
- Article "Achtung! Truita de patates a bord". Relat del viatge a Islàndia per Jaume Pedrós.
- Article "El GELL informa". Relació de diverses notícies d'espeleologia arreu del país i voltants.

octubre

- Una altra de Barrancs; riu Jordà (Israel), descripció per Albert Cortés.

novembre

- Grotte d'Agouzou, gorges de l'Aude (França), per Mercè Gàzquez, el Soci, Jaume Guiu, Carles Masfret, Jordi Clariana, Antoni Satorra, Xavier Plaza i Josep Lluís Gàzquez, que sotasigna.

1990

febrer

- Resum de l'Assemblea Ordinària Anual del GELL, renovació de la junta directiva del grup: president, Jaume Pedrós i Batlle; secretari, Carles Masfret i Gutiérrez; vocals, Jordi Farré i Hernández i Jordi Clariana i Maurel; membre d'enllaç Josep Maria Molgó i Orrit.

maig

- Projecte de publicació del *Catàleg de Coves i Avençs de la Noguera*, coordinador del catàleg: Josep Lluís Gàzquez.

juny

- 2n Curs de Descens esportiu de barrancs. Programa amb les xerrades i sortides pràctiques al riu de la Vansa, barranc de l'Infern, barranc del riu Formiga i barranc d'Escuain.

setembre

- Portada: Fotografia del barranc de La Vansa.
- Descripció del descens de barrancs de les Cascades de Liri (Castejón de Sos), amb croquis gràfic, per Josep Farré, Jordi Martínez, Mercè Gàzquez, Antoni Satorra, Jaume Gorgues i Josep Lluís Gàzquez.

desembre

- Assemblea General Ordinària dels membres del Grup Espeleològic Lleidatà. Anunci.
- Article a dues pàgines "Retrat d'una expedició crepuscular?". Descripció d'una nova travessa B-15 i B-1.

1991

gener

- "Integral Sistema d'Alba", descripció a dues pàgines per Jordi Farré, eren: El Roger, l'Albert, el Jaume, la Montse i ell mateix.

febrer

- Resum de l'Assemblea Ordinària Anual del GELL.
- Otxabide, quina canya! descripció de la visita efectuada pel Soci (Juneda) Jordi Farré, la Ludo, l'Albert de Mataró i Albert Cano, que sotasigna.

abril

- Grallera d'Estadilla, pel Lluís, el Jordi, Josep Lluís Gàzquez i l'equip de superfície habitual; descripció per J. L. Gàzquez.
- Article "Tancament de cavitats", a dues pàgines, per Iñaki Relazón. Número 3 Centre de Protecció de les Cavernes i de l'entorn.

juny

- Piles en Espeleologia, comentaris sobre el seu ús, amb gràfiques sobre la seva utilització. Resum de la revista CPCE núm. 4, d'octubre de 1990.
- III Curs de descens esportiu de barrancs, sortides pràctiques a la Gorja del Clop (Ribera Salada). Barranc de la Mata, Sierra de Guara i Barranc de Mascún.

novembre

- Projecte de diapositives resum de campanya, descens de Barrancs (curs inclòs). Anunci.
- Descens de barrancs; activitats realitzades.
- Barranc de Literola (vall de Benasc) per Jaume Garcia, Elena, Lluís Olóndriz, Jordi Clariana, Antoni Satorra i Josep Lluís Gàzquez.
- Barranc de Lapazosa (vall de Bujaruelo) per Antoni Satorra, Miquel A. López, Carina Gómez, Josep Lluís Gàzquez, Jordi Clariana i 4 companys del Jordi.
- Barranc de Viu de Llevata, per Jaume Garcia, Elena, Antoni Satorra, Maria O'Neil, Josep Lluís Gàzquez i un company del Josep Lluís.
- Barranc de Sant Genís o del Diable Senterada, per Jaume Garcia, Antoni Satorra i Josep Lluís Gàzquez.
- Article "Pintades a les cavitats, netejada de pintades mitjançant CO2", per N. Stidham, a *NSS News*.

1992

setembre-octubre

- XIX Curs d'iniciació a l'espeleologia, programa amb les xerrades i sortides pràctiques: Botet de Casa Rei, grallers de Badia, Vaqueres i Alsamora i avenç Montserrat Ubach.
- Fi del *Bulletí del Centre*, comença la revista bimensual *Aresta*.

L'espeleòleg

Text: Maria O'Neill

CARACTERÍSTIQUES FÍSQUES

Normalment és lleugerament encorbat degut a la quantitat d'equipaments que ha de portar. Habitualment es veu costa amunt o costa avall amb una o de vegades dues motxilles al coll. Alguns experts diuen que això és degut a una certa tendència al masoquisme, i és cert que alguns no se senten a gust si no porten a l'esquena com a mínim uns vint quilos. Com a conseqüència d'això pateixen un encorbament de les cames i dolences de genolls.

Ara bé, algunes femelles de l'espècie no són tan aficionades a carregar-se amb tant de pes i, amb psicologia molt acurada, deixen als mascles l'honor de portar la ferralla i les cordes. La filosofia és que així se sentiran realitzats. Malgrat aquesta observació (potser injusta, però certa des del meu humil punt de vista), s'ha d'afirmar que aquesta espècie té un sentit molt més lliberal que altres perquè no es discrimina entre els sexes. Penjats d'una corda tothom és igual. A més a més, es diferencien també d'altres espècies pel fet que, mentre els mascles en general, com podem veure als ocells per exemple, solen tenir un gust pels colors cridaners, els espeleòlegs i les espeleòlogues es vesteixen d'igual forma, amb colors vius i llampants.

Hàbits

Un altre tret que els caracteritza és la seva generositat. Abans de la sortida, es nota una gran afecció a deixar als altres mosquetons, cordes i altres estris. La preocupació principal és que tothom estigui ben equipat, amb tot el que es necessita. Aquesta generositat no té altre motiu que mirar pel benestar de tot l'equip. Que tothom estigui en condicions d'igualtat és el lema. (Només un escèptic malpensaria, dient que la generositat ve per motius egoistes).

Una altra cosa a destacar d'aquesta raça forta és el seu sentit de llibertat. Sí, són amants de la llibertat, principi moral que es pot apreciar pels crits de "lliure" que se senten dintre de les coves. D'aquesta manera volen reafirmar el seu amor a la lliure acció, cridant a tot pulmó cada vegada que els agafa l'emoció o són preses de l'esperit del '68. A part d'aquesta paraula sagrada i clau, dintre de les coves, intercanvien poques paraules.

Tendeixen a reduir la parla als seus mínims i revertir a sons primitius, molt expressius per cert. Hi ha un codi per interpretar el sentit de cadascun dels sons, que malgrat que no ha estat estudiat per cap lingüista eminent es pot classificar així:

— Un so procedent de la gola pot indicar que algú ha trobat algun problema passant per una gatera. L'estret de la gatera fa sortir l'aire d'una manera ràpida i normalment involuntari, fent passar l'aire ràpidament per la glotis.

— Un so aspirat amb llavis oberts indica meravelles.

— Els fricatiu i els nasals normalment indiquen el no-acoblament de l'espai disponible a les mides del cos però és menys urgent que la primera. Normalment acompanya moviments del cos. La falta de parla llavors no indica manca d'expressivitat. Es fa servir força els sons onomatopèics, la qual cosa dóna emoció i rapidesa a l'activitat. Ells, sí, han sabut reduir els vocables al mínim però amb el màxim poder comunicatiu, tornant als vells principis del llenguatge.

Alimentació

Quant als hàbits alimentaris de l'espècie, cal destacar uns quants punts. Primer, a diferència d'altres estudis científics, no cal analitzar les emissions corporals sinó els continguts de les motxilles. Primer punt, ateses les característiques de l'activitat, solen menjar aliments en estat xafat. Això també té el seu motiu perquè coses xafades no necessiten tanta masticació que altres i per tant és un estalvi d'energia. Alguns també és conegut que aprofiten l'economia familiar, fent servir coses caducades. Com que tot el que es menja dintre d'una cova està esbargit i amanit amb pols de carbur no té gaire importància que els aliments estiguin caducats. A més a més de l'adobament de carbur, s'afegeix fang enriquit a vegades amb ferro o altres minerals.

Així que l'espeleòleg és un ésser que va al seu aire. Un del pocs que podem trobar avui a qui poc importen les modes i tabús socials. Aquesta activitat li permet com a mínim trobar per uns breus moments "la insostenible lleugeresa de l'ésser" perquè quan es treu l'equipament, l'arnés que estreny, el casc que fa suar, les botes pesades i el munt de cordes, mosquetons, spits, etc., llavors un se sent realment lleuger.

Les imatges del món subterrani

Text: Manel Marsan

Des del principi dels temps l'home ha entrat a les coves, no hi buscava la bellesa del món subterrani sinó refugiar-se del fred i dels animals salvatges. Però de ben segur que la seva sensibilitat primitiva ja es va sorprendre amb les sales d'immenses voltes, els rius i llacs subterranis, les galeries que s'enfonsaven vers les entranyes de la terra.

La fascinació per aquests paisatges amagats ha perdurat fins els nostres dies i així els actuals exploradors, els espeleòlegs, senten també com l'home primitiu la sensació d'avançar per una galeria verge de petjades, de no saber què hi haurà més enllà d'aquella pedra o de baixar un pou que s'enfonsa fins qui sap on.

Per portar a l'exterior les imatges d'aquest nou món per al seu estudi i admiració es van fer els dibuixos fotogràfics primer i les fotografies després. Però per aconseguir una bona fotografia subterrània, on els colors, els detalls i les dimensions d'allò que veuen els nostres ulls siguin fidels a la realitat cal oblidar-se de les normes generals de la fotografia a plena llum, perquè, evidentment, l'absència de llum és la primera característica de les coves. Haurem d'utilitzar més d'un punt de llum, repetir les fotos amb diferents exposicions, fer servir un trípode, incloure algú com a referència de mides... bé, tota una nova tècnica.

També la filmació amb pel·lícula requereix uns mitjans ben especials, actualment, però, ha quedat desbancada per la gravació en vídeo, almenys en el vessant amateur, per l'alta sensibilitat a la llum de les noves càmeres. Aquest darrer mitjà és el que hem utilitzat per recollir en imatges la història de l'exploració de la cova de les Campanes.

Un cop trobada, des del primer dia en què es va anar a explorar i topografiar la cova, es va iniciar

la gravació de tot el procés. És, per tant, la visió pas a pas d'una senzilla però emocionant aventura: els preparatius, l'aproximació, l'entrada i l'exploració d'una nova cavitat.

Els mitjans utilitzats han estat totalment amateurs: una petita videocàmera que permetés seguir l'avanç dels exploradors, un trípode per les preses de formacions, uns focus manuals... Tot i que en fer el muntatge definitiu s'ha superposat una nova banda sonora amb música i explicacions, no s'ha perdut del tot el so original amb els comentaris dels espeleòlegs (tan expressius de vegades), la instal·lació de cordes als pous, i fins i tot el silenci de la cavitat.

La gravació en els diferents dies que s'ha visitat la cavitat ha permès abraçar totes les vies trobades i disposar de diferent material videogràfic d'on seleccionar, així com repetir les preses defectuoses.

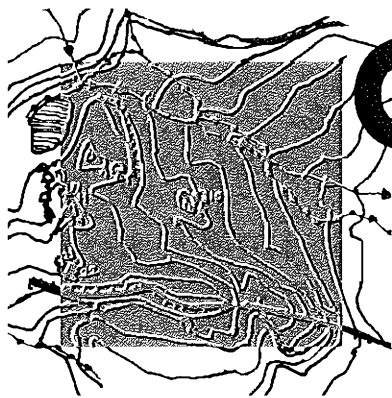
Amb posterioritat a l'exploració es va fer un recull de vistes de la Serra en general i de la zona on es localitza la cova des de lluny, per a completar el reportatge.

S'ha tingut la sort de poder incloure una entrevista amb el primer que hi va entrar, el Sr. Celestino Tamarit, que a la vegada fou el qui ens donà informació de la seva ubicació.

Les formacions no són molt abundoses, però només el racó que dona nom a la cavitat val per tota la caminada que cal fer per arribar-hi.

Les Campanes, en l'exploració de la qual han participat quasi tots els membres del Grup Espeleològic Lleidatà, és ara el rècord del Montsant en recorregut i la segona cavitat en desnivell.

Fins quan?

Campanya

Espigantosa-Llardaneta

1995-1998

Text i fotos: Lluís Pérez

PRESENTACIÓ

Quan l'any 95 vam sol·licitar a la FAE la zona de Clot de Chil, després d'una sortida prèvia on es va localitzar un petit avenc a la vall de Forau de Ixeà, poc ens podríem imaginar que les nostres petjades ens conduirien al vessant oposat de la vall d'Eriste.

Encara ara no hem donat per finalitzada la prospecció del sector assignat aquell any, però és que en les aproximacions a Chil la surgència d'Espigantosa, davant, ens atreia amb força.

No era una novetat, els companys de Sabadell ja l'havien ullat feia anys, pujant fins i tot a les seves possibles fonts d'alimentació, explorant alguna cavitat com l'avenc del Forcau de -80m... Sí, però la teníem allí, irresistible, requerint-nos a cada corba del camí, a la fi un dia remuntant la costeruda vall d'Espigantosa veiem a certa alçada, 2.300 m, unes boques suspeses en una ampla paret.

DESCRIPCIÓ DE LA ZONA

La superfície sedimentària que s'estén pel marge dret de la vall d'Eriste està comprimida pels afloraments ignis sobre els quals descansa, delimitant un complex sistema càrstic que desguassa en la surgència d'Espigantosa a 1.700 m d'alçada, aquests materials continuen plegats, fallats i diaclasats enlairant-se per les crestes que limiten amb l'Aigüeta de la Vall, i els cims granítics de la vall del Forcau (Tuca de la Llàntia, 2.943 m), fins a situar-se en el pic Diente Royo de 3.110 m. La carena segueix entre els vertiginosos pendents que se sumeixen en la vall de Gistain cap als forçats plegaments de la serralada dels Espadas, 3.329 m, que culminen en el Posets a 3.375 m.

Aquest és un sector que pertany a la llarga bretxa interna pirenaica de materials metamòrfics. Una estreta banda que podem trobar des del Rosselló al País Basc. Aquí les calcàries margoses del devonià inferior i les calcàries i dolomies del devonià, alternen estratigràficament amb altres materials menys solubles (silicis i pissarres), tots ells materials silúrics i devònics molt més antics que les intrusions de granodiorits eocènics. Un clar exemple d'aquesta estratificació el trobem en la cubeta lacustre de Llardaneta.

Atès que aquestes roques són proclius a la carstificació, presenten multitud de formes exocàrstiques, dolines, valls cegues, rasclers, engolidors, depressions —moltes curullades per aportacions al·lòctones en forma de blocs de granit—, tot això agreuja el paisatge oferint, a més de la seva bellesa salvatge i particular que anima l'espeleòleg a recórrer-lo, el reflex d'una gran activitat interior.

La zona situada al massís de Posets està orientada en una inclinació lleugerament SE-NW; l'hem subdividit per les seves valls laterals, totes tributàries del torrent d'Eriste. Exceptuant la vall d'Espigantosa amb la seva surgència, que pot arribar a desallotjar cabals a l'entorn de 1/2 m cúbic per segon i la vall de Llardaneta per on discorre en els seus inicis el torrent d'Eriste, derivat del Forau de la Neu, fregant la zona sense intervenir-hi; les altres valls no tenen curs epigeu, formen en conjunt una unitat hidrogeològica.

Així doncs tenim ordenats correlativament els sectors següents:

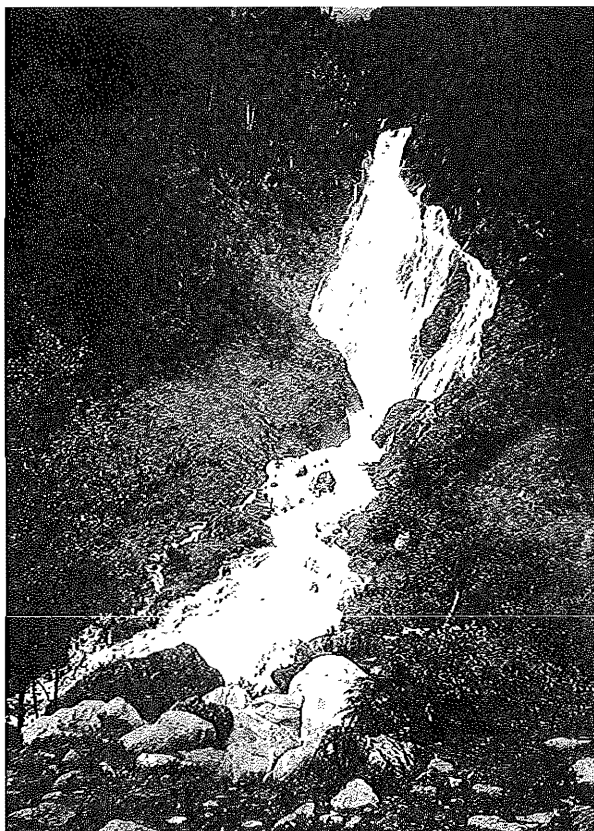
- Vall d'Espigantosa
- Vall de Sillerets
- Vall del Forcau
- Vall de Llardaneta i Sierra Roya
- Serres perifèriques, Llardana.

Vall d'Espigantosa

Aproximació

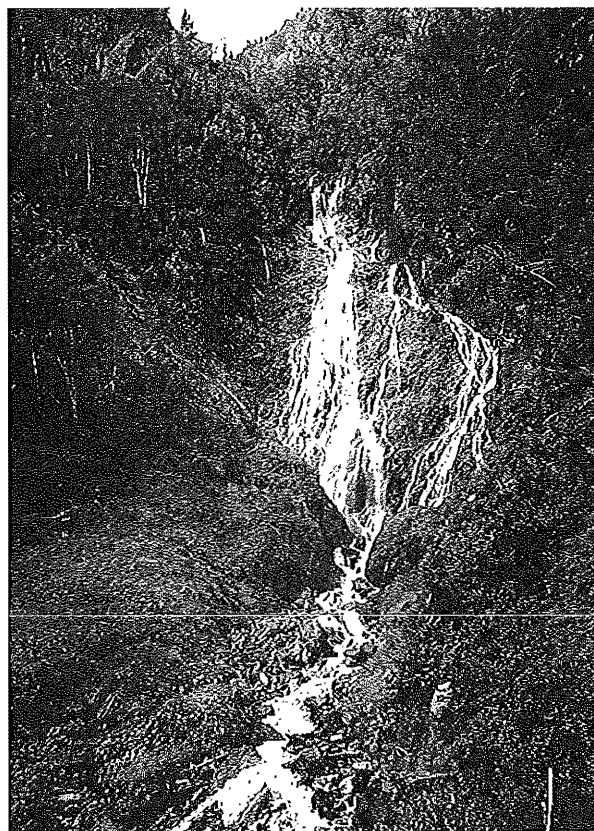
L'accés que ara presentem ja ens servirà com a ruta per a tota la zona estudiada, prenent el refugi Ángel Orús com a punt central de distribució per a la resta de valls.

Abans d'arribar al refugi comentarem que la vall d'Eriste pertany a la conca de l'alt Éssera, dins de la vall de Benasc. Uns pocs quilòmetres abans d'arribar a Benasc, per la carretera C-139, ens trobem el poble d'Eriste (Grist), tot just traspasat el torrent d'Eriste i la central hidroelèctrica, a mà esquerra un indicador ens adverteix de l'estreta carretera que s'enlaira ràpidament cap l'interior de la vall d'Eriste. Quan desapareix l'asfalt, queden uns tres quilòmetres de pista en estat regular, que va empitjorant a mesura que l'estiu avança, per arribar a l'aparcament.

A partir d'aquí uns bonics cartells ens indiquen que som en un espai natural protegit, el camí principal, molt trepitjat pels tresmilers, és el que hem de seguir per arribar al refugi, abans de creuar el pont i davant de la cascada d'Espigantosa comença un altre sender que ens portarà per un fort desnivell sense descans al refugi de Clot de Chil, actualment enderrocat.

El trajecte que en poc més d'una hora ens porta fins al refugi és summament agradable, un inici entre avellaners i bedolls amb refrescants balconades sobre el barranc encaixat, per acabar en una forta pujada, ja entre pins negres, excel·lent per alliberar la nostra suada. L'edifici porta uns anys amb obres d'ampliació, a finals del 97 s'aprecia ja l'estructura exterior. Hem de destacar i agrair l'ajut i la col·laboració dels guardes Evaristo i Arturo i tota la seva gent des dels primers dies que vam aparèixer per allí; hem utilitzat el refugi tant com a niu de material com per a carregar bateries, les del trepant i les nostres.

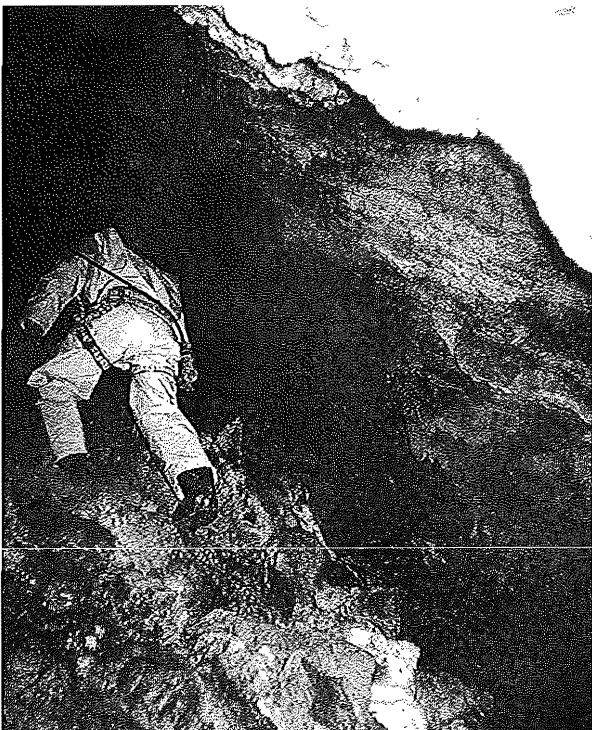

Cascada de la surgència d'Espigantosa, s'aprecia la diferència de cabals entre episodis de crescudat i estiatge.

MAPA D'ESPIGANTOSA

Des del refugi a 2.095 m fins a la capçalera de la Koba Alta d'Espigantosa, a 2.300 m, solament haurem de planar en direcció a la vall de Sillerets, travessant un petit rocam gairebé a la sortida del refugi, des d'allí es divisa davant nostre una collada calcària amb una tanca per apartar el bestiar en la llunyania. Al coll el nou vessant és un pendent molt pronunciat d'herba que es perd en les fondàries de la vall d'Espigantosa; passem flanquejant per la dreta guanyant un xic d'alçada per les restes d'un camí que descriu un parell de ziga-zagues, per aconseguir un pas que ens obre una nova panoràmica, un altre impetuós talús cobert de vegetació, més ample que l'anterior, que desemboca sense fi als blocs per on ressorgeixen les aigües d'Espigantosa; al seu flanc una talaia calcària ens sorprèn amb un mostrari d'obertures properes, a diferents nivells, fins i tot una d'elles arran de terra, de nou un flanqueig ara entre les plantes que cobreixen el vessant —atenció els sensibles, aquesta travessia pot provocar-los-hi picors de nas i irritació ocular—, com que ja s'intueix el destí, tan sols caldrà seguir la direcció més lògica fins a les cavitats sense perdre alçada.

Supersant el pas de la saleta, per accedir a la Galeria Blanca, a la Koba Alta d'Espigantosa.

Una mica d'història

Fou en aquest lloc amagat, apartat, gairebé secret, i també inhòspit on ningú no arriba, excepte algun furtiu lladre de material. En definitiva aquí començaren les exploracions, davant la sorpresa de trobar-nos les boques penjades. Primer escalant fins aconseguir la Koba d'Espigantosa II i grim pant fins la formosa entrada de la Koba d'Espigantosa III, després es va invertir la tècnica lliscant paret avall des dels forts pendents verds tallats a pic de la Tuca d'Espigantosa, a 2.504 m, guiats per la inestimable ajuda d'un company en la llunyania, posant-nos en la plataforma porticada de la Koba Alta d'Espigantosa, davant les majestoses Maladetes que s'alcen darrere la Tuca del Mont.

CAVITATS

E-1 Koba d'Espigantosa I

Municipi: Eriste (Osca).

Cartografia: Mapa Editorial Alpina Posets.

Coordenades: Long. 4° 09'02"; lat. 42° 36'54", 2.312 m.

Espeleometria: 16 m, +9 m.

Terreny: Calcàries margoses.

Situació i descripció: La boca s'obre a peu del cingle, de seguida pren un curs ascendent fins fer-se pràcticament vertical, es tanca ràpidament i presenta una morfologia típica de conducte d'aigua.

E-2 Koba d'Espigantosa II

Espeleometria: 9m -4m.

Situació i descripció: Petita cavitat a 18 m del terra. Queda obturada després de descendir uns metres.

E-3 Koba d'Espigantosa III

Espeleometria: 21m +9m.

Situació i descripció: Uns metres per damunt de l'anterior, ascendent per la instal·lació de corda fixa, l'abandonem en una estreta però segura feixa que ens

Un racó de la Galeria Blanca.

conduïx a la rampa d'enderrocs que es desgrana des de la seva entrada. Consta d'una única galeria que es puja, no sense dificultat, fins un replà, des d'on parteix una exigua gatera de moment impracticable.

E-4 Koba Alta d'Espigantosa

Coordenades: Long. 4° 09' 01"; lat. 42° 36' 53"; 2.346 m.
Espeleometria: 448m. +72m.

Situació : La boca superior de tot el conjunt, a 40 m de terra, està dotada d'instal·lació per corda doble; en aquests moments continua en fix la instal·lació inferior. La galeria descoberta per la imparable erosió externa, fa pensar en un origen comú amb la resta de cavitats.

Desenvolupament de les exploracions: El dia 25-7-95 ens introduïm per primera vegada en la cova, de seguida muntem la instal·lació inferior, molt més còmoda sobretot quan en el proper atac les nostres passes foren detingudes per un recobriment estalagmític, en què per una minúscula escletxa circulava un cantari corrent d'aire. Aquesta escletxa va requerir el nostre treball setmana rere setmana, comprovant el resultat de diferents mètodes desobstructius, com ara el ciment expansiu que afluïxa amb la humitat, però realment el que millor va funcionar fou el desbrossament directe amb el trepant fent saltar les capes de calcita. Quan va permetre el pas d'un braç es va fotografiar el costat fosc, la diapositiva, molt atrac-

Desobstrucció del pas de l'Excalibur. Es pot apreciar la bateria de cotxe emprada pel trepant (cantonada inferior dreta).

tiva, mostrà l'altre costat, en forma de sala circular amb un gran gour i el sostre alt.

El 24-9-95 els espeleòlegs de torn aconseguïen traspasar l'obstacle, cansats físicament i psíquicament però a la vegada també contents —no sabem ben bé si per haver atès l'objectiu desitjat o per veure's alliberats de carregar amb la bateria de cotxe a les espatlles cada cap de setmana— van avançar uns centenars de metres fins un laminador vertical estret (Dàmocles) on decidiren fer mitja volta. L'últim cap de setmana de 1995 s'arribà a una estretor taponada per on, a aquestes alçades de temporada (octubre), aspirava el corrent d'aire que es movia per les rectilínies galeries de la Koba.

I així esperant gairebé un any vam començar l'obertura del pas final del «Andtheroks», entreveient una rampa ascendent lateral que per altra banda no parava d'escopir pedres, llimant les dificultats amb l'ajut d'un bastó d'esquí; sobreposant-nos a la testarrada comprovem que la maleïda rampa s'erigia en una cúpula de dissolució ascendent i punt. Seguidament durant 1997 lliguem en un cap de setmana el desallotjament de blocs a manera de cadena humana, fins que la inestabilitat de la situació, decantaments de grans pedrottes, aconsellà el replantejament de les accions de cara al futur. Abans de sortir es va advertir en el «Comedor» de la «Cascadeta» un afluent de boniques factures, que es feia impracticable al cap d'uns metres.

Descripció: L'ampla galeria d'entrada pren ràpidament una línia ascendent fins que en una giragonsa es troba la galeria superior que, després d'uns metres, desemboca penjada sobre la galeria d'entrada. A partir d'aquí ensopeguem amb elements clàstics al terra que li donen una configuració irregular, després d'una rampa d'enderrocs accedim per un passadís entre grans blocs a la primera sala important de la cova, aquesta sala posseeix curtes ramificacions laterals. Cal remuntar una estesa colada, en l'últim replà per un lateral un conducte que ens posa de genolls ens situa en l'«Excalibur», aquesta fou la ranura que es va rebotar per aparèixer a la sala del llac de la Morgue, es van trobar aquí esquelets de muricecs? Avancem per un pas baix de sostre que podem trobar semiinundat, «El Sifonet», a l'altre costat la galeria va guanyant alçada i trobem el primer afluent lateral a mà esquerra, grans blocs separen aquests trams de la colada. Una petita grimpada i encara una altra en oposició i aconseguim el tros més horitzontal de la Koba. La secció es redueix encara que la progressió és còmoda, «Dàmocles» és la següent estretor en forma de laminador vertical, amb un fil a nivell de coll que fou despuntat, passem i les dimensions s'engrandeixen superant una gran escala clàstica fins arribar a una sala important, una curta escalada —ajudats per una corda fixa— la «Cascadeta» i el «Comedor», en un racó apareix un segon afluent, ara una galeria desencaixada i descendent, sortejant els blocs, va minvant fins a sorgir en la cúpula cega. L'aire i el fred recorren colant-se entre l'acumulació de blocs inestables. Exploració en curs.

Espeleogènesi: Amb residuals aportacions hídriques en la zona de «La Colada», «El Sifonet» i «El Lago de la Morgue» la cavitat avança aprofitant una diàclasi, amb la característica morfologia d'un antic curs hídric actualment inactiu, que servia per alleujar l'aqüífer del massís, quedant penjant en descendir el nivell de base per l'excavació de les noves valls i relleus. Els processos reconstructors es concentren entre la primera sala i «La Colada», també s'aprecien formes ja en procés de descalcificació en la galeria superior.

El constant corrent d'aire dóna esperances de poder connectar amb altres cavitats del sistema. La temperatura ambient al «Comedor» és de 3 graus.

A la vall d'Espigantosa falten per prospeccionar els abruptes pendents rocallosos laterals que es desplomen des de la tuca d'Espigantosa, a 2.504 m, al Tucón de la Seca, a 2.195 m, separant-la de l'Aigüeta de la Vall.

Damunt la cascada d'Espigantosa hi ha una vistosa cova de gran boca, explorada pels companys de Sabadell, de 30 m de longitud.

Vall de Sillerets

Aquesta ampul·losa vall apareix suspesa sobre els pendents que van a parar a la vall principal. El Tucón de Sillerets de 2.512 m és el seu punt culminant, presenta una munió de dolines i formes absorbives que de ben segur funcionen alimentant el sistema, ja que no té cap curs epigeu. De tota manera no s'ha pogut localitzar cap fenomen endocàrstic.

Vall del Forcau

Aproximació:

La tenim davant del refugi. Només fa falta enfilarse seguint un camí evident que el voreja per la seva esquerra. Després d'una petita tolla s'endinsa en la vall, creuant forts dipòsits de blocs calcaris que amaguen formes d'absorció. Al cap d'una estona apareix una pronunciada depressió que arriba a inundar-se durant el desgel, més tard l'aigua desapareix. Davant tenim una important barrera calcària que s'estén de nord a sud, separada a la seva dreta per una gran tartera. Aquesta muralla és el límit d'una altra profunda depressió que forma una cubeta entre l'aresta de les Agulles de la Llantia, fins el Tucón Redondo 2.640 m, vall amunt una espectacular plataforma amb coladors i geleres perennes ens esperen en contacte amb els granits procedents del pic de la Llantia 2.943 m.

La vall s'enfila amb més mostres absorbives sempre negades per blocs, per acabar al coll que ens abocaria a la vall de Llardaneta. Les agulles del Forcau neixen aquí a 2.870 m, desdenyoses, abruptes, trobant-se els granits molt prop del refugi. Els remots pendents de les Agulles també han estat prospeccionats sense obtenir cap resultat.

Tot és un conjunt d'una gran bellesa, esplèndida destresa natural, però el resum per a la pràctica espeleològica és escàs, moltes vegades per la proximitat dels grans rocams granítics que taponen les cavitats.

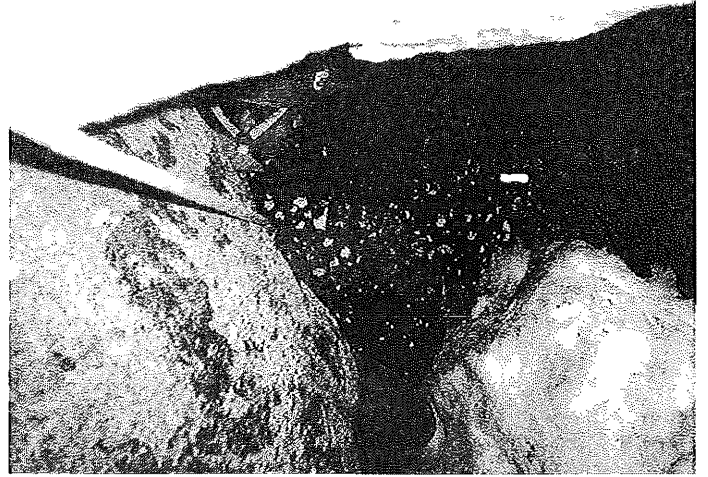
CAVITATS

Avenc del Forcau

Coordenades: Long. 04° 07' 55"; lat. 42° 37' 23", 2.570 m.
Espeleometria: -80 m.

Història: Explorada al 84 per l'Espeleo Club de Sabadell. És el primer avenc que es troba i el més important.

Situació: A la part superior de la muralla que delimita la segona gran fondalada. En un graó poc abans d'aconseguir el cim, des de la boca es veu el refugi al fons de la vall. Consta d'una successió de pous per assolir el desnivell indicat, col·lapsat per blocs de granit. Més informació a la revista *Cabonato* núm. 5, 1986.

És habitual en els avencs de la zona desobstruir la neu i el gel.

F-5

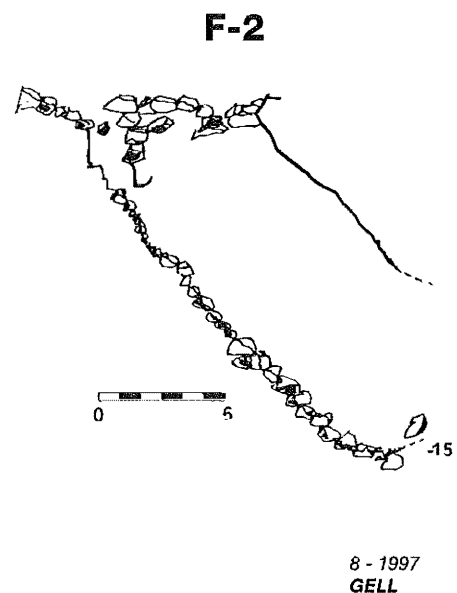
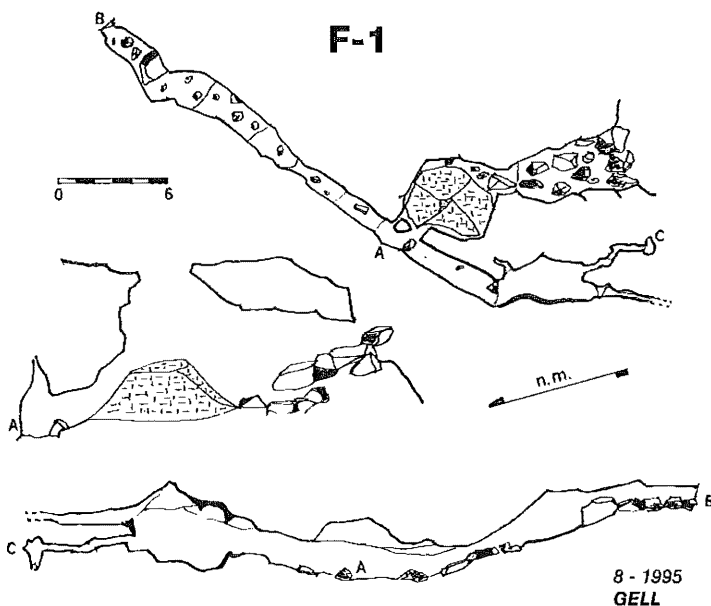
Coordenades: Long. 04° 07' 53"; lat. 42° 37' 23", 2.580 m.
Espeleometria: -14 m.

Situació i descripció: Molt a prop de l'anterior. Serà necessari pujar a la superfície més alta de la muralla per observar una clara dolina, en què es va poder penetrar després d'haver-ne destapat la boca. L'estreta obertura connecta amb una exigua diàclasi que finalitza sense oferir més possibilitats.

F-1

Coordenades: Long. 04° 07' 37"; lat. 42° 37' 35", 2.662 m.
Espeleometria: 63 m, -10 m.

Situació: Ja en el sector més elevat de la gran depressió, al peu del pic de la Llàntia, prop del contacte amb els granits. La boca inferior es fa ben visible des del camí abalisat que puja a la vall per la tartera de la dreta.

Descripció: Consta de dues boques: La superior vertical s'aboca en una sala il·luminada, gairebé tota ocupada per la neu. Uns metres per sota en el vessant s'entra sense complicacions a la mateixa sala. Pel costat oposat, entre la glacera, es comunica amb una galeria direcció N-S. Cap al nord el recorregut, lleugerament remuntant i de dimensions regulars, queda bloquejat per un despreniment. En sentit oposat s'avancen uns pocs metres fins una saleta amb una bifurcació, les dues acaben en unes gateres impenetrables.

Espeleogènesi: Apareix com un antic conducte actualment desmantellat. Molt a prop, gairebé a continuació, es troba una altra petita cavitat de les mateixes característiques, que en altres temps podria haver format part de la mateixa galeria. Les bifurcacions prenen la forma d'afluents del curs principal, obert a l'exterior posteriorment davant l'evolució del relleu.

F-2

Coordenades: Long. 04° 07' 36"; lat. 42° 37' 35", 2.666 m.

Espeleometria: -16 m.

Situació i descripció: A pocs metres del F-1, justament en el contacte amb els granits, la seva boca allargassada, gairebé totalment taponada pels blocs, serví per a comprovar els microexplosius en els més inoportuns; després ja amb espai suficient ens presentem en una rampa que va suavitzant-se fins que la diàclasi es torna impenetrable i la progressió per la seva base no és possible per l'acumulació clàstica al·lòctona.

F-3, F-4

Coordenades: Long. 04° 07' 34"; lat. 42° 37' 29", 2.640 m.

Situació i descripció: Petites cavitats en un replà sobre la fondalada i els contraforts de la Llàntia per sota de les anteriors. Encara que la seva col·locació és molt vistosa el F-3 està acaramullat per blocs i el F-4, al costat d'una canal, es tracta d'una fissura infranquejable que va obligar a detenir la desobstrucció iniciada.

F-6

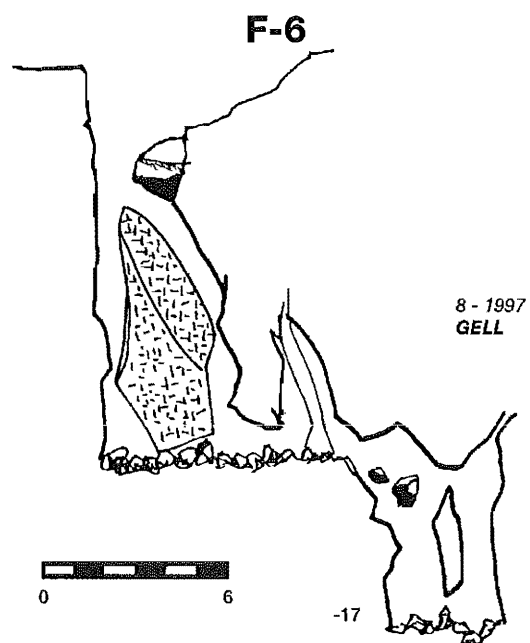
Coordenades: Long. 04° 07' 37"; lat. 42° 37' 36", 2.664 m.

Espeleometria: -17 m.

Situació: A les proximitats dels F-1 i F-2, passant per un cantarí engolidor, receptor de les aigües de les geleres veïnes; un lloc amb aigua corrent a mitjan estiu. El roquissar mostra tota la seva ferresa i el seu martiri en apropiar-se del fons de la vall. Orientant-nos a l'esquerra la boca sorgeix entre petits rasclers i grans blocs.

Descripció: Una rampa ens endinsa en una petita vertical amb veïnat de glaç. Es fa peu en un reduït espai. Segueix per una fina diàclasi amb blocs intercalats. Apartant-los es desfona per guanyar un xic de volum en un habitacle que connecta per un pas reptant amb un altre recinte quasi idèntic a l'anterior, amb el terra guanyat pels blocs que impedeixen l'evident continuació, segons les petjades deixades per les agressives aigües.

Bé, sembla que aquesta magnífica i silenciosa vall no vol regalar res més als espeleòlegs. Ha sigut tota remenada i remirada, hem gaudit amb deliri de una plasticitat morfològica que ens duia a tots a instants personals. Espais col·locats possiblement en capes fines de materials intercalats, amb desigual resistència erosiva, provocant aquest perfil lobular, d'entrades més clares i dures, i protuberàncies fosques trencadisses, tot després de patir un gran escalfament; una secció habitual també en els conductes subterranis. Pràcticament l'hem donada per finalitzada, encara que d'on menys et penses salta la llebre.

Vall de Llardaneta

Aproximació:

La vall de Llardaneta se situa dins dels límits superiors del massís de Posets. Els seus cims sobrepassen els tres mil metres, pels seus vessants apunten multitud de figures càrstiques. Malgrat les interminables caravanes de motxillers amb la intenció de trepitjar el segon cim pirenaic, conté un encant especial, solitari, amb racons que captiven el visitant i l'esperen.

Engega ja, abandonant el famós refugi pel sender (camino real) familiar d'ascensió al Posets. El camí perfectament senyalat recorre la vall d'Eriste entre rocams granítics fins que per fi decideix endinsar-se en els confins de Llardaneta. Al nostre esguard verdegem els vessants i els grisos sedimentaris que en gruixudes traçades es passen des de les crestes del Forcau a la Sierra de Llardana, que ensenya els seus tres cims a la dreta.

El camí creua el torrent a la cota 2.450 m. De nou una gran muralla es col·loca davant defensant la cubeta del Llardaneta. El torrent arranca per la dreta procedent del circ d'Espadas (Forau la Neu). Ja podem anar per feina i sense travessar el riu zigzaguejar per guanyar els contraforts calcaris i localitzar el primer dels avencs.

CAVITATS

LI-10

Coordenades: Long. 04° 07' 37"; lat. 42° 38' 08", 2.594 m.

Espeleometria:

Història: Marcada LI-10 per nosaltres, es la cavitat de menor alçada de totes. Fou explorada anteriorment per un altre grup, a la boca es lleixen les sigles CR2-86. Preguntats els companys de Sabadell, precursors a la zona, ens asseguraren que desconeixien la seua existència. Cal indicar també que a més alçada es troba

una altra boca marcada amb el símbol ⊗, curiosament és la primera que es lliura de la neu tot just iniciat l'estiatge. En totes les altres boques i cavitats no s'han vist cap tipus de marca.

Situació: N'hi ha prou amb pujar a les cingleres superiors que observem en el punt en què el "camino real" creua el tálveg. Són unes incipients parets que delimiten un promontori abans de desplomar-se a la vall. Allí en la seua part més alta mirant frontalment, descobrim la boca de la cavitat en una fàcil grimpada.

Descripció: Resta per completar l'exploració.

Del LI-10 voregem sense guanyar alçada el promontori i fem cap a una esplanada sembrada de breus dolines, davant, una entapissada costa ens durà al punt més elevat de la muralla abans al·ludida. Al cap d'una estona un replà talla l'ascensió, serà millor deixar-se guiar pel terreny pla unes desenes de metres a la dreta si volem arribar a les següents profunditats verticals.

LI-1 o Avenc del Campament

Coordenades: Long. 04° 07' 26"; lat. 42° 38' 13"; 2.703m.

Espeleometria: -32m.

Història: Va ser la primera de les cavitats trobades a la Bal, quan un dissabte al matí d'agost de 96, ens vam reservar de l'extracció de pedrotetes al final del "And theroks", i decidírem fer una ullada per les alçades.

Descripció: La boca és àmplia, d'arestes talladores. Desgrimpem els cinc primers metres i ens fixem en una bifurcació, en un costat un pou cec de -9m, a l'altre entrem en un fus paral·lel de secció irregular per descansar en un diminut replà, per la seua extremitat progressem ben comprimits, a la vegada que purguem el pas d'impediments, desembocant en una vertical final de -12m, sense més possibilitats. La vestimenta pateix per l'abrasió de les netes parets.

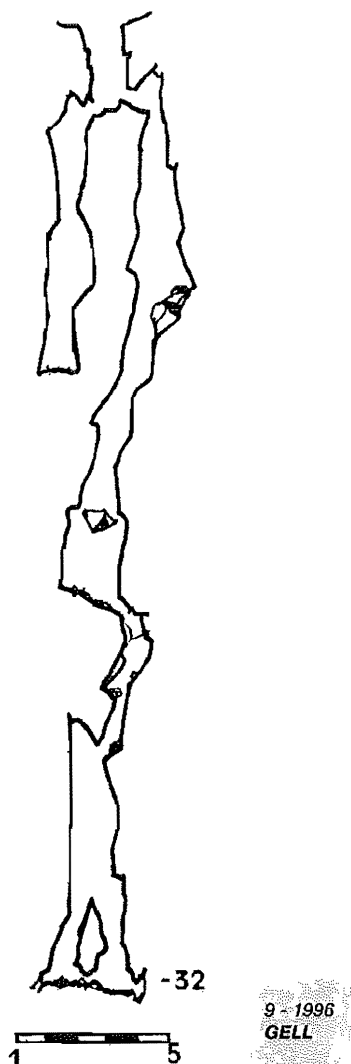
LI-1b

Situació: A escassos passos del LI-1 una nova fractura ens sorprèn.

Espeleometria: -7 m.

Descripció: Una interessant boca de rascler a la qual es van dedicar unes hores de cisell i petardets dóna pas a un petit habitacle interior col·lapsat per totes bandes.

LL-1

LI-1c

Coordenades: Long. 04° 07' 31"; lat. 42° 38' 14", 2.721m.

Espeleometria:

Situació: En la mateixa plataforma que els anteriors, avançant uns metres per sobre en direcció al Posets. Cavitat en vies de desobstrucció.

Engolidor del campament

Situació: Entre l'avenc del campament i el LI-1b, s'adverteix un engolidor que actua en temporades de força pluviometria. Un tènue corrent d'aire corre entre el blocs que de moment l'ocupen.

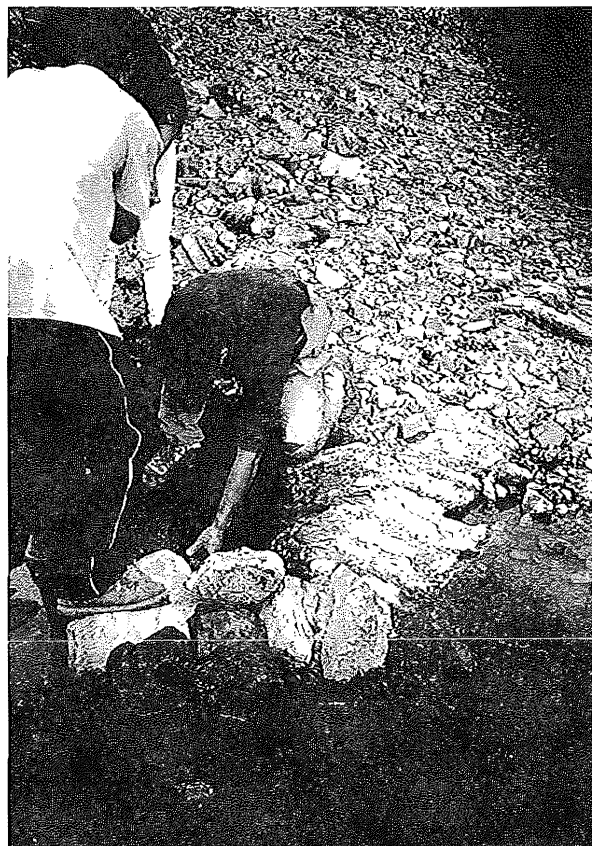
S'ha de comentar que entre les dues boques s'instal·là el campament del 96, conservant una botiga muntada més d'un mes, pels nostres habituals esbarjos de cap de setmana.

Per reprendre la nostra gràcil "balada" per la vall tornem sobre les nostres passes, per anar a buscar mitjançant una inclinada pedrera de materials pissarrosos una collada que ens ofereix una bona visió del llac de Llardaneta i tota l'extensió de la cubeta. Des d'aquest mirador ja albirem les diferents àrees d'interès, subdividint el sector en cinc clares particions:

Vessant est
Crestes del Forcau
Fons del Llardaneta
Vessant oest (Sierra Roya)
Vessant nord i Forau la Neu

Vessant est

Després de la suau collada amb l'"ibón" als nostres peus flanquem per l'esquerra fins enllaçar amb una ampla franja calcària, no gaire més tard percebem la primera canal que vessa cap al fons de la cubeta i les primeres dolines, a la segona canal trobem el primer fenomen penetrable.

Desobstrucció d'un engolidor del llac Llardaneta.

LI-14

Coordenades: Long. 04° 7' 23"; lat. 42° 38' 03", 2.738 m.

Espeleometria:

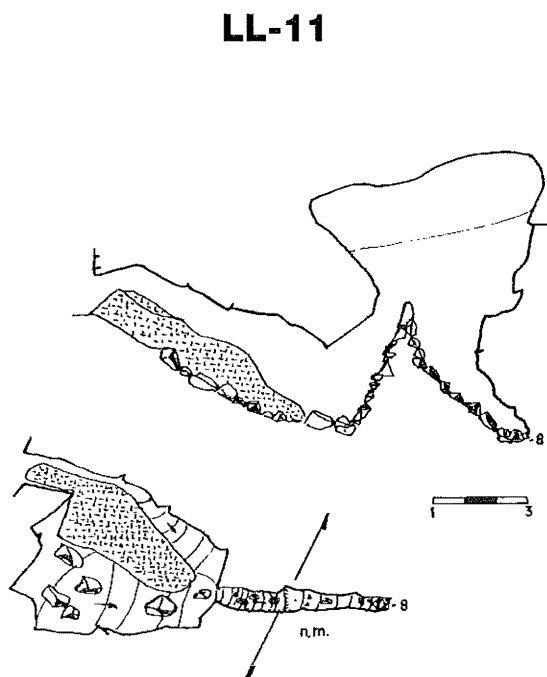
Descripció: La boca s'obre en una tartera, repenjada en un sortint rocós. L'avenc reconegut el setembre del 96 presenta una desgrimpada inicial, connectant amb una saleta on s'amagava una nova vertical, ajornant per més endavant un nou intent. L'any següent, comptant amb un desgel molt més favorable, l'LI-14 sorgí ja a l'agost. Col·locat en un pendent inestable, vam optar per netejar les vores superiors d'elements amenaçadors, circumstància que va donar l'èxit esperat, un gran "rocopiedro" taponà el pouet d'entrada.

L'estiu del 98 vam poder certificar que la tartera tendeix a engrunar-se cada cop més decidida cap a l'embut del LI-14.

LI-11

Coordenades: Long. 04° 07' 23"; lat. 42° 38' 03", 2.724 m.

Espeleometria: 58 m, -8 m.

Situació Descripció: Una canal més enllà de l'anterior i el localitzem. Un formós vestibul quasi ocultat per una gran congesta, no te n'adones fins que no t'internes per la rimaia, i s'abasta una ampla sala. Ens endinsem per una galeria adiaclassada, molt, molt descomposta en trobar-se en contacte amb materials silúrics. Poc després un ressaltet ens du en ritme descendent al darrer racó de la galeria, totalment envaïda per blocs de totes les dimensions i formats.

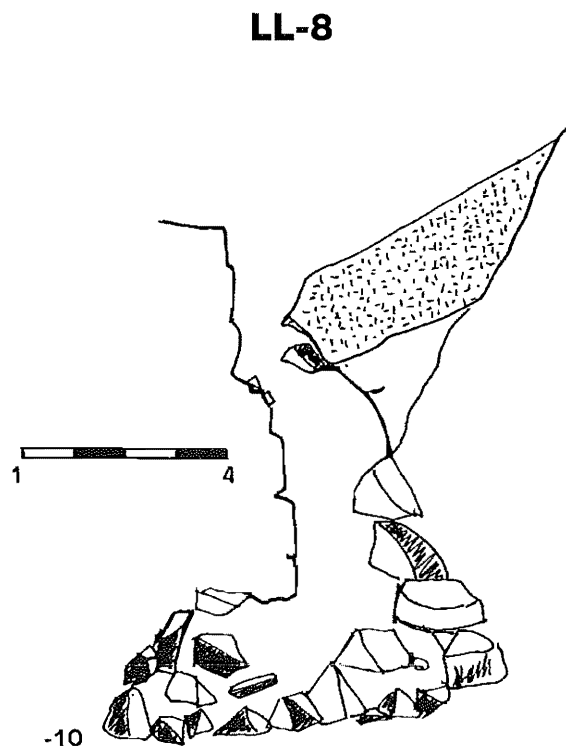
LI-8

Coordenades: Long. 04° 07' 22"; lat. 42° 38' 02", 2.733 m.

Espeleometria: -10 m.

Situació:

Descripció: Reprenem la nostra travessa per les tarteres d'aquest vessant fins assentar-nos en un torturat paratge dominat per una considerable dolina, tapada gairebé en la seua totalitat per la neu, descendim per la rimaia equipant un pouet que ens endinsa en un nivell intercalat per uns passets entre pedrotes sense més opció. Aparenta un tipus de dissolució típicament nival.

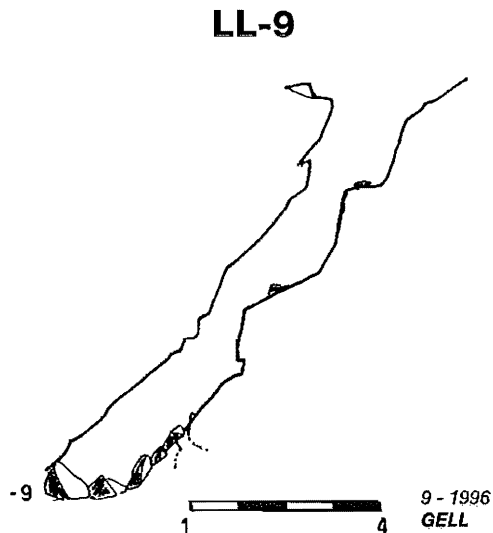

LI-9

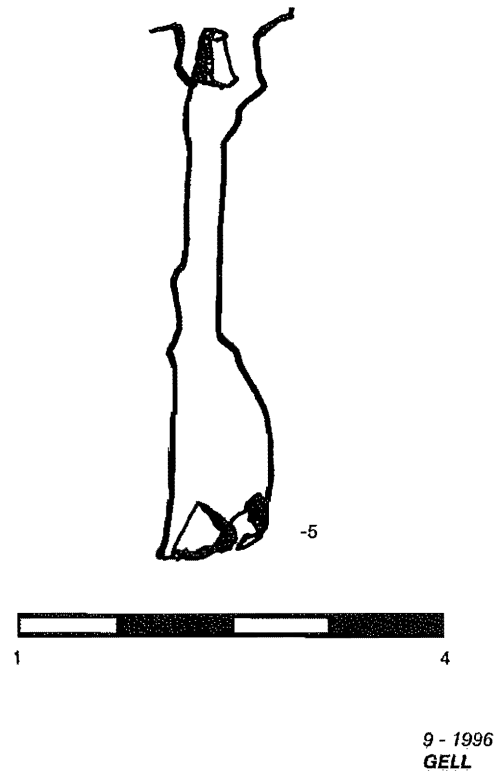
Coordenades: Long. 04° 07' 24"; lat. 42° 38' 02", 2.749 m.

Situació:

Descripció: Prop del Ll-8, dirigint-nos a la part superior del vessant. Poc abans de finalitzar la rampa el veiem, prosperant en una de les moltes diàclasis de la zona perquè als -9 m. es fonguin les nostres esperances.

LL-7

LL-7

Coordenades: Long. 04° 07' 22"; lat. 42° 38' 0", 2.728 m.

Situació:

Descripció: Petita cavitat de -6m de penós accés (desobstrucció), baixant per un marge rocós des del Ll-8.

LL-20

Coordenades: Long. 04° 07' 23"; lat. 42° 38' 03", 2.720 m.

Espeleometria: -14 m.

Situació:

Descripció: Una altra gran dolina, en una grada inferior al Ll-8. Inapreciable al 96, en el 97 s'explorà pel seu límit inferior, permetent un recorregut sense daltabaixos en aquest també forat nival.

Aquest bell i gens seré racó sembla ésser destinat a l'arxiu. Després del gran estiatge del 97 no creiem que les neus amaguin cap altra cavitat.

Crestes del Forcau

La cara nord de la cinglera que delimita les valls del Forcau i Llardaneta ha estat prospeccionada en tota la seua longitud. És en el seu nivell més alt on s'oculta una important depressió a cavall entre el vessant est i les pròpies crestes. Aquí els conductes d'absorció es troben obstruïts. Haurem d'atansar-nos a l'inici de les parets si volem penetrar en el món subterrani.

LI-21

Coordenades: Long. 04° 07' 26"; lat. 42° 37' 52", 2.782 m.

Espeleometria: 86 m, -26 m.

Situació:

Descripció: Existeix com un moderat altià, provinent de les alçades del vessant est del Ibón de Llardaneta, abans de caure seguint per la dreta les crestes del Forcau. Ens apropem a la paret, quan la tartera que la defèn flueix

cap una sinuosa concavitat. Una fàcil obertura permet a l'espeleòleg la intrusió gràcies a una rampa terrosa que s'estabilitza en el seu punt i seguit. Un vigorós esforç de braç i martell malmeté les dificultats, propiciant l'atac a un passadís paral·lel. Igualment es desgrimpà una tèrbola clivella perquè amb celeritat ens tallés una altra galeria variant la direcció. Evitant el pedregam disseminat, noves pulcres tasques ens esperaven en una curteta gatera a mitja alçada. Recuperem la posició erecta i ens alegra la visió una distesa sala-galeria i la dringadissa d'un discret rierol que s'engoleix entre les pedrotes sonant com una fina melodia minimalista. L'estança, segurament sota d'una de les dolines circumdants, es tanca en un instructiu raïm petri. Inalterables comencem l'amunt i avall de roques en el característic punt prometedor. Hores més tard s'entreveu una possibilitat, després de colar-se una persona entre els enderrocs. Però una burxa impedeix que un cos humà de mitjanes proporcions, dintre del nostre context continental, s'introdueixi on sol la vista ha penetrat.

Res, va transcórrer no més d'una setmana i amb els micros a la butxaca, una altra vegada cap al cantellós escenari. Es perforà la pedra, s'introduí l'explosiu, s'incrustà la vareta percussora però pobre de mi, una massa mineral flotant es desplaçà uns mil·límetres. En l'interior, l'explorador no encertava la posició idònia per colpejar la vareta amb el martell. I així va restar tot per acabar per la impossibilitat d'un repicar eficaç. També abans de desallotjar l'espai geomètric no estudiat per la lliure desimboltura del cos humà, s'aguaità una altra desobstruïble continuació així mateix sota el cub flotant.

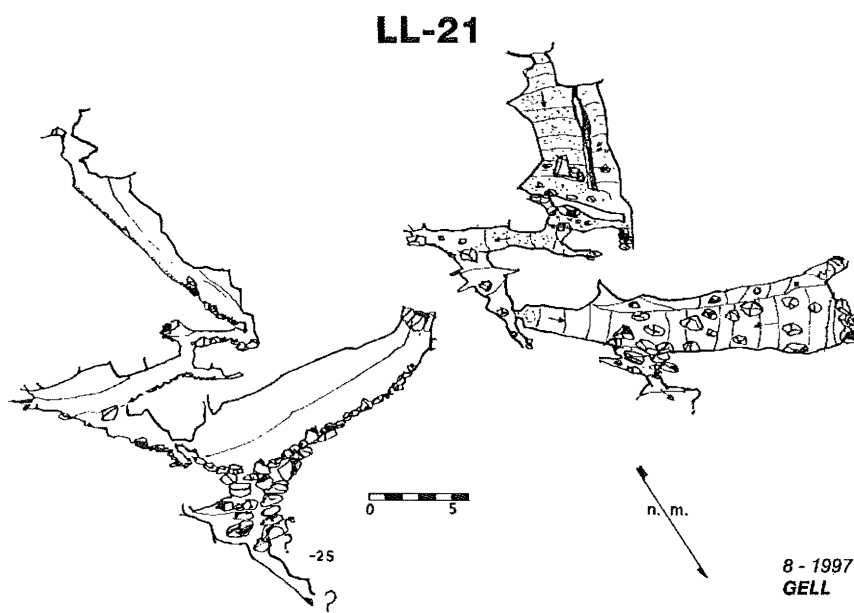
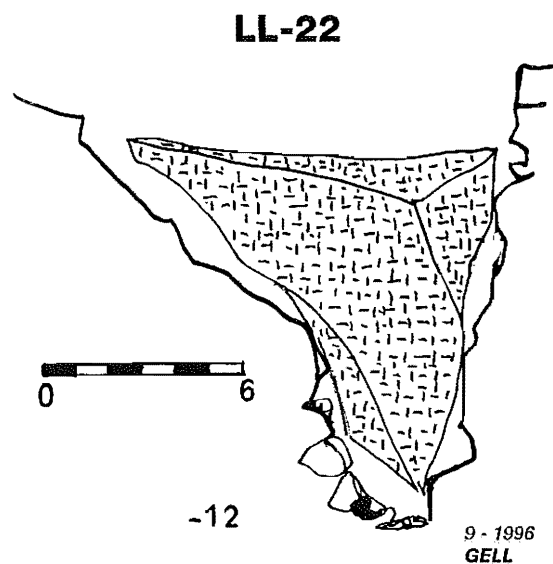
LI-22

Coordenades: Long. 04° 07' 25"; lat. 42° 37' 52" 2.783 m.

Espeleometria: -12 m.

Situació:

Descripció: A uns passos del seu predecessor el paratge ens ensenya una nova forma de dissolució nival, de les mateixes peculiaritats que les seues germanes del vessant est.

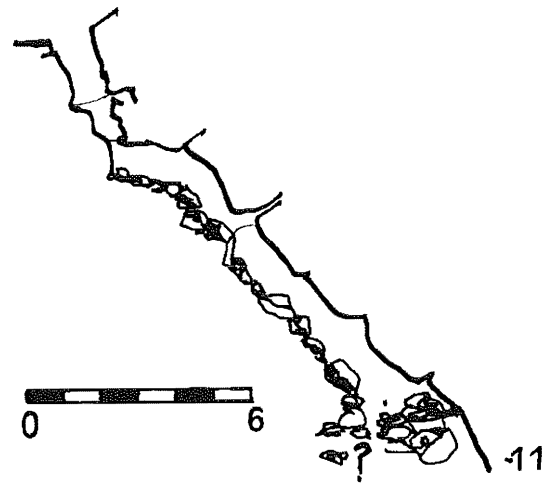

Fons del Llardaneta

LL-12

Les aigües de l'Ibón neguen la capçalera nord, a molt poca distància el torrent que neix al "Forau de la Neu", per deixar-se caure pels precipicis que tanquen el llac, discorre fregant sense desguassar a l'Ibón, instants abans d'encaixonar-se bruscament.

A primer cop d'ull destaca el sobreeixir del llac, apuntant vers l'interior de la cubeta i aturant-se en una petita llacuna, serpenteja i desapareix després per un engolidor. S'afegeix a més a més a l'engolidor el desgel dels sumptuosos dipòsits nivals acumulats a la vora. Decreix el color blanc avançant els dies i s'esfuma i s'asseca l'engolidor (finals de setembre del 97, mitjan agost del 98). Aquesta és la bassa més fonda i plana de la fondalada i gaudeix d'un bon nombre de dolines i cavitats properes, moltes d'elles sota una bona capa de neu en anys d'estiatges dèbils (96). A la plataforma superior, ja sota la collada d'Eriste, apareixeren dos nous engolidors durant l'estiatge del 98. Actualment hem arribat a la conclusió que aquest és un sector clau en el futur de les exploracions.

9 - 1996
GELL

LI-12

Coordenades: Long. 04° 07' 18"; lat. 42° 38' 07", 2.711 m.

Situació:

Descripció: Ben prop del senderó fitat que es dirigeix al Collado de Eriste. (Gr11-2). A la dreta de la cubeta i proper a un contrafort lateral amb una balma a mitja paret.

Una llarga gravera engegant del límits petris de les crestes de la Sierra Roya, encara sense superar els 3.000 m, finalitza en els afloraments calcaris, marcant signes de rascler a nivell de l'engolidor; la boca, a uns 20 m per sobre, instal·lada sobre una diàclasi bufadora, fou descurallada mitjançant trepant i microexplosius.

Per fi ens poguérem internar en una evident diàclasi, davallant-la perquè un amuntegament de blocs intensificués els nostres succs gàstrics començant a descarregar sobre ells per esmicolar-los sense perdó. Malgrat que les parets de la diàclasi aprofundeixen clarament la pasterada de blocs inestabilitza els treballs, que de moment han pogut amb els picapedrers.

LI-19

Coordenades: Long. 04° 07' 24" lat. 42° 38' 07, 2.709 m.

Situació: A l'altra banda, davant mateix del LI-12, a la primera rampa del vessant est, un clar enfonsament el delata. Sortí a la llum l'agost del 97, l'any anterior ni s'intuïa, aquell dia d'agost la neu segellava la obertura circular. A les darreries de setembre s'havien volatilitzat uns 6 m de gruix de la congesta, i s'apreciava un passadís entre neu i roca que semblava comunicar amb una estança interior. A inicis d'agost de l'any següent, amb un desglaç més salvatge encara, la cavitat es començà a obrir, sobtant amb un gèlid corrent bufador.

LI-24

Coordenades: Long. 04° 07' 21"; lat. 42° 38' 02", 2.719 m.

Situació:

Descripció: L'extens fons de la cubeta l'observem dividit per una grada rocallosa separant l'esplanada superior, més ampla, de la inferior (la de l'engolidor); en aquest esglaió floreixen interessants morfologies erosives. La cavitat s'obre en el sector més proper al LI-12, al costat d'una solcada i punxent canal. El pou d'entrada resta als pocs metres ocupat pels enderrocs.

LL-25

Coordenades: Long. 04° 07' 22"; lat. 42° 38' 07", 2.701 m.

Situació: Al centre del primer esglaó de la cubeta de Llardaneta, en la part més enfonsada; va ser observat per primer cop l'agost del 98, els anys anteriors era cobert de neu. Posseeix un fort corrent d'aire glacial que surt per una fissura entre roca i neu, estreta encara. És necessària una desobstrucció o esperar un desgel més intens.

LI-26

Coordenades: Long. 04° 07' 20; lat. 42° 38' 02", 2.727 m.

Situació: En el darrer esglaó de la cubeta i el més elevat. La sorpresa anunciada per aquest any, quan veiérem córrer els rierols de les congestes superiors i desaparèixer pel fons del gel. A mitjan setembre, en esfumar-se les darreres mostres de neu, es va manifestar amb tota la seua importància

Engolidor del Llardaneta

Coordenades: Long. 04° 07' 19"; lat. 42° 38' 09", 2.670 m.

Situació: Seguint el rierol que es perd del llac de Llardaneta i finalment se sumeix en una estretor calcària.

Descripció: Una fina obertura s'empassava tranquil·lament l'aigua sobrerera. Un dia, mentre muntàvem les tendes, un company començà a esgarrapar per les vores fins que s'obrí un pas accessible. En engrandir la boca la quantitat de litres d'aigua que s'empassa és molt més elevada, provocant un més ràpid eixugament del riuet que ve del llac, aquest any 98 a mitjan d'agost restava totalment sec.

Després de polir els cantells es davallà un parell de metres, connectant amb un conducte podríem dir còmode, de rugoses arestes. En el primer colze que se'ns presenta es detenen les nostres ambicions en una estretor, en la que ja s'està treballant.

Transitant per les restes gelades amb destí a la feréstega collada terminal de la vall, que ens comunicaria amb la vall del Forcau, s'agrupen en modestes terrasses més dolines sense possibilitat d'atac.

Ja a partir del 97 la base d'operacions, es a dir on muntem la botiga, és al costat del llac de Llardaneta, té el desavantatge que no és tan discreta i relaxant com la terrasseta de l'avenc del Campament, però tenim l'aigua a prop i les cavitats més a l'abast. També hi deambula molta gent en ser pas d'un GR d'alçada; una tarda se't

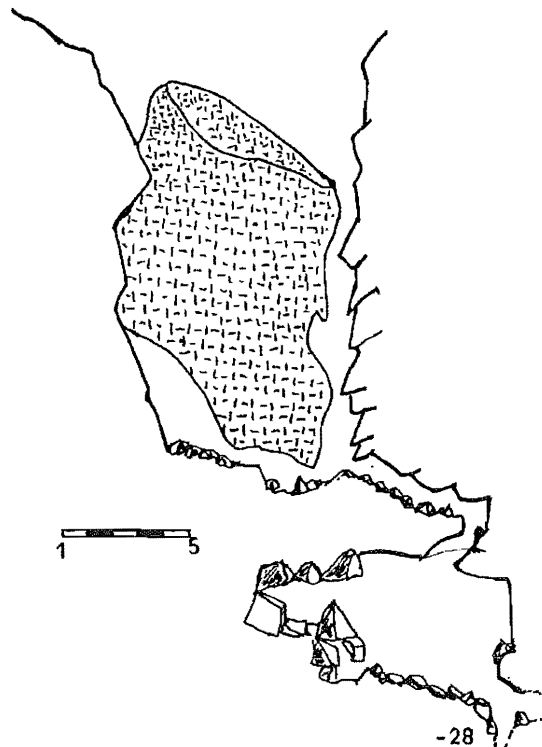
presenten quaranta txecs i et munten una missa, van uns i et pregunten *¿hay cuevas por aqui?* Uns altres el mateix però en francès... Les tronades les vius en primera persona.

Sierra Roya

Les franges calcàries procedents del Forcau que s'enfonsen en la cubeta del Llardaneta s'alternen amb altres materials metamòrfics com pinzellades transversals, prenent alçada ràpidament en la Sierra Roya. Rep el nom del vermellós color del Tucón Royo, de 3.110 m enclavat en una faixa silúrica que el separa de la cresta d'Espadas.

Es remunta el vessant oest per tarteres o costes d'herba fins una patent plataforma a mena de mirador sobre el llac. Encreuada de diàclasis, l'aigua en tots els seus estats ha tingut un immillorable emplaçament per llaurar a cor què vols un caos extern sense deixar un centímetre sa. Els fenòmens càrstics se succeeixen a tocar en aquesta reduïda tarima. Comencem pel:

LL-6

9 - 1996
GELL

LI-6

Coordenades: Long. 04° 07' 08"; lat. 42° 38' 11", 2.786 m.

Espeleometria: -28 m.

Situació: Caminant per la plataforma veiem una gran boca, uns metres per sota, amb la seva congesta corresponent favorable al pendent.

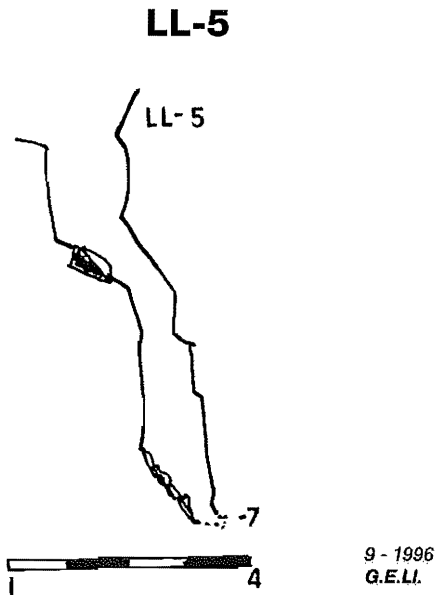
Descripció: El primer pou el davallem acompanyats pel glaç, en fer peu ens toca netejar una espècie de laminador que dona a una curta galeria; en el seu límit inferior una prometedora fissura vertical, que igualment va necessitar un cop de drap, condueix a un habitacle final, ja que després es converteix en una estretíssima escaleta.

LI-5

Espeleometria: -7m.

Situació:

Descripció: Petit conducte en el marge dret del LI-6.

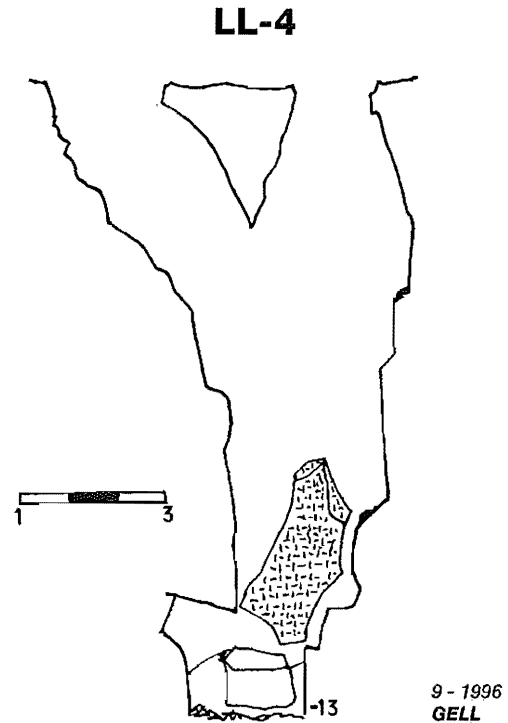

LL-4

Coordenades: Long. 04° 07' 06" Lat. 42° 38' 12", 2.798 m.

Situació:

Descripció: És la diàclasi més clara de tot el sector; el talla de nord a sud, provocant una fractura penetrable de -14 m sense més opció.

LI-4b

Espeleometria: -7m.

Situació Descripció: Una diàclasi paral·lela a la que origina el LI-4. No sense precaucions davallem després de polir els cantells filosos amb el cisell.

LL-3

Situació: A menys de deu metres del LI-4 en direcció oest. És l'enfonsament més espectacular de la plataforma, però sense res més.

*Característica general de la zona, fortament estratificada.
Boca del LL-23.*

LI-23

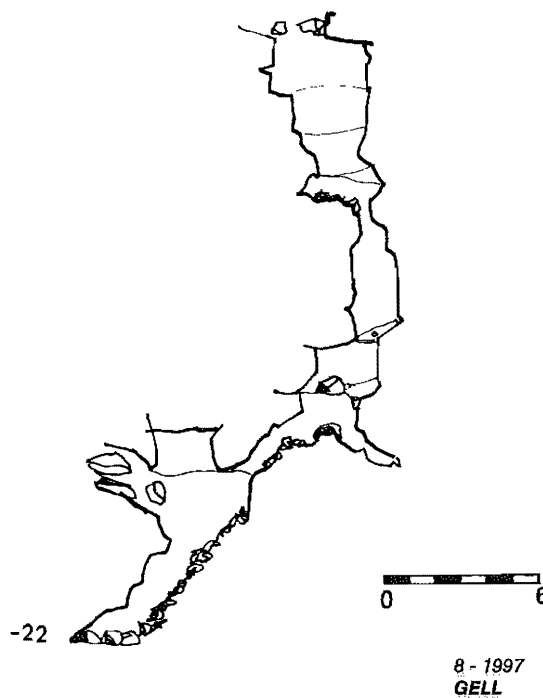
Coordenades: Long. 04° 07' 04"; lat. 42° 38' 13", 2.797 m.

Espeleometria: -23 m.

Situació:

Descripció: Al mateix nivell que el LI-3, uns vint metres al sud. A una diminuta boca segueix un pouet de -7m, que sense espera (sols la de petardejar un ignominiós element obstaculitzador, ancorat en el lloc més inoportú) empalma amb una altra amb el mateix desnivell. A la base el forat sembla esbarriar-se en reduïdes pseudo-galeries, en un colze sorprèn un corrent d'aire, toca traslladar les pedrotes i provocar enderrocaments a l'altre costat, val a tot. Ara es llisca per la rampeta i se surt a una saleta amb col·lapsades continuacions per dalt i per baix.

LL-23

LI-2

Coordenades: Long. 04° 06' 58"; lat. 42° 38' 16", 2.809 m.

Espeleometria: - 8 m.

Situació:

Descripció: Ja abandonant el paratge, davant del LI-3. Les dues boques accessibles s'ajunten en una saleta interior totalment tancada.

LL-2

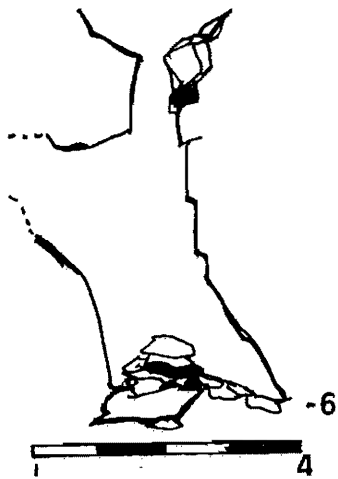
LI-18

Coordenades: Long 04° 07' 03"; lat. 42° 38' 16", 2.826 m.

Situació / Descripció: En el límit dret de la plataforma entre unes petites cingleres, sobre del LI-2. Consta d'un ressalt de 6 m.

Perseverant en el nostre neguit d'ampliar les investigacions en la Sierra Roya, guanyem alçada pel torturat faldar. Una boca al peu de la paret crida la nostra atenció des de fa una estona. En atansar-nos voregem la immensa pedrera, sense aturar-nos fins les rodalies del LI-12. La portalada d'entrada se situa a la capçalera del pedregam. S'observen un parell de boques penjades dalt de la paret. És el LI-13.

LL-18

9 - 1996

LI-13

Coordenades: Long. 04° 06' 58"; lat. 42° 38' 16", 2.902 m.

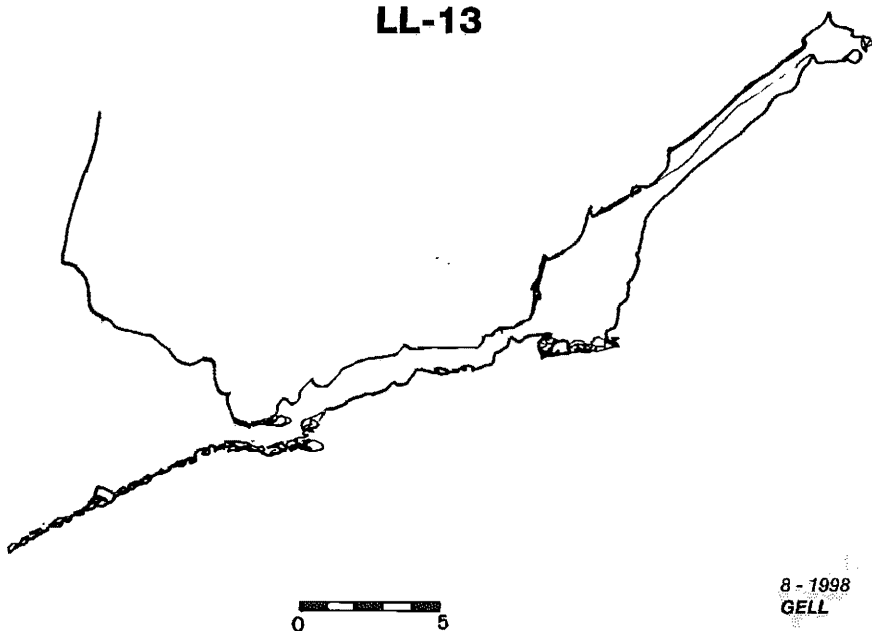
Espeleometria: 24 m, +15 m.

Descripció: Sols entrar fa una recorba que obliga a gatejar per prendre la direcció inicial, gràcies a una secció arrossegada lleugerament ascendent i que es dilata poc després. No gaire més tard el corrent d'aire es colava per una clivella impracticable per a qualsevol mortal. Obert el passatge, el LI-13 s'enfila per una colada ascendent a la qual segueix un conducte més estret i de menys inclinació que descansa en un petit tram horitzontal tancat per una infranquejable disminució de l'espai vital.

Apareix com un abandonat conducte de circulació hídrica decapitat per l'acció erosiva externa. El corrent d'aire xuclador continua, qui sap si buscant les boques superiors penjades al cingle, que resten encara per explorar.

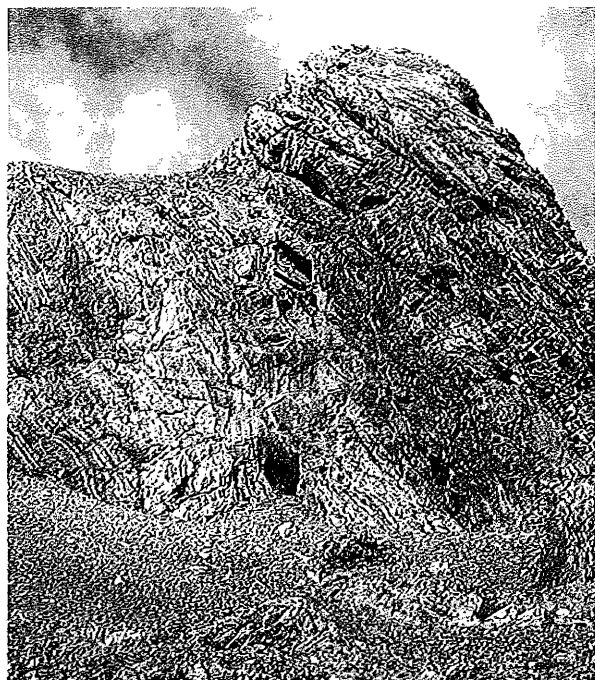
En aquestes cotes d'alçària, ja no ve de vorejar la cinglera per enganxar la via fàcil d'accés al Diente Royo. Amb la cresta del pic a l'abast de la mà, ens fixem en una important fractura en què detectarem els avencs més alts de tota la zona. Per aquí dalt s'ha de tenir cura de la imatge i del nostre abillament per no ferir la sensibilitat dels tresmilers amb la nostra fila, vegis: Combinació interior oberta fins als límits de la decència, amb botes d'aigua i tangueta exclusivament, samarreta nuada a la testa i pit de guatlla, portadores amb saques llefiscoses i pops petats, cabells embolicats i cares brutes amb lleganyoses restes de fang... Després ens queixem que no ens fan cas.

LL-13

8 - 1998
GELL

Boca de la LI-13. A sobre es poden apreciar dues finestres de la cova ascendent.

Forat del Punt

Coordenades: Long. 04° 06' 48"; lat. 42° 38' 11", 2.970 m.

Situació: És la primera obertura que trobem en aquest sector. Una boca espera pacientment cisell i martell.

LI-15

Coordenades: Long. 04° 06' 47"; lat. 42° 38' 11", 2.977 m.

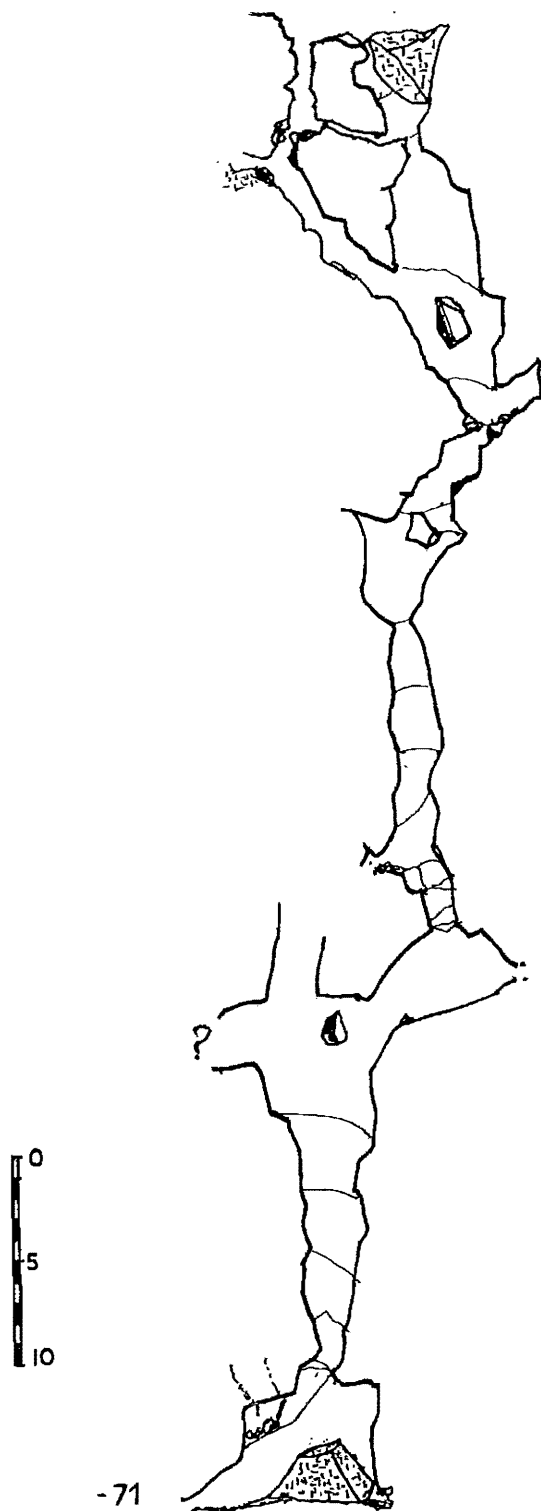
Situació: Uns metres per sobre del primer. S'ingressa com un laminador horitzontal, en un aflorament rocós, com una bústia. De seguida pren verticalitat, trepitjant una superfície favorable. Prossegueix de nou en un estret conducte vertical, connectant amb un meandre que no va ser superat en la primera i única exploració.

LI-16

Coordenades: Long. 04° 06' 56"; lat. 42° 38' 11", 2.981 m.

Situació/Descripció: Pocs metres per damunt. Una boca allargassada de 10x3, amb tots els números per emmagatzemar grans quantitats de neu. En el 96 es davallà uns 15 m. La congesta era arran de boca. L'any següent no es va arribar a explorar aquesta zona, però en un atansament d'inspecció, s'advertí que el gruix de la congesta havia baixat uns sis metres. En el 98 el gruix de la congesta havia minvat encara més.

LL-17

9 - 1996
GELL

LI-17

Coordenades: Long. 04° 06' 45"; lat. 42° 38' 12", 2.986 m.

Espeleometria: -71 m.

Situació/Descripció: Prosseguint des de les precedents, l'avenç superior s'inicia en una notable dolina. Enmig de caòtics blocs el primer desnivell de -18 m desemboca en una adiaclassada galeria que, a la vegada, per una estretor, condueix a una nova vertical molt fraccionada de -25 m la diàclasi original s'engrandeix i s'esfondra en un pou terminal de -23 m, amb un gran dipòsit nival a la base. En aquesta sala no existeix opció explorable.

La Sierra Roya ha estat prospeccionada des de la collada d'Eriste fins els contraforts de la Tuca del Forau de la Neu, incloent fins i tot l'altre vessant de la collada d'Eriste.

Vessant nord i Forau la Neu

Són els contraforts que limiten l'Ibón abans de reposar en les àmplies esplanades del circ d'Espadas, conegut com Forau la Neu, alimenten el torrent d'Eriste amb els seus importants dipòsits nivals. El torrent es desploma per les cingleres calcàries acompanyat eternament pel seu brunzit. La tuca del Forau de la Neu (3.071 m) sembla insignificant envoltada per la Cordillera de las Espadas per sobre dels 3.300 m.

Aquest sector, prospeccionat sense massa intenció conté el LI-27 i LI-28.

Sierra de Llardana

En aquesta subdivisió hi veurem el Diente de Llardana, de 3.049 m, la canal Fonda i els tres cims de la Sierra de Llardana. Emmurallant la vall de Llardaneta per l'esquerra hidrogràfica, constitueixen el darrer esglaó abans del Posets. Integrada en els paquets sedimentaris en què ens movem com una continuació natural. Espera impassible i altiva.

EPÍLEG

Quatre temporades destinant els caps de setmana d'estiu a conèixer profundament una extensió de terreny, inabastable amb els braços oberts, com un món peculiar rodejat per comtats tan poc estranys. Atesa la disminució de la cobertura hivernal acceptes la invitació dels senders. La il·lusionista plana buscant els corrents càlids i es vincla en els oclusius bufadors subterranis. El neguit s'afegeix a les ferides de les mans, o a l'escassa amabilitat esquerra de la zona, no regala res, un pas estret és inexorablement seguit per un pas exigü. Un cap de setmana torna a casa més content que un gínjol, i al següent la rutina se't menja. Finalment hem après a no tenir pressa, a fer les coses pausadament, venent la nostra ànima a la constància. Els isards ja ens coneixen, els geperuts maldestres, cecs a les fites que guien la resta dels humans. Nosaltres, el petit col·lectiu explorador, ja tenim el desig, estem de nou en la situació de la segona frase d'aquest paràgraf, ara ens resta la memòria: i així diria que si el 95 va ser l'any de la Koba Alta i l'Excalibur, el 96 el LI-17 quasi a tres mil metres, el 97 el del "narinant", no cal ser molt espavilat per dir que el 98 ha estat l'any dels Engolidors.

APÈNDIX

Clot de Chil

Com s'ha mencionat en la presentació, va ser la primera de les zones treballades, i d'on es va demanar inicialment autorització. Ja a partir de l'any inicial de què data l'única topografia pel moment, ens embolicàrem amb la temptació que vivia al pis del costat.

L'emmarcaríem en els dos vessants de la tuca del Mont, La tuca del Forau de Ixeia, 2.665 m, el Portillón de Eriste fins les agulles de Ixeia.

Les valls de Clot de Chil i Forau de Ixeia presenten uns vessants sense excessius descansos. Entapissades de verd fins a les cotes més elevades on la roca s'exhibeix. En aquest parell de valls s'han observat discretes superfícies d'absorció, ben nodrides de dolines tancades. Així mateix boques de difícil accés en les crestes de la Tuca del Mont. La prospecció del sector afluent de l'Éssecra no ha començat, tot i que el terreny sembla més interessant.

El paquet calcari del mateix origen que el seu veí, manté un gran potencial. Hi ha surgències en el fons del barranc d'Eriste, igualment que prop del poble de Benasc.

Tanmateix brolla una deu entre blocs a 1.800m. d'alçada, desguasant com a fina cascada en el lloc conegut com Passet de l'Ós (barranc d'Eriste).

Forau de Ixeia

Municipi: Eriste.

Coordenades: Long. 04° 10' 30"; lat. 42° 37' 28", 2.358 m.

Cartografia: Mapa Posets, Ed. Alpina.

Espeleometria: -36 m, 59 m.

Situació: A la Bal del Forau de Ixeia. Per arribar-hi cal deixar el cotxe a l'aparcament de la vall d'Eriste, Cascada de Espigantosa, prendre el camí d'ascens al refugi, actualment derruït, de Clot de Chil. Recent arribats,

saltem a la vall del costat per un visible collet, un senderó ens guia. Davallem una mica, decididament remuntem la vall del Forau de Ixeia. A l'alçada de 2.200 m. ens oblidem del camí fitat, per anar guanyant el vessant dret calcari, fins localitzar en ple pendent les dues boques de l'avenc.

Descripció: Davallant per la boca inferior, presenta un pou de -13 m, que comunica amb la boca superior per un pas estret a mitja alçada. A la seua base trobem un important dipòsit nival, que quasi impossibilita la progressió. Entre neu i roca accedim a una inclinada rampa d'amplies dimensions fins arribar a un punt on resta tancada, impossibilitant l'exploració.

Morfogènesi: Podríem dir que es tracta d'un típic avenc de fusió nival aprofitant l'estratificació de la zona.

